

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Grigore
ALEXANDRESCU

Poezii și proză

LITERA

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Grigore
ALEXANDRESCU

POEZII ŞI PROZĂ

LITERA
CHIŞINĂU 1998

CZU 859. 0-3
A 38

Textele au fost reproduse după: Grigore Alexandrescu, *Poezii*. Ediţie îngrijită de I. Fischer. Cu o prefaţă de Liliana Fisher. Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1959; Grigore Alexandrescu, *Poezii. Proză.* Antologie, prefaţă şi tabel cronologic de Constantin Mohanu. Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1985; Grigore Alexandrescu, *Poezii. Proză*, Bucureşti, Editura Minerva, 1985 şi Grigore Alexandrescu, *Opere, 1*. Ediţie critică, note, variante şi bibliografie de I. Fischer. Studiu introductiv de Silvian Iosifescu, Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1957.

Păstrându-se stilul autorului, au fost aduse în conformitate cu normele ortografice în vigoare cuvintele care nu ştirbesc originalitatea lui: daca – dacă, oştirei – oştirii, lunei – lunii...

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975-74-138-X

TABEL CRONOLOGIC

1810 *22 februarie* Se naşte, la Târgovişte, Grigore Alexandrescu; era fiul vistiernicului Mihai Alexandrescu şi al Mariei, născută Fusea.
Tot târgovişteni, prin naştere, erau poeţii Văcăreşti, Vasile Cârlova şi Ion Heliade Rădulescu.
1827 Îşi pierde amândoi părinţii.
1829 Apar primele periodice româneşti: Heliade scoate la Bucureşti *Curierul românesc,* iar Gheorghe Asachi, la Iaşi, *Albina românească.*
1830 Rămas orfan, pleacă la Bucureşti, la un unchi, părintele Ieremia.
1831 Se înscrie la "şcoala de limbă franţozească" a lui J. A. Vaillant, în "clasa de literatură".
1832 *6 martie* Are loc debutul literar al lui Gr. Alexandrescu, prin publicarea în *Curierul românesc* a poeziei *Miezul nopţii.*
1 mai Este elev la "Sf. Sava", pensionul lui Vaillant fiind înglobat acestui colegiu. Printre alţii, are ca profesori pe Eufrosin Poteca şi Petrache Poenaru.
În tipografia lui Heliade publică primul său volum *Eliezer şi Neftali*, poemă tradusă din Florian, însoţită la sfârşitul volumului de versuri şi fabule originale.
1834 Cu prilejul reorganizării armatei române, intră cadet în cavalerie, în scurt timp fiind înaintat la gradul de "praporcic".
1835 Se înscrie în "Societatea filarmonică" (înfiinţată în 1833), în programul căreia figura lupta "pentru cultura limbii româneşti şi înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale şi instrumentale în Principate şi formarea unui teatru naţional". Publică traducerea tragediei *Alzira* sau *Americanii* de Voltaire. Ca militar, este trimis la Focşani să supravegheze, pe Milcov, mişcarea vamală între cele două Principate.
1836 Izbucneşte polemica dintre Grigore Alexandrescu şi Heliade, polemică întreţinută timp de două decenii.
1837 Părăseşte Focşanii, înaintându-şi demisia din armată.

1838 În tipografia lui Zaharia Carcalechi îi apare un alt volum de Poezii *(Elegii și fabule)*.
Începe colaborarea la primul cotidian românesc, R*omânia*.
1840 În *Dacia literară*, apărută în același an la Iași, publică poezia *Anul 1840*.
1842 *iulie-august* Împreună cu Ion Ghica întreprinde o călătorie la mănăstirile din Oltenia. Rod al acelei "preumblări" prin locuri pline de istorie sunt câteva din cele mai bune poezii de inspirație patriotică: *Umbra lui Mircea. La Cozia, Răsăritul lunii. La Tismana, Mormintele, La Drăgășani* și acel *Memorial de călătorie*.
Este numit șef la "masa a doua a jelbilor" și a registraturii Postelniciei (Secretariatul Statului), unde are coleg pe D. Bolintineanu.
La Iași, la *Cantora Foaiei sătești*, apare cel de al treilea volum al său, *Poezii*... Ediție completă, scoasă de Al. Donici.
1844 *septembrie* Însoțește pe Gheorghe Bibescu la Focșani, la întâlnirea ce a avut-o cu Mihail Sturza, domnitorul Moldovei.
În revista *Propășirea*, din Iași, publică *Umbra lui Mircea. La Cozia* și fragmente din *Memorial de călătorie*.
decembrie Este înaintat la rangul militar de serdar.
1846 Devine membru al "Asociației literare" (înființată în 1845).
aprilie Manevra militară de cavalerie, artilerie și infanterie de pe câmpul Colentinei, la care participă ambii domnitori ai Principatelor, Gheorghe Bibescu și Mihail Sturza, îi inspiră poezia *O impresie. Dedicată oștirii române*.
23 aprilie este ridicat la rangul civil de paharnic.
1847 Colaborează la *Album științific și literar* cu *Ucigașul fără voie* și schița *O nuntă*.
În tipografia lui C. A. Rosetti și Winterhalder publică un nou volum de poezii *Suvenire și impresii, epistole și fabule,* precum și traducerea tragediei *Meropa* de Voltaire.
1848 *11 iunie* Proclamația de la Islaz. Bibescu este silit să semneze Constituția și să demisioneze.
2 august Împreună cu N. Bălcescu, Cezar Bolliac și D. Bolintineanu, face parte din Comitetul de redacție al ziarului revoluției *Poporul suveran*.
După înăbușirea revoluției este scos din postul avut la Secretariatul Statului.
Încă de la sfârșitul acestui an poartă corespondență secretă cu revoluționarii exilați.
1849 Este numit director la Arhivele Statului, post în care va rămâne până în 1854.
1850 Cumulează și funcția de secretar la Senat, funcție prin care, în 1853, devine

"membru în Comisia centrală", întocmită pentru "socotelile cheltuielilor ostăşeşti".

1852 Îl găsim şi membru în "Comisia documentală", care trebuia să facă o "desluşitoare alcătuire de toate documentele" pe care se sprijină averile mănăstireşti.

1853 *1 ianuarie* Asistă la inaugurarea noului teatru, căruia îi dedică un *Imn, destinat a se cânta la inaugurarea Teatrului.*

Este ales membru în Comitetul teatral.

I se acordă rangul civil de clucer.

3 decembrie Este înlocuit din funcţia avută la Arhivele Statului, fiind numit director al Eforiei Spitalelor civile.

1855 Colaborează la *România literară,* scoasă la Iaşi de V. Alecsandri, cu satira *Răzbunarea şoarecilor sau Moartea lui Sion* şi fabula *Iepurele, ogarul şi copoiul.*

1857 Se încheie Tratatul de pace de la Paris, unde se discută şi problema Principatelor dunărene.

1856 Se deschid Divanurile Ad-hoc. Grigore Alexandrescu publică poezia *Unirea Principatelor.*

În toamna acestui an face o excursie în Siria şi Palestina, la invitaţia lui Ion Ghica.

1859 *24 ianuarie* Unirea Ţărilor Române.

La 8 februarie, cu prilejul venirii lui Cuza la Bucureşti, îi adresează poezia *Măriei-sale domnitorului Alexandru Ioan I*, în care aclamă dubla alegere a lui Cuza ca domnitor al Moldovei şi Munteniei.

31 martie Este numit ministru la Finanţe, dar refuză postul.

3 aprilie E numit director al Departamentului Cultelor şi al Instrucţiunii Publice.

5 octombrie Pentru o scurtă vreme este ministru ad-interim la Culte.

1860 *30 martie* Este numit de Cuza membru în Comisia centrală de la Focşani, formată din 16 membri, opt moldoveni şi opt munteni. Preşedinte al Comisiei a fost numit Ştefan Golescu, iar vicepreşedinte N. Catargiu. Comisia avea ca misiune unificarea legislaţiei celor două Principate.

29 mai Se căsătoreşte cu Raluca, fiica spătarului Gavril Stamatin şi a Zoiţei, născută Bucşinescu. Stamatineştii se înrudeau cu actorul Matei Millo şi cu paharnicul C. Sion. În luna iunie se vădesc primele semne ale unei boli de

nervi. În august este restabilit, dar boala se va prelungi dramatic, cu intermitenţe, până la sfârşitul vieţii.
I se acordă o pensie imediat după izbucnirea bolii.
1861 *22 august* Se naşte fiica poetului, Angelina.
1862 Este destituit din funcţia de efor al Spitalelor civile.
1863 Apare o nouă ediţie din opera scriitorului, intitulată *Meditaţii, elegii, epistole, satire şi fabule* (la început se reeditează şi *Memorial de călătorie*).
1864 *12 februarie* Adunarea legiuitoare votează o “rentă viageră“, ca recompensă naţională “bunului nostru poet”.
1867 *1 martie* Apare la Iaşi revista *Convorbiri literare*.
1872 Publică volumul *Poveşti albastre*, traduceri din Eduard Laboulaye.
1877 *9 iunie* Proclamarea Independenţei statului român.
1879 *30 ianuarie* Moare soţia poetului.
1881 La Iaşi apare revista *Contemporanul*.
1882 În *Cimpoiul* publică fragmente din *Ierusalimul eliberat* de Torquato Tasso.
1885 *25 noiembrie* Se stinge din viaţă, în vârstă de 75 ani, după o lungă şi grea suferinţă. Din cortegiul funerar care i-a însoţit sicriul până la cimitirul Belu n-a lipsit bunul său prieten, Ion Ghica.

CÂTEVA CUVINTE ÎN LOC DE PREFAȚĂ

"Pentru ce nu publici scrierile dumitale?" întrebai mai deunăzi pe un bărbat de spirit şi de gust care ţine ascunse în portofoliul său mai multe manuscrise de poezii. "M-am speriat, îmi răspunse, de când am văzut atâţia poeţi..." Negreşit, niciodată nu am avut mai multă îndestulare, nu zic de poezie, ci de versuri. De unde vine aceasta? Poate în parte din greşita idee că arta poetului ar fi mai uşoară decât a prozatorului, după cum socotim cei mai mulţi, atunci când intrăm în cariera literelor cu toată încrederea juneţii şi neexperienţei; poate însă asemenea dintr-o lege înaltă care va ca poeţii să fie cele dintâi instrumente ale geniului noroadelor, când geniul acesta începe să se deştepte. În adevăr, armonia având o atracţie naturală pentru cei mai mulţi oameni şi versurile frumoase întipărindu-se cu lesnire în memorie, toţi aceia care la începutul civilizaţiilor simt, sau cred a simţi, în sufletul lor o scânteie divină aleg instrumentul acesta ca cel mai sigur spre a-şi răspândi ideile lor. De aceea poezia e cea mai antică artă a spiritului omenesc; de aceea legile popoarelor celor antice erau scrise în versuri; de aceea în ierarşia[1] literelor poezia are un loc aşa de înalt. Ea face cea mai mare parte a gloriei naţiunilor; şi cele mai însemnate fapte, cele mai înalte descoperiri au trebuinţă de ajutorul ei ca să poată trăi. Dar cu cât arta e mai frumoasă, atât este mai anevoie; cu cât sunt mai rari poeţii care au lăsat numele lor la veacuri, atât mai numeroşi aceia care s-au pierdut în adâncul uitării. Faimosul Béranger[2], puternicul liric al timpilor moderni,

---

[1] ierarhia.
[2] J.-P de Béranger (1780-1857), autor a numeroase cântece cu conţinut democratic, care s-au bucurat de o mare popularitate.

poet popular cu aristocratice forme şi unul din capetele cele mai rezonabile ale Franţei, zice că multe din cântecele sale cele mici l-au costat două şi trei săptămâni de lucru, mărturisire ce dovedeşte câtă străşnicie trebuie să aducă un autor la compunerea scrierilor sale; căci arta este aşa de întinsă şi variată, frumosul are atâtea nuanţe delicate şi fugitive, lucrările imaginaţiei atâta trebuinţă de ale rezonului ca să poată ajunge ţinta lor, care este frumosul ideal sau strălucirea adevărului, după cum zice Platon, încât nu este de mirare dacă desăvârşirea lipseşte la mulţi, cărora însă nu le lipseşte talentul, şi dacă literatura noastră mai ales, a căreia parte poetică nu se compunea până în anii din urmă decât de nişte balade tradiţionale, inspiraţii necultivate ale suferinţei şi ale naturii sălbatice, nu este, zic, de mirare, dacă literatura noastră n-a produs încă nici un cap d-operă care să poată sluji de model netăgăduit: acelea nu ies decât în literaturile formate şi în limbile statornicite, după cum o ştiu mai cu osebire toţi aceia care scriu şi, prin urmare, cunosc influenţa ce are limba asupra stilului.

Ce pot zice acum de poeziile mele? O parte din ele s-au mai tipărit la Iaşi, în anul 1842, şi defavorul de care mă bucuram atunci a contribuit negreşit la primirea ce li s-a făcut, după cum se întâmplă cu tot ce este poprit. Retipărindu-le acum, am şters pe unele, am vrut să îndreptez pe altele, şi am adăugat câteva, între care unele sujeturi [1] istorice de un interes naţional şi, prin urmare, şi mai puţin egoist; căci eu sunt din numărul acelora care cred că poezia pe lângă neapărata condiţie de a plăcea, condiţie a existenţei sale, este datoare să exprime trebuinţele societăţii şi să deştepte sentimentele frumoase şi nobile, care înalţă sufletul prin idei morale şi divine, până la viitorul nemărginit şi în anii cei vecinici.

Sunt departe de a crede că am tratat aceste sujete cu tot interesul de care sunt primitoare. Dar o scriere este totdeauna un mijloc de a face alta mai desăvârşită, şi eu voi fi cel dintâi a aplauda pe acela ce va face mai bine.

---

[1] subiecte.

POEZII

SUVENIRE +I IMPRESII. MEDITA|II. ELEGII

Trecutul.
La mănăstirea Dealului

Dedicată măriei sale prinţului nostru[1]

Precum o sentinelă, pe dealul depărtat
Domneşte mănăstirea; şi zidu-i cel înalt
Se-ntinde împrejuru-i, pustiu şi învechit,
De iedera bătrână, de muşchi acoperit[2].
Acolo au odihna, locaş adânc, tăcut,
Eroi ce mai-nainte mult zgomot au făcut.
Un cap îi prezidează[3] şi dacă s-o-ntâmpla,
Cu vreme, România s-ardice fruntea sa,
P-a Dâmboviţei vale oştiri de s-or ivi,
Ai luptelor cumplite părtaşi ei vor mai fi.

Eu în copilărie iubeam să mă opresc
Pe dealul mănăstirii, şi-n vale se privesc
Măreţul turn, trist martor l-al nostru trist apus,
Ş-a cărui origină în veacuri s-a răpus[4];
Turnul din care-odată bărbaţii renumiţi

---

[1] Gh. Bibescu.
[2] Pe când scriam aceste versuri, reînnoirea monumentelor nu începuse încă *(n. a).*
[3] Capul lui Mihai Viteazul *(n. a.).*
[4] S-a pierdut.

Vedeau române taberi pe câmpi nemărginiţi [1].
În preajma-i e cetatea! ai ei locuitori
Ruina-i azi cu fală arăt la călători,
Precum atâţi nevrednici, trăind în moliciuni,
Se laud cu mari fapte făcute de străbuni.

Dar pentru ce oraşul atât de strălucit
Acum între oraşe e cel mai umilit?
Ce voie preaînaltă, ce lege porunci
Căderea deopotrivă cu înălţare-a fi?
E o fatală soartă? sau pe acest pământ
Lăsă urmele sale blestemul unui sfânt [2]?
Dacă însă o ţară, un neam ar fi dator,
Când au greşit despoţii, nelegiuirea lor
A o plăti, atuncea oraşul osândit
Şi numele-i din lume de mult ar fi pierit.
Căci mii de glasuri stinse de-al tiraniei fier,
În strigări dureroase s-au înălţat la cer;
Căci ploi ce în torente de veacuri s-au vărsat
Sângele după pietre încă nu l-au spălat.

Oricum va fi, mi-e scumpă cetatea ce-a domnit;
O iubesc, căci e tristă şi căci a suferit:
Şi precum anticarul, la patima-i supus,
Culege vechea-aramă ce nu mai are curs,
Aşa în a mea râvnă, pe locul părintesc,
Fiu al astor ruine, ţărâna lor slăvesc.

---

[1] Turnul curţii domneşti *(n. a.)*.

[1] Sfântul Nifon, care se zice că a blestemat pe Radu IV *(n. a.)*

Încă mi-aduc aminte de groaza ce simţeam.
Când la apusul zilei scheletul lor priveam.
“P-aici, ziceau bătrânii, o boltă arătând,
Intră tânăra doamnă, frumoasă şi fugind
De cetele tartare, când ele-acest palat,
Lipsind oştirea noastră, în treacăt au prădat. [1]
Peştera, ce se-ntinde departe sub pământ,
Prin drumuri rătăcite în loc necunoscut
Îşi are răsuflarea: în sânul ei găseşti
Averi nenumărate, comorile domneşti;
În preajmă-le ard focuri, căci ele se păzesc
De iesme, tauri negri, ce iadul locuiesc;
Şi când vrun om aproape a merge-a cutezat,
El la lumina zilei nu s-a mai arătat.”

Astfel ziceau, şi vremea un pas a mai făcut,
Şi chiar acele iesme azilul ş-au pierdut!
Tot e tăcut şi jalnic: însă aşa cum eşti
Singură porţi povara măririi româneşti,
Târgovişte căzută! poetul întristat
Colore variate în sânu-ţi a aflat,
Războinicul modeluri; şi, dac-am asculta
Ceea ce în favoru-ţi reclamă slava ta,
A vitejilor umbră d-am şti să o cinstim,
Vrednici de libertate noi am putea să fim.
Am afla de la dânşii ce jertfe trebuiesc,
Prin câtă energie naţii se mântuiesc.

---

[1] Tradiţie *(n. a.)*. Nota autorului subliniază că cele consemnate în aceste versuri au fost păstrate în tradiţiile orale ale poporului.

A! facă provedinţa ca-naltul sentiment,
Ce-nchină vitejiei măreţul monument,
Ce-alege pe-nălţime al nemuririi loc,
Să fie nouă cârmă, coloana cea de foc,
Coloana ce odată din ţara de exil
Pe calea mântuirii ducea pe Istrail!

Umbra lui Mircea. La Cozia

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către ţărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ş-ale valurilor mândre generaţii spumegate
Zidul vechi al mănăstirii în cadenţă îl izbesc.

Dintr-o peşteră, din râpă, noaptea iese, mă-mpresoară,
De pe muche de pe stâncă, chipuri negre se cobor;
Muşchiul zidului se mişcă... printre iarbă se strecoară
O suflare, care trece ca prin vine un fior.

Este ceasul nălucirii: un mormânt se dezveleşte,
O fantomă-ncoronată din el iese... o zăresc...
Iese... vine către ţărmuri... stă... în preajma ei priveşte...
Râul înapoi se trage... munţii vârful îşi clătesc. [1]

Ascultaţi!... marea fantomă face semn... dă o poruncă...
Oştiri, taberi fără număr împrejuru-i înviez...

---

[1] Îşi clătesc — îşi clatină.

Glasul ei se-ntinde, creşte, repetat din stâncă-n stâncă,
Transilvania-l aude, ungurii se înarmez.

Oltule, care-ai fost martor vitejiilor trecute,
Şi puternici legioane pe-a ta margine-ai privit,
Virtuţi mari, fapte cumplite îţi sunt ţie cunoscute,
Cine oar' poate să fie omul care te-a-ngrozit?

Este el, cum îl arată sabia lui şi armura [1],
Cavaler de ai credinţei, sau al Tibrului stăpân,
Traian, cinste a Romei ce se luptă cu natura [2],
Uriaş e al Daciei, sau e Mircea cel Bătrân?

Mircea! îmi răspunde dealul; Mircea! Oltul repetează.
Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
Unul altuia îl spune; Dunărea se-nştiinţează,
Şi-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.

Sărutare, umbră veche! primeşte închinăciune
De la fiii României care tu o ai cinstit:
Noi venim mirarea noastră la mormântu-ţi a depune;
Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit.

Râvna-ţi fu neobosită, îndelung-a ta silinţă:
Până l-adânci bătrâneţe pe români îmbărbătaşi;
Însă, vai! n-a iertat soarta să-ncununi a ta dorinţă,
Şi-al tău nume moştenire libertăţii să îl laşi. [3]

---

[1] În biserica de la Cozia, Mircea este zugrăvit în costum de cruciat *(n. a).*
[2] Pe malul drept al Oltului se vede drumul făcut de Traian *(n.a.).*
[3] În 1417 Mircea a fost nevoit să plătească tribut lui Mahomed, sultanul Turciei.

Dar cu slabele-ţi mijloace faptele-ţi sunt de mirare:
Pricina, nu rezultatul, laude ţi-a câştigat:
Întreprinderea-ţi fu dreaptă, a fost nobilă şi mare,
De aceea al tău nume va fi scump şi nepătat.

În acel locaş de piatră, drum ce duce la vecie,
Unde tu te gândeşti poate la norodul ce-ai iubit,
Câtă ai simţit plăcere când a lui Mihai soţie [1]
A venit să-ţi povestească fapte ce l-au strălucit!

Noi citim luptele voastre, cum privim vechea armură
Ce un uriaş odată în războaie a purtat;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne-ndoim dac-aşa oameni întru adevăr au stat [2].

. . . .

Au trecut vremile-acelea, vremi de fapte strălucite,
Însă triste şi amare; legi, năravuri se-ndulcesc:
Prin ştiinţe şi prin arte naţiile înfrăţite.
În gândire şi în pace drumul slavei îl găsesc.

Căci războiul e bici groaznic, care moartea îl iubeşte.
Şi ai lui sângeraţi dafini [3] naţiile îi plătesc;
E a cerului urgie, este foc care topeşte
Crângurile înflorite, şi pădurile [4] ce-l hrănesc.

---

[1] Doamna Florica, soţia lui Mihai, este îngropată în acelaşi mormânt cu Mircea, după cum arată inscripţia de pe piatră *(n. a.).* În realitate Teodora, mama lui Mihai, este îngropată la Cozia. Florica nu e soţia voievodului, ci fiica lui.
[2] au existat.
[3] Este vorba de cununile de dafini (laur), simboluri ale victoriei.
[4] Citit *pădur'le.*

. . . .

Dar a nopţii neagră mantă peste dealuri se lăţeşte,
La apus se adun norii, se întind ca un veşmânt;
Peste unde şi-n tărie întunericul domneşte;
Tot e groază şi tăcere... umbra intră în mormânt.

Lumea e în aşteptare... turnurile cele-nalte
Ca fantome de mari veacuri pe eroii lor jelesc;
Şi-ale valurilor mândre generaţii spumegate,
Zidul vechi al mănăstirii în cadenţă îl izbesc.

Răsăritul lunii. La Tismana

Decât în frumoasa noapte când plăpânda-i lină rază
A iubitei mele frunte cu vii umbre colora,
O privelişte c-aceea ochii-mi n-au putut să vază,
Lun-aşa încântătoare n-am avut a admira.

Şi întâi, ca o steluţă, ca făclie depărtată,
Ce drumeţul o aprinde în pustiuri rătăcind,
În a brazilor desime, în pădurea-ntunecată,
Printre frunze clătinate, [1] am zărit-o licurind.

---

[1] La Alexandrescu: *clătite*.

Apoi tainicele-i raze dând pieziş pe o zidire,
Ce pe muche se ridică, locaş trist, nelocuit,
Mângâie a ei ruină cu o palidă zâmbire,
Ca un vis ce se strecoară într-un suflet pustiit.

Apoi glob rubinos, nopţii dând mişcare şi viaţă,
Se-nălţă şi, dimprejuru-i dese umbre depărtând,
Pe-ale stejarilor vârfuri, piramide de verdeaţă,
Se opri; apoi privirea-i peste lume aruncând,

Lumină adânci prăpăstii, mănăstirea învechită,
Feudală cetăţuie, ce de turnuri ocolită,
Ce de lună colorată şi privită de departe
Părea unul din acele osianice[1] palate

Unde geniuri, fantome cu urgie se izbesc:
Şi pustiul fără margini, şi cărarea rătăcită,
Stânca, peştera adâncă, în vechime locuită
De al muntelui sfânt pustnic ce sărmanii îl iubesc[2].

Erau dulci acele ceasuri de extaz şi de gândire:
Şoaptele, adânci murmùre[3] ce iau viaţa în pustii,
A mormintelor tăcere ce domnea în mănăstire,
Loc de zgomot altădată, de politici vijelii.

Noaptea, totul astei scene colosală de mărire,
Două nobile instincte cu putere deştepta;

---

[1] În genul celor din poemele atribuite lui Ossian, poet scoţian legendar.
[2] Chilia lui Nicodim, întemeietorul Tismanei.
[3] Accentuat *murmùre*.

Unu,-a cerului credinţă, altu,-a patriei iubire,
Ce odată-n aste locuri pe strămoşi îi însufla.

Munţii noştri-au fost adesea scump azil de libertate,
Şi din vârful lor românii, torent iute, furios,
S-aruncau; mulţimi barbare pentru pradă adunate,
Lei sosind, era la fugă ca un cerb rănit, fricos.

. . . .
. . . .

Cu trufie craiul ungur către ţară-naintează [1]:
Sunt plini munţii de oştire, sună zalele de fier;
Pintenii lucesc; la lună săbiile scânteiază;
Basarab încheia pacea cum vrăjmaşii lui o cer [2].

Dar românii nu vor pacea, nu vor trista umilinţă
Ce asupra-le aduce un necinstitor tractat:
Ura lor e nempăcată; în a lor crudă dorinţă
Cuprind munţii, închid drumul ungurului spăimântat.

Astfel e atunci omorul, cât ostaşul încetează
Obosit, şi riga singur cu puţini scapă fugind;
Strălucitele-i veşminte le aruncă el de groază,
Plânge şi în a sa ţară se întoarce blestemând.

Niciodată astă lună ce înoată în tărie,
Ca fanal [3] purtat de valuri pe a mărilor câmpie,

[1] Carol I, riga Ungariei, la anul 1330 *(n. a.)*.
[2] Ion Basarab *(n. a.)*.
[3] felinar.

Mai mult număr de cadavre de atunci n-a luminat,
Niciodată mândru vultur ce-n văzduh se cumpăneşte,
Acel domn al atmosferei ce un veac întreg trăieşte,
De o pradă-aşa bogată încă nu s-a-ndestulat.

Se găsesc ş-acum pe râpe bucăţi de armuri zdrobite;
Am văzut întinse pinteni de rugină putreziţi,
Şi pe-al *războiului munte* monstruoasele morminte
Unde şefii ungurimii zac cu toţii grămădiţi.

Dar românii, fii ai celor ce-n vechime se luptară,
Cu sudori adăp pământul, câştig hrana în dureri;
Sunt plugari; şi alte nume, oameni noi se înălţară,
Oameni nensemnaţi şi mândri de vechimea lor de ieri.

Străini prinţi ce ne-apăsară au dat lor drept mângâiere
Averi, cinsti, care odată se-mpărţeau drept răsplătiri,
Monopol fac azi de drepturi; în a lor scurtă vedere
Propăşirii neînvinse pun ei dese-mpotriviri.

Nu e-aşa legea naturii, nu e-aşa a ţării lege;
Ca tot ce nu e la locu-i va cădea trufia lor:
Al sudorilor străine rod ei nu-l vor mai culege;
Va fi mare tot românul, ţării lui folositor.

Cugetări adânc ascunse, idei drepte şi înalte,
Ce în inimile-alese ura lor le apăsa,
Vor vedea lumina zilei; şi în formă de mari fapte,
Sub privirea provedinţei, lumii se vor arăta.

Mormintele. La Drăgăşani[1]

Când vizitam odată locaşurile sfinte,
Măreţe suvenire din vremi ce-au încetat,
Eu mă oprii pe valea bogată în morminte,
Unde atâţi războinici ai Greciei slăvite
Strigarea libertăţii întâi au înălţat.

Ziua de mult trecuse: natura obosită...
Se odihnea: nici zgomot, nici cel mai uşor vânt;
Nimic viu: eram singur în lumea adormită,
Şi stelele deasupra pe lunca părăsită
Luceau ca nişte candeli aprinse pe-un mormânt.

Din vreme-n vreme numai, de dincolo de dealuri
Părea c-auz un sunet, un vuiet depărtat,
Ca glasul unei ape ce-neacă-ale ei maluri,
Sau ca ale mulţimii întărâtate valuri,
Când din robie scapă un neam împovărat.

Şi ochii-mi s-aţintiră pe semnul mântuinţei
Ce singur se înalţă în locul de suspin,
Protector al durerii, nădejde-a suferinţei,
Labarum[2] vechi al luptei, simbol al biruinţei,
Prin care-a-nvins barbarii creştinul Constantin.

---

[1] La Drăgăşani, în ziua de 7/19 iunie 1821, armata otomană nimiceşte "batalionul sacru" al Eteriei (mişcare revoluţionară pentru eliberarea grecilor de sub stăpânirea turcească).

[2] Steag imperial pe care împăratul Constantin aşezase semnul crucii.

Şi mă gândeam l-aceia ce umbra-i înveleşte,
La Grecia modernă ce ei au sprijinit;
Căci jertfa pentru naţii la cer se priimeşte,
Căci sângele de martiri e plantă ce rodeşte
Curând, târziu, odată, dar însă [1] nelipsit.

Precum cei dintâi preoţi ce crucea o purtară.
Din peşteri, din pustiuri, săraci, dispreţuiţi,
În circ, amfiteatruri, puterea înfruntară,
Pe purpura română credinţa aşezară,
Şi-nvinseră pe idoli în Capitol slăviţi,

Aşa sângele-acelor ce-aicea se jertfiră
Născu pe-ai libertăţii vestiţi răzbunători;
Parnasul şi Olimpul cu fală se priviră
Când flotele barbare[2] zdrobite le zăriră,
Şi flacăra din ele suindu-se la nori.

Sunt vrednici de vechimea din veacuri fabuloase,
Sunt mari cum fu robia sub limpedele-i cer,
Şi lupta şi izbânda a Greciei frumoase,
Iar Boţari, Miauli[3], colosuri fioroase,
Se par ca demizeii[4] eroi ai lui Omer.

---

[1] Construcţia cu *dar însă* nu era considerată un pleonasm în secolul al XIX-lea.
[2] Aluzie la luptele navale de le Tenedos (insulă situată în faţa Troiei), în care flota turcă a fost incendiată de răsculaţii greci (1822).
[3] Markos Botzaris (1788 – 1823) şi Andreas Vokos Miaulis (1768 – 1835), comandanţi ai luptei pentru independenţa Greciei.
[4] *Demizei* – semizei (eroi din mitologia greacă, născuţi dintr-un zeu şi o fiinţă muritoare).

A! dac-a ta viaţă de lume admirată,
Când naţiei gemânde veniseşi ajutor,
De asprele ursite nu ar fi fost curmată,
De-ai fi văzut tu ziua în ceruri însemnată,
Arold[1] al deznădejdii sălbatic călător,

O nouă epopee, poemă strălucită,
Creştină *Iliadă* pământu-ar fi-ncântat.
Ca trâmbiţa-nvierii de suflet presimţită,
A veacurilor stinse cenuşă-ar fi mişcat.

. . . .
. . . .

Pământul ţării noastre e azi adăpostire
L-a grecilor ţărână; iar agonia lor
Cu jale a văzut-o a Oltului oştire[2],
Şi semne de frăţie, dovadă de iubire
Le-a dat ea îndestulă în ziua de omor.

Căci nu gândiţi, o umbre de lume depărtate,
Că locul morţii voastre e luptelor străin;
Oştirile creştine de cruce însuflate,
Adesea se văzură aici împreunate
Sub Uniad românul, sub Mateiaş Corvin.

Şi cât ura robiei, a patriei iubire
În limbi deosebite se vor numi virtuţi,

---

[1] Prin *Arold*, erou al poemului lui Byron, *Childe-Harold*, Alexandrescu îl denumeşte chiar pe poetul englez la care se referă întregul pasaj.)

[2] Este vorba de pandurii lui Ion Oarcă. Aceştia au împiedicat pe turci să urmărească resturile armatei greceşti.

Cât vor număra grecii între vestite zile
Ziua când Leonida căzu la Termopile,
Şi cât va purta Oltul diadema-i de munţi,

Voi veţi trăi; căci vouă Grecia e datoare,
Căci voi aţi dat semnalul la libertatea sa;
Şi-n vremi de suferinţă, în vremi de apăsare,
Nădejde şi credinţă, virtuţi mântuitoare,
A voastră pomenire ades va deştepta.

O impresie

Dedicată oştirii române
22 aprilie 1846 [1]

Puţini erau la număr ostaşii României,
Dar când ale lor cete pe luciul câmpiei
Semeţ înaintară cu pas răsunător,
Din suliţe, din coifuri, din armele albite,
Când soarele în unde, în raze aurite,
Lumina îşi răsfrânge pe steagul tricolor,

Când caii, repezi, ageri, cu coame răsfirate,
Cu nările aprinse, cu gurile spumate,
Muşcând de neastâmpăr zăbala ce-i ţinea,
Izbind sub ei pământul şi răsuflând omorul,
La sunete de luptă pe câmp îşi luau zborul,
Ca vulturi ce în aer o pradă ar vedea,

[1] În această zi a avut loc pe câmpul Colentinei o manevră militară.

Şi când auzii glasul armatei tunătoare,
Şi când văzui silitra[1] de fulger purtătoare
Câmpia, atmosfera de fum întunecând,
Iar printre fum, prin ceaţă, egretele[2] -albicioase
Mişcându-se departe, ca umbre fioroase
Ce ies din întuneric o crimă-ameninţând,

Electrică schânteie simţii... şi bucuria,
Din inimă pe chipu-mi suită ca mânia,
Pe fruntea-mi se aprinse, în ochi-mi străluci;
Sub pasurile mele simţii arzând pământul,
Şi vechea strălucire, cu zgomotul, cu vântul,
Iluziei-mi bogate cu fală se ivi.

A! unde e acuma puternica mărire
Din vremea când a ţării eroică oştire
În lupte uriaşe Buzeştii comanda,
Când vulturul Daciei cu fruntea-ncoronată,
Şi duhul răzbunării cu manta-i sângerată
Da semnul biruinţei şi calea ne-arăta?

Călugărenii încă păstrează pomenirea
Vitejilor ce-n valea-i aflară nemurirea,
Al faptelor de cinste preţ veşnic meritat;
Iar praful ce acolo de vânturi viscoloase
În aer se ridică e pulbere şi oase,
Ce tabere duşmane în treacăt au lăsat.

---

[1] *Silitră* – azotat de potasiu, folosit la fabricarea prafului de puşcă.
[2] *Egretă* – mănunchi de fire albe sau pene de egretă (pasăre albă de baltă), folosite ca podoabe la chipiile militare.

. . . .
. . . .

Spun că în urma luptei, în Asia bogată,
Dacă mahometanii vedeau câteodată
Un armăsar ce-n preajmă-i căta el sforăind,
Cuprinşi de-adâncă spaimă ziceau cu-nfiorare,
Că el a văzut umbra acea îngrozitoare
A lui Mihai Viteazul asupră-le venind.

. . . .
. . . .

Aşa erau odată românii, dar unirea
Ce le hrănea curajul, ce le-nsufla mărirea,
Cu vechea simplitate din inimi a lipsit [1].
A patriei iubire, obiect de ironie,
În veci este pe buza acelui care ştie
Cu numele-i să tragă [2] norodul amăgit.

Aşa în proaste căpişti [3] care treceau de sfinte,
Al idolilor preot cu magice cuvinte
Mulţimii adunate oracole-mpărţea:
Oracole viclene de interes dictate,
De înţeles lipsite, de patimi explicate,
Şi-n care neştiinţa neînceatat credea.

Dar tot se aflau încă virtuţi, şi viitorul
În ele se încrede, aşteaptă ajutorul

---

[1] *A lipsit* – a dispărut.
[2] Să atragă.
[3] Temple.

Ce îl aduc la naţii bărbaţi mântuitori:
Însuşi domnul naturii zisese altădată
Că pentr-un drept el iartă Gomora vinovată:
Dreptatea şi virtutea în ceruri sunt surori.

Iar voi, războinici tineri, drage batalioane,
Fiice ale acelor vestite legioane,
Care între noroade un nume ne-au lăsat,
Voi, căror acest nume e dat el în păstrare,
Cu cinste veţi răspunde l-a patriei chemare,
Căci vechiul nostru sânge nu poate fi schimbat.

Anul 1840

Să stăpânim durerea care pe om supune;
Să aşteptăm în pace al soartei ajutor;
Căci cine ştie oare, şi cine îmi va spune
Ce-o să aducă ziua şi anul viitor?

Mâine, poimâine, poate, soarele fericirii
Se va arăta vesel pe orizont senin;
Binele ades vine pe urmele mâhnirii,
Şi o zâmbire dulce după-un amar suspin.

Aşa zice tot omul ce-n viitor trăieşte,
Aşa zicea odată copilăria mea;
Şi un an vine, trece, ş-alt an îl moşteneşte;
Şi ce nădejdi dă unul, acelălalt le ia.

Puţine-aş vrea, iubite, din zilele-mi pierdute,
Zile ce-n veşnicie şi-iau repedele zbor;
Puţine suvenire din ele am plăcute:
A fost numai-n durere varietatea lor!

Dar pe tine, an tânăr, te văz cu mulţumire!
Pe tine te doreşte tot neamul omenesc!
Şi eu sunt mică parte din trista omenire,
Şi eu a ta sosire cu lumea o slăvesc!

Când se născu copilul ce s-aştepta să vie,
Ca să ridice iarăşi pe omul cel căzut,
Un bătrân îl luă în braţe, strigând cu bucurie:
"Sloboade-mă, stăpâne, fiindcă l-am văzut."

Astfel drepţii ar zice, de ar vedea-mplinite
Câte într-al tău nume ne sunt făgăduite.
O, an prezis atâta, măreţ reformator!
Începi, prefă, răstoarnă şi îmbunătăţează,
Arată semn acelor ce nu voiesc să crează;
Adu fără zăbavă o turmă ş-un păstor.

A lumii temelie se mişcă, se clăteşte,
Vechile-i instituţii se şterg, s-au ruginit;
Un duh fierbe în lume, şi omul ce gândeşte
Aleargă către tine, căci vremea a sosit!

Ici umbre de noroade le vezi ocârmuite
De umbra unor pravili călcate, siluite
De alte mai mici umbre, neînsemnaţi pitici.
Oricare sentimente înalte, generoase,

Ne par ca nişte basne de povestit, frumoase,
Şi tot entuziasmul izvor de idei mici.

Politica adâncă stă în fanfaronadă,
Şi ştiinţa vieţii în egoism cumplit;
De-a omului mărire nimic nu dă dovadă,
Şi numai despotismul e bine întărit.

An nou! Aştept minunea-ţi ca o cerească lege;
Dacă însă păstorul ce tu ni l-ai alege
Va fi tot ca păstorii de care-avem destui,
Atunci... lasă în starea-i bătrâna tiranie,
La darurile tale eu nu simt bucurie,
De-mbunătăţiri rele cât vrei suntem sătui.

Ce bine va aduce o astfel de schimbare?
Şi ce mai rău ar face o stea, un comet mare,
Care să arză globul ş-ai lui locuitori?
Ce pasă bietei turme, în veci nenorocită,
Să ştie de ce mână va fi măcelărită
Şi dacă are unul sau mulţi apăsători?

Eu nu îţi cer în parte[1] nimica pentru mine:
Soarta-mi cu a mulţimii aş vrea să o unesc:
Dacă numai asupra-mi nu poţi s-aduci vreun bine,
Eu râz de-a mea durere şi o dispreţuiesc.

După suferiri multe inima se-mpietreşte;
Lanţul ce-n veci ne-apasă uităm cât e de greu;
Răul se face fire, simţirea amorţeşte
Şi trăiesc în durere ca-n elementul meu.

---

[1] *În parte* – în interes propriu.

Dar aş vrea să văz ziua pământului vestită,
Să răsuflu un aer mai slobod, mai curat,
Să pierz ideea tristă, de veacuri întărită,
Că lumea moştenire-ntâmplărilor [1] s-a dat!

Atunci dac-a mea frunte galbenă, obosită,
Dacă a mea privire s-o-ntoarce spre mormânt,
Dac-a vieţii-mi triste făclie osândită
S-o-ntuneca, s-ar stinge de-al patimilor vânt,

Pe aripile morţii celei mântuitoare,
Voi părăsi locaşul unde-am nădăjduit;
Voi lăsa fericirea aceluia ce-o are,
Şi a mea pomenire acelor ce-am iubit.

Ucigaşul fără voie

O temniţă-adâncă îmi e locuinţa[2]:
Prin dese, prin negre zăbrele de fier
O rază pierdută îmi spune fiinţa
Cerescului soare, seninului cer.

---

[1] În ediţia din 1863, când nu mai avea să se teamă de cenzură, poetul înlocuieşte acest cuvânt cu *despoţilor*.

[2] Sujetul acestei poezii este o întâmplare adevărată. Osânditul socotesc că trăieşte încă, şi nu e mai mult de patru ani de când s-a judecat pricina la tribunaluri, unde el, mărturisind fapta, căuta a se dezvinovăţi prin povestirea nenorocosului vis. Dar judecătorii, temându-se ca nu cumva îndurarea către acesta să însufle şi altora dorinţa de a visa, au aplicat pravila care nu cuprinde nimic despre vise. Căci pravila criminală, după cum ştim, e încă nedesăvârşită *(n. a.)*.

Şi frigul mă-ngheaţă; e umed pământul;
De ziduri, de lanţuri eu sunt ocolit:
Aici suferinţa aşteaptă mormântul,
Căci legile lumii aşa au voit.

Adus ca o crudă, sălbatică fiară,
L-a temniţei poartă nădejdea-am lăsat,
Şi simt chinuire atât mai amară,
Cu cât a mea soartă eu n-am meritat.

O noapte fatală! o noapte cumplită!
Pe patu-mi de trudă dormeam obosit:
Era despre ziuă: soţia-mi iubită
Şedea lângă mine... un vis, vis cumplit!

Văzui: în bătrâne păduri depărtate
Părea că mă aflu; eram călător;
Dar calea pierdusem; pe ramuri uscate
Cânta cucuveaua cu glas cobitor.

Copacii în preajmă-mi părea că-nviază:
Din toată tulpina un geamăt ieşea:
Flămândă, cumplită, vedeam că-mi urmează
O ceată turbată de lupi, ce urla.

Şi eu fugeam iute, fugeam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sânge-nchegat
Silinţe-mi zadarnici punea-mpotrivire;
De-o rece sudoare eram inundat.

Sufla un vânt iute, şi luna-ngrozită
În spaţiuri veşnici trecea alergând,

Cu stinsele-i raze, cu faţa-i pălită
Întinse pustiuri abia luminând.

Apoi deodată în nori se ascunse,
Şi lipsa ei dete cumplitul semnal:
În spasma nespusă ce-atunci mă pătrunse,
Văzui trecând moartea pe palidu-i cal.

Schelet de-altă lume, cu forme cumplite,
Rânjind, către mine privea neclintit:
În mâna-i uscată, în unghi ascuţite
Ţinea o femeie... din capu-i zdrobit,

Muşca câteodată, muşca cu turbare,
Şi creieri, şi oase din gura-i cădea:
Uimit rămăsesem: la orice mişcare
Părea că ea rupe din inima mea.

Dar ceata de fiare o văz... mă soseşte...
Fierbintea-i suflare acum o simţii...
Mă plec, cat, şi mâna-mi grea piatră-ntâlneşte,
Curaj desnădejdea îmi dă, şi... izbii...

Un ţipăt s-aude... eu sar în picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deşteptat.
Soţia-mi lipsită de-a vieţii suflare
Zăcea... capu-i tânăr era sfărâmat!

. . . .

De-atunci zile multe şi nopţi osândite
Pe fruntea-mi trecură! eu nici am simţit

A lor osebire; vedenii cumplite
Şi ţipătu-acela în veci m-a-nsoţit.

Răsună el seara, l-auz dimineaţa,
Precum în minutul prin crimă-nsemnat;
Şi eu trăiesc încă! trăiesc, căci viaţa,
Amară pedeapsă, în dar mi s-a dat.

Aici aştept vremea şi ziua dorită
Să văz dacă dreptul ceresc împărat
Priveşte la fapta-mi, ce este cumplită
Sau numai la cuget, ce este curat.

Prieteşugul şi amorul

Emiliei

Zici c-ai vrea prieteneşte
Să iubeşti, să fii iubită;
Zici c-amorul te-ngrozeşte,
Că e patimă cumplită;
Zici că este trecătoare
Flacăra-i cea arzătoare!
Şi ce nu e trecător?
După vara cea bogată
Vine iarna-ntărâtată,
Bate vânt îngrozitor.
Trandafirul din grădină,
Înflorit de dimineaţă,

Zace veşted pe tulpină,
După ziua de viaţă.
Dar căci iarna şi durerea
Sunt condiţia vieţii,
Trebuie să las plăcerea,
Bunurile tinereţii?
Căci zâmbirea-ţi graţioasă
Vremea o să ţi-o răpească,
Trebuie, cât eşti frumoasă,
Nimeni să nu te iubească?
Aşa cum miroşi o floare,
Care trece, care moare,
Care mâine n-o găseşti?
Primăvara,-a ei zâmbire,
De ce-nvie-a ta simţire,
Iarna nu ţi-o-nchipuieşti?
O, ascultă-mă, dorită,
Scumpă, dragă Emilie!
O zi bună, fericită,
E o parte din vecie.
Vezi, plăcerile uşoare,
Împrejurul tău unite,
Dănţuiesc fără-ncetare,
De amor povăţuite:
Te-mpresor cu mulţumire,
Fiecare ţi se-nchină,
Şi amorul cu mâhnire
Te priveşte şi suspină.
Dă-le, dă-le ascultare;
Pentru tine adunate,

Sub colore de mirare,
Vor şti lumea să-ţi arate.
Până n-ajungi timpul rece,
Bucură-te de natură:
Apoi când vremea va trece
Peste-a inimii căldură,
Când din hora încântată,
Ce viaţa ta cuprinde,
Cu o faţă întristată,
Graţiile s-ar desprinde
Când odată şi-or lua[1] zborul
Tinereţe, bucurie,
De-i pofti atunci amorul,
L-om numi o nebunie:
Îţi voi fi prieten, frate,
Îţi voi fi orice îţi place,
Şi de lume şi de toate
Împreună ne-om desface.

Candela

Tăcerea e adâncă şi noaptea-ntunecoasă;
Norii ascund vederea înaltelor tării,
Ş-a stelelor de aur mulţime luminoasă
Ce smălţuiau seninul cereştilor câmpii.

Numai religioasa a candelei lumină
Aprinsă de credinţă, şi limpede şi lină,

[1] *Lua* citit într-o singură silabă.

Luceşte înaintea icoanei ce slăvesc.
Emblemă-a bunătaţii, mângâitoare rază,
Ea parcă priimeşte şi parcă-nfăţişează,
Rugăciunile noastre stăpânului obştesc!

În minutele-acelea când sufletul gândeşte,
Când omul se coboară în conştiinţa lui,
Ca unei inimi care cu noi compătimeşte
Frăţeştei ei lumine durerea mea supui.

Câte chinuri ascunse, câte lacrimi vărsate
Au avut-o de martor, şi i-am încredinţat!
Câte dorinţi smerite şi neînfiinţate
Am tăinuit de lume şi ei am arătat!

Dumnezeu ce de faţă pe cruce se arată,
El care-a nedreptăţii e pildă de-ngrozit,
Îmi spune că-nainte-i se va vedea odată
Cel ce nedreptăţeşte cu cel nedreptăţit.

Atunci creştinu-acela, cu fruntea în ţărână,
Dar cu otrava-n buze, şi cu fierul în mână,
Umilit ca să-nşale şi blând ucigător,
Tronul dumnezeirii cum va putea să-l vază,
Când la un semn puternic se vor clăti cu groază
Cerurile-aşezate pe polurile lor?

. . . .
. . . .

Dar adâncă odihnă în lume încetează:
Religiosul clopot se leagănă în vânt

Chemând pe credincioşii ce somnu-mpovărează,
Din ale lor locaşuri în locaşul cel sfânt.

Întunecimea nopţii care încă domneşte,
Ca un om ce cu viaţa se mai luptă murind,
Se-mprăştie cu-ncetul, treptat se risipeşte
Şi-n umbra dimineţii se pierde-ngălbenind.

Se desfăşor în ochi-mi minunile zidirii;
Credinţa se deşteaptă în omul rătăcit;
Şi-nalţă a ei rugă cu imnul mulţumirii,
La cel ce după noapte şi zi ne-a dăruit.

Iar tu, candelă sfântă, a căreia vedere
Îmi aduce aminte atâtea năluciri,
Îmi vei fi totdeauna rază de mângâiere,
Vei şti deopotrivă şi fapte şi gândiri.

Voi alerga la tine în dureri şi necazuri,
De oameni şi de soartă când voi fi apăsat:
Astfel corăbierul, când marea e-n talazuri,
Aleargă la limanul ce-adesea l-a scăpat.

Frumuseţea

D-ei * *

Adesea pe câmpie
Auz o armonie,
Un ce melodios:

Un glas care se pare
Ascuns în depărtare,
Un imn misterios.

De unde oare vine?
Din sferele senine?
Din zefirii ce zbor?
Din iarba ce şopteşte?
Din planta ce trăieşte?
Din floare? din izvor?

Din nici una în parte,
Din multe-mpreunate,
Din toate e-ntocmit;
E glas al suferinţei,
Al lumii ş-al fiinţei
Suspin nemărginit.

Aşa e frumuseţea:
Dulceaţa, tinereţea,
Blândeţea, eleganţa, o-ncing, o încunun:
Chipu-i e crin, profiră,
Inima ei o liră,
Cuvintele ei şoapte, ce-n inimă răsun.

Şi flacăra privirii
Şi graţia zâmbirii
În ochii ei se joacă, pe buze-i locuiesc.
Din preajmă-i ea goneşte
Durerea ce munceşte,
Icoană-a fericirii, iluzii o-nsoţesc.

Un dar, ce nume n-are
În limbă muritoare,
Mişcările-i însuflă, în umbletu-i îl vezi;
Şi toate, în unire,
Câştig acea numire,
Ce rar e meritată, ce tu o meritezi.

Suferinţa

Îmi place a naturii sălbatică mânie,
Şi negură, şi viscol, şi cer întărâtat,
Şi tot ce e de groază, ce e în armonie
Cu focul care arde în pieptu-mi sfâşiat.

La umbră,-n întuneric, gândirea-mi se arată,
Ca tigrul în pustiuri, o jertfă aşteptând,
Şi prada îi e gata... De fulger luminată,
Ca valea chinuirii se vede sângerând.

Încerce acum soarta să-mi crească suferirea;
Adaoge chiar iadul şerpi, furii ce muncesc;
Durerea mea e mută ca deznădăjduirea,
E neagră ca şi ziua când nu te întâlnesc.

Căci astfel e acuma viaţa-mi osândită,
O lungă agonie în care tu domneşti;
La glasu-ţi, la privirea-ţi simt inima-mi izbită,
Luptându-se-n convulsii cum nu-ţi închipuieşti.

Şi ochii mei în lacrimi înoată în tăcere,
Şi prizmuiesc adesea pe cei ce nu mai sânt;
Zadarnică dorinţă când sufletul nu piere!
Nu o să-mi tulburi oare şi pacea din mormânt?

N-o să se-ntoarcă umbra-mi, cumplită, fioroasă,
Pe pasurile tale oriunde locuieşti?
E lume, e vecie atâta de frumoasă,
Încât să uit pământul ce tu împodobeşti?

Să mor dar la picioare-ţi; să mor dar de plăcere
În ceasul cel din urmă s-auz că m-ai iubit,
Să strâng draga ta mână, să simt a ta durere
Vărsându-se asupra-mi ca balsam fericit.

Şi sufletu-mi atuncea pe buzele-ţi să zboare,
Să ia un lung, un dulce, un veşnic sărutat;
Din braţele-ţi, din sânu-ţi să treacă el în soare
Să ducă la vecie plăcerea ce-a gustat.

Nu, a ta moarte...

Nu, a ta moarte nu-mi foloseşte;
Nu astă jertfă eu n-am dorit;
Dă-mi numai pacea care-mi lipseşte,
Pacea adâncă ce mi-ai răpit.

Ia-mi suferinţe aspre, turbate,
De adânci chinuri veşnic izvor,

Zile amare, nopţi tulburate,
Pline de tine, de-al meu amor.

În zadar ochii-ţi arăt iubirea
Ce eşti departe de-a o simţi;
În zadar chipu-ţi poartă mâhnirea,
Umbra durerii, ce m-amăgi.

Sub astă mască văz bucurie,
Văz mulţumirea-ţi să pătimesc,
Şi orice-ai zice, vei ca-n vecie
Ceas de odihnă să nu găsesc.

Cunosc prea bine a mea greşeală,
Dar cunoştinţa nu m-a-ndreptat,
Căci a mea soartă, tristă, fatală,
Zâmbirii tale pradă m-a dat.

Astfel în crânguri o păsărică
Aude-aproape un ciripit,
Zboară îndată, şi fără frică
Lângă colibă ea s-a oprit.

Priveşte,-ascultă, dar fără veste
Tainica cursă ce i s-a-ntins
Se-nchide... roabă ea se găseşte;
Un glas s-aude zicând “team prins”.

Şi vânătorul ce imitează
Pe frunzuliţă un glas străin,
De vicleşugu-i se îngâmfează,
De bucurie el este plin.

O! câte lupte, câte suspine,
Tăcuta noapte n-a ascultat;
Câte pustiuri de groază pline
A mea durere n-a vizitat!

M-a văzut şoimul pe-nalta stâncă,
A cărei vârfuri s-ascund în nori,
Şi al lui ţipăt în valea-adâncă
S-a-ntins departe plin de fiori.

Dar nici pustiul, nici depărtarea,
Gândiri cumplite n-au biruit:
Molizii, brazii, ce port răcoarea,
Ei suferinţa-mi n-au răcorit.

Te iubesc astăzi ca mai-nainte,
Ca în minutul cel încântat,
Când eu de pieptu-ţi tânăr, fierbinte,
Tremurând, fruntea-mi am rezemat.

Minutu-acela-n veci mă munceşte,
Ca o sentinţă e-n mintea mea;
De ating fruntea-mi, simt că zvâcneşte,
Focul din sânu-ţi arde în ea.

Fierul cel roşu, care-l[1] apasă
Mâna cruzimii pe-un osândit,
Mai adânci urme nici el nu lasă,
Decât minutul acel dorit.

---

[1] — pe care.

A mea durere trecut nu are;
Ea nici va creşte, nici va scădea;
Şi fericita, dulce uitare
Ce crezi că cearcă inima mea

E c-acea tristă, vie tăcere,
Care domneşte după război
Pe-un câmp de groază şi de durere,
De morţi, de chinuri şi de nevoi:

Unde un tată pe un fiu plânge,
Unde nădejdea toată-a-ncetat,
Unde se-nalţă un fum de sânge,
Ca blestem jalnic şi necurmat.

Mai mult d-atâta nu poţi a face:
Asta e soarta ce mi-ai gătit,
Singurul bine, singura-mi pace,
După amorul ce-am suferit.

Un ceas e de cînd anul trecu

Un ceas e de când anul trecu... Mi-aduc aminte
Cu ce nădejdi zâmbinde, ce dulce a-nceput:
Ce vie salutare din inimă fierbinte
L-a priimit! ce seară! De anu-atunci trecut

Ziceam: "S-a dus ş-acesta c-o parte din viaţă,
Dar ziua lui din urmă cu drag o pomenesc;

Frumos apus vesteşte frumoasă dimineaţă,
Şi anul ce începe tot astfel îl doresc."

Aşa-l doream! în lungă, în oarbă-ncredinţare
Eu nu vedeam că soarta zâmbeşte cu amar,
Că vremii şi durerii găteşte răzbunare,
L-a vechile lor drepturi uitate în zadar.

Schimbat nimic nu pare: alesele fiinţe,
Prieteni de-altădată, strâng astăzi mâna mea:
De voia întâmplării mai multe din dorinţe
Cu grabă împlinite putui a le vedea.

Apoi, unde e răul? de ce şi cum... cuvântul [1],
Om nu poate să-l ştie afară decât eu;
Ascuns e în adâncuri, tăcut e ca mormântul,
Iar martor suferinţii-mi e numai Dumnezeu.

A! dacă-n astă lume ceva putea fi-n stare
S-aline, să adoarmă un chin sfâşiitor,
O ştiu, ar fi frăţia-ţi acea mângâeitoare
Acel sentiment tânăr ce eu îţi sunt dator.

E scump prieteşugul ce-nsuflă o femeie
Deprinsă a-l cunoaşte, născută a-l simţi;
Şi dulcele ei suflet, electrică scânteie,
Mângâie orice suflet la care s-o ivi.

Ades, când sunt în luptă cu gândurile mele,
Muncit de-al suferinţei demon neîmblânzit,

[1] Aici cu sensul de: *explicaţia*.

Îmi pari un silf[1] ce vine pe raza unei stele,
Din sfere luminoase, din aer bălsămit[2].

Apoi, negură deasă lumina-ntunecează;
Fantome de-altă lume şoptesc, mă înconjor;
În fiecare şoaptă o muncă[3] înviază,
În ochii-mi se confundă trecut şi viitor.

Căci ştiu eu viitorul... el nu poate să fie
Decât ca anu-acesta, ca anul cel trecut;
Bogat de chinuire, deşert de bucurie,
Pustiu, fără nădejde, sălbatic şi tăcut.

Stejarul de pe munte ce trăsnetu-l izbeşte,
Stă încă în picioare, semeţ şi neclintit;
Dar inima-i e arsă, şi oricât mai trăieşte
De nici o primăvară nu poate fi-nverzit.

Când dar o să guşti pacea

Când dar o să guşti pacea, o inimă mâhnită?
Când dar o să-nceteze amarul tău suspin?
Viaţa ta e luptă, grozavă, nemblânzită,
Iubirea veşnic chin.

[1] Spirit, fiinţă mitologică ce ar fi trăit în aer.
[2] *Bălsămit* – parfumat.
[3] *Muncă* – chin.

Din cupa desfătării amărăciunea naşte;
Din ochi frumoşi durerea îşi ia al ei izvor;
O singură privire viaţa veştejaşte
Cu lanţuri de amor!

Amor care adoarme şi legi şi datorie,
Ce slava umileşte, ce n-are nimic sfânt:
Antonie-i jertfeşte a lumii-mpărăţie,
Şi află un mormânt.[1]

Nu sunt patimi mai nobili, mai mari, mai lăudate,
Mai vrednici să s-aprinză în inimi bărbăteşti?
Nădejdi, viaţă, cinste, simţirile-nfocate,
Femeii le jertfeşti!

Crezi tu că pentru tine răsare sau sfinţeşte
Acel uriaş falnic, al zilei domnitor?
La patrie, la lume, la tot ce pătimeşte
Nimic nu eşti dator?

Eu lanţurile mele le zgudui cu mânie,
Ca robul ce se luptă c-un jug neomenos,
Ca leul ce izbeşte a temniţei tărie,
Şi geme furios.

Dar rana e adâncă şi patima cumplită,
Şi lacrima de sânge, obrajii mei arzând,
Răsfrânge frumuseţea, icoana osândită,
Ce o blestem plângând!

[1] Marcus Antonius îşi jertfeşte situaţia politică dragostei pentru Cleopatra, regina Egiptului; învins de Octavian în lupta pentru dominarea Romei, se sinucide (30 î. e. n.).

O văz ziua şi noaptea, seara şi dimineaţa;
Ca un rănit de moarte simt în piept un fier greu;
Voi să-l trag; fierul iese, dar însă cu viaţa,
Şi cu sufletul meu!

Încă o zi

Încă o zi cu tine, o zi de fericire,
În dulcile extazuri ce simt, când te privesc:
Încă un ceas... un zâmbet... Adânca mea iubire
Izvoarele nădejdii mai mult nu o hrănesc.

Şi soarele mai palid din zi în zi îmi pare,
Şi coardele vieţii în pieptu-mi obosit
Se rup! nici tinereţea, nici scumpa-ţi sărutare
Nu pot ele să schimbe ce soarta a voit.

Întorc acum asupră-ţi privirea-mi dureroasă,
Ca cel din urmă-adio la tot ce am pierdut:
Din ceaţa veşniciei, stea blândă, luminoasă,
Te văz lucind departe, departe în trecut:

Şi tot ce e-n natrură, obiecte şi fiinţe,
Panórama[1] de umbre, se-ntunec, se strecor;
Iluzia mă lasă: ... şi artă şi silinţe
Sunt stăvile zadarnici l-al sufletului zbor?

Aş vrea numai, blând înger, ca numele-mi să fie
Scump, drag inimii tale, ades să-l repetezi,

[1] Accentuat *panórama*.

Precum un dulce sunet, precum o melodie
În inimă-ţi rămasă din ani ce regretezi.

Căci toată-a mea viaţă îţi fu ea închinată,
Căci alt decât iubirea-ţi ea nu avu mai sfânt,
Căci tu eşti încă astăzi dorinţa-mi neschimbată,
Şi visu-mi cel din urmă aicea pe pământ.

Eu ştiu că la povara-mi şi tu ai luat parte,
Eu ştiu că-n suferinţa-mi şi tu ai suferit,
C-aceeaşi ne-a fost calea: a unuia în moarte
S-a săvârşit; ce strică? n-am vrut a fi iubit?

N-a fost această ţinta, sfârşitul pentru care
Gândirea-mi fără preget în munci am frământat?
Nu dobândesc răsplata dorită cu-nfocare?
Nu e acesta rodul ce eu am semănat?

Apoi dac-al tău suflet l-am bănuit vreodată,
Dacă nemulţumirea-mi adesea te-a mâhnit,
E vremea de iertare: ...vecia nempăcată
Mă cheamă... cerul iartă acelor ce-au iubit.

De ce să plâng viaţa? în trista-i prelungire
Ar fi văzut ea poate amoru-ţi apuind:
Minciuna, calomnia dau tainică izbire,
Lumina, adevărul în inimi înnegrind.

Dar când ia însăşi moartea a noastră apărare,
Când neagra ei pecete pe groapă s-a-nsemnat,
Ca martor de credinţă, chezaş de neuitare,
Păstrează suvenirul acelui depărtat.

Valea răsunătoare, a râului murmură,
Veşteda toamnei frunză ce flutură în vânt,
Palida lunii rază, puternica natură
Îţi vor şopti adesea cuvinte din mormânt.

Meditaţie

Vara şi-apucă zborul spre ţărmuri depărtate,
Al toamnei dulce soare se pleacă la apus,
Şi galbenele frunze, pe dealuri semănate,
Simţiri deosebite în suflet mi-au adus.

O! cum vremea cu moartea cosesc fără-ncetare!
Cum schimbătoarea lume fugind o rennoiesc!
Câtă nemărginită pun ele depărtare
Între cei din morminte şi acei ce doresc.

Unde atâţi prieteni plăcuţi de tinereţe?
Unde-acele fiinţe cu care am crescut?
Abia ajunşi în vârsta frumoasei dimineţe,
Ca ea făr-a se-ntoarce, ca dânsa au trecut!

. . . .
. . . .

Ce netedă câmpie[1]! Cum ochiul se uimeşte!
Ce deşărt se arată, oriîncotro priveşti!

---

[1] Câmpia Brăilei *(n. a.)* În vremea când a scris această poezie, poetul se află în armată, la Brăila.

Întinsa depărtare se pare că uneşte,
Cu ale lumii margini, hotarele cereşti.

Cât sânge aste locuri setoase înghiţiră!
Câte oase războiul aici a semănat!
Câţi veterani războinici, moartea purtând, muriră
Pentru izbânzi de care ei nu s-au bucurat!

Îmi pare că-i văz încă, răsturnaţi în ţărână,
Pe-ncreţita lor frunte sfârşitul arătând,
Dar mai clătindu-şi capul, şi c-o murindă mână
Fierul care le scapă cu furie strângând.

Ei nu gândesc la moarte, nu gândesc la viaţă,
Ei nu gândesc la fapte ce-n viaţă au urmat,
Ci când sufletul zboară, când sângele îngheaţă,
Toată durerea le-este că nu şi-au răzbunat!

. . . .
. . . .

Puţin mai înainte un monument s-arată;
Să-l privim... Dar ce semne de cinste pe el sânt?
Negreşit cei dintr-însul slăviţi au fost odată:
Azi slava stă deasupra, şi omul în pământ!

Iată, fără-ndoială, o mare mângâiere,
O, voi, care un titlu ş-un nume pizmuiţi!
Când tot ce e-nalt şi când mărirea piere,
Mărirea, înălţarea, la ce le mai doriţi?

Din vremile trcute, în veacuri viitoare,
Un nume să răsune, în slavă-mpodobit.

Să treacă peste vârste şi peste ani să zboare,
Acela ce îl poartă cu ce s-a folosit?

Când marea-ntărâtată corabia-ţi zdrobeşte,
Când loc de mântuire nu este, nici liman,
Când cu grozave furii asupra ta porneşte
Spumoasele lui valuri bătrânul Ocean,

Spune-mi, îţi pasă-atuncea să ştii de mai pluteşte
Catargul fără pânze ce nu-ţi e de-ajutor,
Să vezi dacă pe unde se ţine, se clăteşte,
Şi dac-ai fost odată în barcă sau vapor?

Viaţa e o luptă, o dramă variată
Şi actu-i cel din urmă în veci e sângerat:
Moarte-l încoronează, moartea neîmpăcată,
Care în a sa cale pe nimeni n-a uitat.

A, întorcând privirea spre veacurile trecute,
Şi nencetat pământul văzându-l pustiit,
Văzând tot aste rele, *tot zile neplăcute,*
De soarta omenirii din suflet m-am mâhnit!

Câte feluri de chinuri asupra-i se adună!
Însă vezi cum nădejdea o-nşeală nencetat?
Cu o dulce zâmbire vine, ţinând de mână
Icoana fericirii. Dai s-o prinzi... A scăpat.

Astfel un vis ţi-arată o iubită fiinţă;
Astfel cu bucurie voieşti s-o-mbrăţişezi,
Dar astfel umbra-nşeală zadarnica-ţi silinţă;
Acum din mâini îţi scapă, acum iarăşi o vezi.

Dacă în cartea soartei omu-ar şti să citească,
Să-şi afle fiecare grozavul viitor,
Cine-ar mai vrea, Stăpâne, aicea să trăiască,
Când lumea e de chinuri nedeşertat izvor?

Vremea de-acum, trecutul, a-l şti avem putere,
Numai ce-o să se-ntâmple noi nu putem vedea;
Dar când ceasul soseşte, când nălucirea piere,
Se trage deodată şi veşnica perdea.

Buchetul

Dorită odată era a lui soartă,
Pe când altă mână de el îngrijea;
Dar astăzi se stinge, zâmbirea-i e moartă
Şi piede colora ce ochii-ncânta.
Sfârşitu-i cel jalnic îl văz cu-ntristare,
Căci eu pe viaţa-i puneam un preţ mare.

O singură frunză acum mai pluteşte;
Ea plânge atâţia tovarăşi de flori:
Srăină, uitată, de ce mai trăieşte,
De ce, dragă frunză, tu nu poţi să mori?
Când pierzi o fiinţă, obiect de iubire,
O lungă viaţă e nenorocire.

Când florile-acelea în mână-mi căzură,
Favor ce-n credinţă eu n-am meritat,

Trei tinere nimfe[1] pe rând mi-l cerură,
Şi mult se rugară... iar eu... nu l-am dat.
Îmi pare că încă le văz, câte trele,
Jaluze, privindu-l în mâinile mele.

Să vedeţi acuma de-a fost cu putinţă
Acea preţioasă dorinţă s-ascult:
Că lor li se cade, a mea conştiinţă
Îndată mi-o spuse, eu nu gândii mult.
Ca Paris cu poama cea fabuloasă,
Hotărâi buchetul la cea mai frumoasă.

Dar atunci nevoie, atunci greutate.
Să fac osebire în zadar am vrut:
Aşa din trei fluturi cu greu ochiul poate
S-aleagă p-acela ce e mai plăcut;
Aşa trei garoafe p-aceeaşi tulpină,
Rumene şi-nalte domnesc în grădină.

Văzând eu aceasta, îl luai cu mine;
Cu multă-ngrijire acasă l-am dus,
Şi limpede apa şi tot ce e bine
I-am dat, şi silinţa cu dânsul mi-am pus,
Făcând orice poate un om să gândească,
Orcâte o mumă ar şti să găsească.

Zadarnici dorinţe, nimic n-ajutară!
Din ceasul acela nădejdea-am pierdut:
Viaţa la mine îi părea amară,

---

[1] Alexandrescu foloseşte adesea, în scrisori, termenul *nimfă* pentru "fată tânără", de obicei cu nuanţă ironică.

Ştiind cine-l dete, cine l-a cerut.
Şi galben şi veşted trecu fără veste,
Şi astăzi cenuşă în mâna mea este.

Aşadar sfârşitu-i veni din dorinţă;
Buchet ca acela eu nu mai găsesc!
Cenuşa lui scumpă o ţiu cu credinţă,
Ce-a fost şi ce este adesea gândesc.
Eu sufăr de moartea-i, de-a lui pătimire,
Şi-a florii trecute păstrez pomenire.

Reveria

De zgomot departe, în vesela vale,
A cărei verdeaţă ades am călcat,
În linişte nopţii, privirile tale
Se-nalţ, se aţintă pe cer luminat.

De unde oar' vine a ta reverie?
Ce visuri plăcute în preajmă-ţi se joc?
Admiri tu natura, a ei armonie?
Citeşti viitorul în literi de foc?

Sau cauţi departe o stea favorită,
Ce crezi că asupră-ţi priveşte zâmbind?
Dar nu, e instinctul de-o viaţă dorită,
Ce n-o află omul aicea trăind.

Căci sufletul nostru, ca raza de soare,
Ce-şi are-nceputul mai sus de pământ,
Deşi luminează a sa închisoare,
Îşi află în ceruri izvorul cel sfânt.

De-acolo adânca acea aspirare
Spre bunuri ascunse ce noi devinăm,
De-acolo deşertul, dorinţi, întristare
Ce chiar în plăcere ades le aflăm.

Un clopot ce seara se-aude la turme,
Ce stă, reîncepe, abia răsunând,
Ca glas care moartea e-aproape să-l curme,
Când viaţa-ncetează treptat îngheţând;

Un greier ce cântă, o iarbă, răsură,
Stufoasa pădure, pierdute cărări,
Adânca murmură ce-nvie natura,
Ca geniuri tainici ascunse prin flori;

Tot mişcă, încântă a noastră gândire;
Tot are un farmec, tot este mister;
Nădejdile noastre, suspin, suferire,
Dorinţi fără nume, se-ndrept către cer.

Acolo în stele ca-n lumi de lumină,
Sunt suflete, îngeri, ce cânt şi ador;
Fiinţi graţioase ce blând se înclină,
Cătându-şi în lume tovarăşii lor.

Şi când, stăpânită de-a vieţii mâhnire,
Te plimbi tu pe câmpul tăcerii-nchinat,

De simţi o suflare, de-auzi o şoptire,
E glasu-unui înger de tine-ncântat.

. . . .
. . . .

De ce însă gândirea-mi se-ntoarce cu durere
Spre zilele acelea? timpi ce v-aţi depărtat,
Când pe urmele voastre tot intră în tăcere,
Când ştergeţi plăceri, chinuri, ce omul a cercat,

Când inima sătulă de ură, de iubire,
N-o mişcă nici un bine, n-o trage nici un dor,
De ce singure numai a voastre suvenire
Trăiesc ele în sânu-mi ca un nestins amor?

Sunteţi voi acel sunet, a stâncilor viaţă,
Eco, care trăieşte în loc nelocuit?
S-au sunteţi *aurora* care ştia să scoaţă
Din statuia lui *Memnon*[1] suspin nemărginit?

Cimitirul

Peşteră-ntunecată, azil al pocăinţei,
Unde omeneşti fumuri ca fumurile pier,

---

[1] Memnon, erou legendar, ajută Troia împotriva grecilor, în fruntea unei armate de etiopieni şi este ucis de Ahile. Alte legende, mai recente, îi fixează domnia în Egipt; de aceea se considera, în epoca romană, că una din statuile lui Amenophis al III-lea, regele Egiptului, îl reprezintă. Această statuie vibra sonor în zorii zilei, sub influenţa picăturilor de rouă şi a razelor soarelui.

Unde eroii credinţei
Au murit pentru lume ca să trăiască-n cer!

Tu care ai fost martor l-atâtea rugăminte
Ce se şopteau în umbra şi în răcoarea ta,
Când inima fierbinte
Viaţa de vecie în lacrimi o căta,

Dacă bolţile tale, ce nu pot fi pătrunse
De omeneşti suspinuri, de-al patimilor vânt [1],
Duc sufletul prin locuri şi prin cărări ascunse,
Departe de pământ,

Iată cumplita spaimă, ce în sânu-mi aprinse
Urâcioasa privire a foştilor părinţi [2],
Şi altarul de piatră, pe care stau întinse
Mădulare de sfinţi.

Fioroasa răceală ce-nsuflă-a ta vedere,
Veşnicului întuneric aicea domnitor,
Şi grozava tăcere
Arăt umbrele morţii ce printre oase zbor!

Îmi pare că mă aflu în locuinţ-adâncă
A unei groaznici iesme, ce sângiuri [3] o hrănesc;
Şi care de o stâncă,
Pe călător sfărâmă c-un zâmbet sătănesc,

---

[1] Cf. *Anul 1848*, v. 72.
[2] *părinţi* — călugări; este vorba de subteranele mânăstirii, unde erau aşezate scheletele călugărilor morţi.
[3] *sângiuri*, pluralul lui *sânge*.

Sau în pădurea-aceea, în care mai-nainte,
Druizii[1] cei sălbatici jertfeau pe osândiţi,
Când, setoşi de omoruri, treceau de puteri sfinte
Stejarii-mbătrâniţi!

Aici cu toate-acestea religia vorbeşte
Celor ce vor s-asculte cuvântul lui *Hristos:*
Groaza cu-ncetul piere, şi omul întâlneşte
Poveţe de folos.

Vicleanul îşi dezbracă aici ipocrisia;
Acel căit se-mpacă cu ceru-ntărâtat;
Aici fapta cea bună visează veşnicia
Ş-aşteaptă nencetat.

Şi omul care crede, şi omul ce aşteaptă
De-o sfântă mângâiere în veci e însoţit;
Pacea va fi cu dânsul; el va lua răsplată,
Căci a nădăjduit.

Barca

Păşeşte lin, o barcă, pe unda adormită!
Respectă al naturii repaos trecător;
Inima mea de zgomot cu totul obosită
Ca la un scump tovarăş se-ncrede l-al tău zbor.

[1] *druizii* — casta preoţilor din Galia antică; slujbele religioase aveau loc de obicei în crânguri de stejar şi comportau uneori jertfe omeneşti.

Poartă-mă-n sus, în lături, oriunde vrei şi-ţi place,
Unde te-mpinge vântul, sau unde tu doreşti;
Toate-mi sunt deopotrivă, dacă mă duci în pace,
Dacă cu mulţumire vederea-mi rătăceşti.

Voi cunoaşteţi, o unde, cu câtă bucurie,
De ce sfârşit[1] pornită, cu ce cuget curat,
Barca mea totdeauna pe-a voastră-mpărăţie
Ca-ntre-ale ei cuprinsuri jucând s-a preumblat.

Înghiţiţi pe tâlharii a căror îndrăzneală,
Cu trupuri sângerate, cu morţi vă otrăvesc,
Ce întocmesc comploturi, şi fără de sfială,
Aproape de pierzare, ucideri chibzuiesc.

Însă melancolia, amorul şi plăcerea,
Priimiţi-le vesel ca pe ai voştri fii;
Eu vă cunosc mărirea, eu vă slăvesc puterea,
Când alerg pe-ale voastre mult umede câmpii.

Din rătăcita-mi barcă, ce-o las la întâmplare,
Ochii mei către ceruri uimit îi aţintez;
Seninul lor însuflă sfială şi mirare;
Eu mă rog în tăcere, vărs lacrimi şi mă-ncrez.

"Cerul o să ne-ajute", zicea a mea iubită.
El până acum tace! *Să n-o fi ascultat?*
Şi poate frumuseţea a o vedea mâhnită,
Aducându-i drept jertfă suspin neîncetat?

---

[1] Scop.

Dacă într-aste ceasuri de vie desfătare
S-ar afla lângă mine... minut dumnezeit!
Viaţa nu stă-n zile, şi eu cu-ncredinţare
Câtă-mi rămâne-aş da-o ş-aş zice: am trăit.

Mergi, mergi, uşoară barcă, în dreptu-acelei stele,
Căreia i-am dat nume... un nume ce slăvesc,
Nume ce-n înfocarea închipuirii mele
Pe strălucita-i frunte îl văz şi îl citesc.

Acolo te opreşte, acolo priveghează,
Cât raza ei asupră-ţi ş-asupră-mi va zâmbi;
Când va pieri cu noaptea, atunci te depărtează,
Şi iar cu noaptea vino la dânsa a privi.

Până când fericirea, atâta aşteptată,
Îmi va răsplăti veacuri trecute cu amar;
Dacă ş-astă nădejde, ca altele-nşelată,
N-o trece ca nădejdea şi n-o fi în zadar!

Rugăciunea

Al totului părinte, tu, a cărui voinţă
La lumi nenfiinţate ai dăruit fiinţă,
Stăpâne creator!
Putere fără margini, izvor de veşnicie,
Al căruia sfânt nume pământul nu îl ştie,
Nici omul muritor!

Dacă la cer s-aude glasul făpturii tale,
Fă ca întotdeauna pe a virtuţii cale
Să merg nestrămutat.
Când soarta mă apasă, cum şi când îmi zâmbeşte,
Când veselă m-ajută, când aspră mă goneşte,
Sa pot fi neschimbat.

Mândria-n fericire să nu mă stăpânească,
Mâhnirea în restrişte să nu mă umilească,
Dreptatea să o ştiu.
Conştiinţa să-mi fie cereasca ta povaţă,
Prin ea tu mă-ndreptează, şi când greşesc mă-nvaţă
Cum trebuie să fiu.

Fă să doresc de obşte al omenirii bine,
Să mă cunosc pe însumi, şi altul decât tine
Sa nu am Dumnezeu.
La oameni adevărul să-l spui fără sfială,
De cel ce rău îmi face, de cela ce mă-nşeală
Să nu îmi răzbun eu.

Şi fă ca totdeauna al meu suflet să vază
Lumina aşteptată, a nemuririi rază,
Dincolo de mormânt,
Acolo unde viaţa cea veşnică zâmbeşte
Sărmanului acela ce-n viaţă pătimeşte,
Gonit pe-acest pământ.

Ştiu cum că lumea noastră între globurile multe,
Ce sunt pentru mărirea-ţi cu un cuvânt făcute
După un veşnic plan,
Nimica înainte-ţi nu poate să se crează,
C-aşa de puţin este ş-atâta însemnează
Un val în ocean.

Cunosc cu toate-acestea şi văz cu-ncredinţare
Că-n fapta cea mai mică şi-n lucrul cel mai mare
    Deopotrivă eşti,
Că la a ta dreptate nu este părtinire,
Că îngrijeşti de toate, că fără osebire
    Şi-asupra mea priveşti.

Cu tunetul din ceruri tu ocoleşti pământul,
Înfloreşti cu natura şi răcoreşti cu vântul,
    Eşti viaţa ce ne-ai dat.
Ascultă dar, Stăpâne, supusa rugăciune
Ce sufletul o-nalţă, ce inima depune
    La tronu-ţi ne-ncetat.

Până-n ceasul din urmă amorul tău să-mi fie
Comoară de nădejde, de dulce bucurie,
    Izvor de fericiri;
El singur să-mi stea faţă în acele minute,
Când planuri viitoare şi amăgiri trecute
    Se şterg ca năluciri.

Viaţa câmpenească

Dlui V. G. C. [1]

Aşa, simpla vieţuire
Eu ştiu să o preţuiesc
Şi de acea fericire
Voi bucuros să-ţi vorbesc.

[1] Vornicului Gr. Cantacuzino.

Dar florile şi verdeaţa,
Apusul şi dimineaţa,
Şi fluierul câmpenesc,
Cu patimi, cu chinuri grele,
Cu starea inimii mele,
Nicicum nu se potrivesc.

Departe de-acele locuri,
Ce poate m-ar fi-nsuflat,
De ţărăneştile jocuri
Ce-adesea m-au încântat,
Cuprins de nemulţumire,
De grijă şi de mâhnire,
De soarta mea ocolit,
În rele ce mă-mpresoară,
Ce gânduri, idei omoară,
Duhul îşi pierde puterea:
E greu să descrii plăcerea,
Când sufletul e mâhnit.

Însă a mea mulţumire
Pentru a ta găzduire
Eu tot nu o pot uita,
Şi cât va sta prin putinţă
Voi pune a mea silinţă
Adevăru-a imita;
Măcar în vorbele mele
Să pot să găsesc vopsele,
Să ştiu să-ntrebuinţez
Culorile osebite,
Tonurile felurite,

Care stilu-nsufleţez;
S-arăt atâta simţire,
Câtă simţeam mulţumire,
Când dulcea serii răcoare
În preajmă-mi se întindea,
Şi patimi sfâşietoare,
Ca aburi din lac, din mare
Deşertul mi le-absorbea.

Cuprinsul, unde odată
Împreună-am vieţuit,
Şi plăcerea-adevărată
Zilele mi-a îndulcit,
Este un câmp lat, ce are
De vechi şi fireşti hotare
Un mal către răsărit,
Iar către apus o apă,
Ce saduri, grădini adapă,
Ce udă ţărmul setos,
Şi-n ramuri multe-mpărţită
Curge mândră, liniştită,
Pe patu-i cel nisipos.

Casa pe-o muche clădită
Singură câmpul domnind,
De umbră neocolită,
O vezi în aer albind.
Să zic că a ei zidire
E lucru cu osebire,
Că e de-o arhitectură
Cap d-operă în natură,

Deloc nu mi-ar părea greu:
Însă această minciună,
Deşi îndestul de bună,
Apasă cugetul meu.
Aşadar, iau îndrăzneală
Şi spui că adevărat
N-are nimic de mirat.
Dar are, fără-ndoială,
Tot ce e neapărat.

Spre patru părţi ale lumii
Patru ferestre privesc,
Şi dacă pe tonul glumei
Slobod îmi e să vorbesc,
Al lor număr, micşorime,
Cu a casei înălţime
Atât nu se învoiesc,
Încât ochiul ce le vede
Cu lesnire poate crede
Că se plătea altădată
Vreo dajdie însemnată
Sub nume de ferestrit;
Măcar că nu mi se pare
Nici undeva am citit,
Că la vreo întâmplare
Nobilii să fi plătit.
Astfel de năravuri proaste,
Dacă vreodată-au fost,
N-au putut fi ale noastre,
Ci-ale norodului prost.

Numai el singur plăteşte,
Fiind mai obişnuit;
Iar de ce, nici se vorbeşte:
Păcatul ar fi cumplit.
Pricina e delicată,
Şi prea puţin câştigăm,
La mulţimea nensemnată,
Adevărul s-aruncăm.

Dar în vorbă neplăcută
Ca să nu ne încurcăm,
Şi ca nu, din întâmplare,
S-aduc la mulţi supărare,
Descrierea începută,
Mai bine să o urmăm.

Aproape de casă-ndată,
Spre miazănoapte s-arată
O biserică smerită,
Un templu dumnezeiesc,
Unde muncitorul vine
Prinoasele să-şi închine;
Unde ruga umilită,
Ca tămâia cea sfinţită
Este la cer priimită
De părintele obştesc.
Tot către această parte,
Un sat puţin însemnat
În două rânduri se-mparte,
Pe linie aşezat.

În vale se văd desişuri,
Saduri, livezi, alunişuri,
Pe urmă ochiul zăreşte
Un deal ce se prelungeşte
Verde şi împestriţat.
Coastele-i sunt învelite
De vii, de semănături,
De ţarine felurite,
De crânguri şi de păduri.
Munţii mai în depărtare
Se văd ca tulbure nor;
Vara le e la picioare
Şi iarna pe fruntea lor.

Iată, după-a mea părere,
Locul atâta dorit,
Unde zile de plăcere,
Zile scumpe am trăit.
Frumoasă singurătate,
Bunurile-adevărate
În sânul tău le-am simţit,
Pace, linişte, viaţă,
Toate-acolo mă-nsoţea,
Şi din orice dimineaţă
Mulţumirea se năştea.
Dacă vreo cugetare
C-o umbră de întristare
Fruntea mea acoperea,
Uşoara-i întipărire,
Ca cercul acel subţire,

Ce-aţâţă din întâmplare
Pe-o undă nemişcătoare
Un vânt cu lină suflare,
Trecea, se pierdea de sine,
Ş-al firii glas simţitor,
Şi ideile senine
Luau iarăşi cursul lor.

Adeseori pe câmpie
Departe mă rătăceam,
Adesea cu bucurie
În dulci gânduri mă pierdeam.
Simboluri de tinereţe,
Fluturi cu vesele feţe
Privirea mea o trăgea:
Pe iarbă în depărtare
Fluturele părea floare;
Dar când umbletu-mi simţea,
Insectele-amăgitoare
Se-nălţau, găseau scăpare
Aripile-şi scuturând;
Şi eu c-o dulce mirare
Vedeam florile zburând.

Nori deşi, negri, câteodată
Cerul îl întuneca,
Şi ploaia-n ei adunată
Pe câmpia-nsetoşată
În torente se vărsa;
Apoi razele-i robite
Soarele-ncet desfăcând,

Şi-n munţi, valuri aurite
Norii umezi prefăcând,
C-o privire-nflăcărată
Lumea el o cuprindea,
Şi o mreajă purpurată
Peste dealuri întindea.

Când acea stea arzătoare,
Aproape de-al ei sfinţit,
Părea a da sărutare
Pământului ce-a-ncălzit,
Şi, mai întorcând o rază
Ca zâmbet prietenesc,
Sta un minut să o vază
Ochii care o doresc;
Ochii acei pentru care
Este cel din urmă soare
Ce ei poate mai privesc;
Supus la acea uimire,
L-acea adâncă simţire,
Care sub ceruri senine
Seara aduce cu sine,
Slobod de griji, de dorinţe,
În cugetu-mi mulţumit,
Slăvind o-naltă putere,
Eu ascultam în tăcere
Al multor mii de fiinţe
Concertul nemărginit.

Şi când luna-argintuită,
Albind iarba de pe vale,

Ieşea plină, ocolită
De stelele curţii sale,
Pe dealurile râpoase,
Stam, mă opream să privesc
Cerurile semănate
De globuri nenumărate,
Care, făclii luminoase,
În umbra nopţii lucesc.

Prin aluniş sufla vântul,
Frunza uşor clătina,
Nucii bătrâni ca pământul
De-a lungul se desina;
Unda cea armonioasă
A unui ascuns izvor,
Ca o şoaptă amoroasă
S-auzea în preajma lor.
Curmând adânca tăcere
A câmpului liniştit,
Un glas cânta cu plăcere
Un cântec obişnuit.
Ăst glas, această câmpie,
Noaptea care mă-nvelea
Gândiri de melancolie
În inimă-mi învia,
Şi florile tinereţii,
Visuri, nădejdi, amăgiri,
Acea ghirlandă-a vieţii
Ţesută de năluciri,
Care, câte una-una,

Treptat s-au desfiinţat,
Ca frunzele ce furtuna
De verzi le-a smuls, le-a uscat,
Mi s-arăta înainte;
Cu gândul mă întorceam
La locurile dorite,
În valea ce-atât iubeam.
Vedeam livada, grădina,
Poteca ce des călcam,
Părul înalt şi tulpina
Unde copil mă jucam.
Astfel în ţări depărtate,
Unde străin te numeşti,
De-auzi pe neaşteptate
Limba care o doreşti,
Limba acea părintească,
În care tu te gândeai,
Ce-n vârsta copilărească
Cu maică-ta o vorbeai,
Oricât de urâtă fie,
Aspră, grea la auzit,
Se naşte o bucurie
Un ce neobişnuit,
O simţire vie-adâncă
În sufletu-ţi rătăcit,
Şi crezi că te afli încă
În ţara ce-ai părăsit.

A! dacă o provedinţă
Asupra mea ar privi,
Dacă smerita-mi dorinţă

Soarta o ar împlini,
Departe de-ai tiraniei
Tovarăşi nelegiuiţi,
De cursele vicleniei
De oameni neomeniţi,
De tot ce se crede mare
În fapte ce necinstesc,
De zâmbete protectoare,
Care le nesocotesc,
Uitând acea zeitate
Care-n zgomotosu-i zbor
Staturilor înălţate
Le suflă căderea lor,
La câmp, locaş de plăcere,
Eu mulţumit aş trăi,
Liniştit şi în tăcere,
Ziua mea aş împlini.
La binele ce îmi place,
Şi neamului meu doresc,
Pe voi câţi puteţi a-l face
Aş cerca să vă pornesc:
Aş pune mica mea parte,
Silinţa-vă lăudând,
Isprava nu prea departe,
Bună, dreaptă arătând,
V-aş arăta răsplătirea.
Ş-un înger ajutător,
Şi cinstea, şi mulţumirea
Ce inimile aprinde;
Iar celuia ce se vinde,
Un trăsnet răzbunător.

Miezul nopţii

Aici pe-aste ruine cu mândre suvenire
Privesc cum orizontul se umple de făclii,
Cum luna în tăcere s-arată să inspire
Gândiri religioase l-ai lui Apolon fii.

Când tot doarme-n natură, când tot e linişţire,
Când nu mai e mişcare în lumea celor vii,
Deşteaptă priveghează a mea tristă gândire,
Precum o piramidă se-nalţă în pustii.

Ai mei ochi se preumblă pe dealuri, pe câmpie,
Al meu suflet se-nalţă pe aripi de-un foc sfânt,
În zboru-i se ridică la poarta de vecie,
Căci nici o legătură nu are pe pământ.

Nădejdea mea din lume de moarte se precurmă;
Trecu ea precum trece un fulger printre nor;
S-a şters precum se şterge a vulturului urmă
Când spintecă văzduhul în falnicul său zbor.

De când pierdui părinţii-mi trei ierni întregi trecură,
Trei ierni, căci după ierne viaţa-mi socotesc,
Căci zilele-mi ca iarna de viscoloase-mi fură,
Copaci din miezul iernii ce vânturi îi clătesc.

Frumoasa primăvară acuma se grăbeşte
La caru-i să înhame pe zefirii uşori;
Păşeşte, şi pe urmă-i verdeaţa se iveşte
Şi cerul se dezbracă de fioroşii nori.

Zefirul printre frunze misterios suspină,
E limpede-orizontul şi cerul luminos;
A râurilor şoaptă... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Căci închinat durerii, amara mea viaţă
De-atunci e pentru mine nisip neroditor,
Ce vara îl usucă, ce iarna îl îngheaţă,
Pe care flori nu află sărmanul călător.

Lăsat străin în lume, lipsit de orice bine,
Văzând că nu-mi rămâne plăcere pe pământ,
Văzând zilele mele de suferinţe pline,
Pui mâna pe-a mea frunte şi caut un mormânt.

Puţină vreme încă şi glasu-mi se va stinge,
Şi inima de-a bate în pieptu-mi va-nceta!
Atunci fără-ndoială eu soarta voi învinge,
Şi a vieţii taină în moarte voi afla.

Mângâierea

Unei tinere femei

De ce urăşti viaţa, tu, fiica Armoniei?
De ce dintr-al tău suflet nădejdea ai gonit?
Care dureri ascunse, vrăjmaşe bucuriei,
A vârstei nălucire şi visuri ţi-au răpit?

Tu n-ai deşertat cupa ce încă este plină;
Tu nu ştii de-ţi păstrează otravă sau nectar;

Dar plângi! Zefirul astfel fără cuvânt suspină;
Toată lacrima-n ochi-ţi e un mărgăritar.

Eu nu voi să adaug a ta melancolie,
Să-ţi zugrăvesc icoana durerii omeneşti,
Să desfăşor în ochii-ţi a mea copilărie,
Ca osândă de moarte în care să citeşti;

Să-ţi arăt împrejuru-mi un larg cerc de morminte
În care dorm fraţi, rude, părinţi ce m-au iubit;
Să vezi ce e durerea, să vezi de-aveam cuvinte,
Când chiar de provedinţă nevrând m-am îndoit.

Să vezi apoi în lume cumplita răutate
Otrăvindu-mi ani, zile, chiar umbre de plăceri;
Să vezi... Ah! atunci numai, atunci ai vedea poate
Câte un singur suflet cuprinde-n el dureri!

Lumea mă crede vesel, dar astă veselie
Nu spune-a mea gândire, nu m-arată cum sânt!
E haină de podoabă, mască de bucurie,
Şi mâhnirea mi-e numai al inimii veşmânt.

Dacă nu după zile, ci după suferinţe
Ni s-ar socoti vârsta, ştii, mare Dumnezeu,
Pentru care ani, veacuri, şi lume, şi fiinţe
Nu sunt nimic – ştii singur câţi ani aş avea eu!

A mea credinţă însă nu este încă moartă;
Mângâietor tovarăş ea nu m-a părăsit:
În umbră îmi deschide a veşniciei poartă,
Şi negura mâhnirii ades mi-a risipit.

Dar tu, cărei nădejde s-arată aurită,
Tu, cărei viitorul păstrează năluciri,
Când nu ai nici o coardă a inimii izbită
De viscolele lumii şi de nenorociri,

Mângâie-te, copilă, şi simte mulţumirea
Care o-nsuflă daruri ce firea ţi le-a dat.
Eu când te-ascult, uit toate, uit chiar nenorocirea,
Mă aflu-n altă lume uimit şi încântat.

Sub degetele tale, în sunete-argintose
Clavirul când răsună, când dulce preludezi,
Deştepţi în al meu suflet acorduri fioroase,
A patimilor stinse cenuşă înviezi.

Talentul, frumuseţea adesea pătimeşte;
De soarta cea obştească şi tu poate să ţii;
Dar vezi dreapta natură cum te despăgubeşte:
Glasu-ţi este esenţa cereştii melodii.

Desăvârşitul bine nu-l poate-avea pământul:
Ce mări fără talazuri, ce inimi fără chin?
Omul este o taină care-o ştie mormântul,
Femeia e un înger, viaţa-i un suspin.

Eliza

Spune-mi, scumpă Elizo, ce este fericirea?
Pe ce ţărmuri răsare, ce loc îi e plăcut?
E veche ca pământul, împodobeşte firea,
De mult, sau deodată cu tine s-a născut?

Am cătat-o-n *pustiuri,* am *cătat-o* în lume,
Am cătat-o pe dealuri, pe munţi şi pe câmpii;
Am cătat-o-n deşertul eho al unui nume,
Pe valurile mării, în titluri, bogăţii.

Zadarnică silinţă! Fericirea s-ascunde;
Fără folos pe urmă-i vedeam că ostenesc;
O chemam cu-nfocare, dar nu vrea a-mi răspunde:
Te întâlnii, iubită, şi-n ochii-ţi o găsesc!

Vedeţi aceste locuri, aceste stânci râpoase?
Vedeţi pământu-acesta detot nelocuit?
Ei bine, aici toate mie îmi par frumoase!
Mai mult decât oriunde aici sunt fericit.

Eliza e viaţa ce toate-nsufleţeşte;
Zâmbirea-i e cerească, privirea ei Amor;
A ei dulce suflare ăst aer bălsămeşte,
Şi graţiile-ntr-însa văd o tânără sor.

Dacă ar fi pământul în vechea simplitate,
Când cea dintâi femeie în rai s-a pomenit,
Frumoasă,-mpodobită cu darurile toate,
Şi nobila-i icoană în unde şi-a privit:

Negreşit că Eliza de sine încântată,
Văzându-şi în fântână atâtea frumuseţi,
Tovarăşelor sale: „Veniţi, le-ar zice-ndată,
În crìstalul[1] acesta minune să vedeţi.

Voi sunteţi prea plăcute, şi dulcea-vă privire
Inima mea o trage, mi-e drag să vă ascult;

---

[1] Accentuat *crìstalul (gr.).*

Dar vaz colo în apă un lucru peste fire,
Un chip care vă-ntrece, şi-mi place şi mai mult!”

Până nu o văzusem, pân-a nu o cunoaşte,
Eram de nopţi, de zile, de toate dezgustat.
Vremea ce-acuma zboară părea că se târaşte,
Anii, ca o povară grozavă de purtat!

Vântu-mi părea suflare zadarnică şi rece,
Cerul ca o câmpie de care sunt sătul,
Eho numai un sunet ce fără folos trece,
Aurora o rază privită îndestul.

Ziceam: O zi ca alta, şi tot acelaşi soare!
În lume vedeam chinuri, pe ceruri vedeam nori.
Le privesc cu Luiza; totul schimbat îmi pare,
Cerul este cu stele, câmpiile cu flori.

Aurora, o nimfă de soare prea iubită,
Se deşteaptă şi-n aer alunecă zâmbind,
De cele dintâi ceasuri, de-ai săi fii ocolită,
La soare, ce-o urmează, cu dragoste privind.

Zefirul, o fiinţă de bine făcătoare,
Care către cer duce suspinuri omeneşti;
Eho, o zeitate la chinuri simţitoare,
Ce repetează glasul acelei ce slăveşti.

Când tăcerea Elizei îmi spune-a ei iubire,
Când mâna ei mă strânge, când ochii-i îmi vorbesc;
Când lângă ea uit lumea şi nu mai am simţire,
Decât pentru minutul în care o privesc,

Zic: „Viaţa este scurtă şi fericirea trece:
Spun că plăcerea stinge făclia lui Amor:
Dacă iubirea noastră e s-aibă sfârşit rece,
De ce-n minutu-acesta, de ce acum nu mor?"

Inima mea e tristă

Inima-mi e-ntristată,
Şi-n lacrimi înecată,
La fericiri trecute gîndeşte în zadar!
Plăcere, mulţumire,
Viaţă, fericire,
Le-am gustat. A lor lipsă acum o simt amar.

Acele dulci suspinuri
Cum se schimbară-n chinuri,
Şi bucuria noastră în otrăvit venin!
Cât rău după-atât bine!
Aşa furtuna vine,
Când soarele zâmbeşte, când cerul e senin.

Adio! N-am cuvinte
Să-ţi arăt tot ce simte,
În astfel de minuturi, mâhnit sufletul meu,
E o durere mare,
Şi suferinţi, pe care
A le simţi pot numai; a le descri mi-e greu.

A! cât de mult amară
Viaţa o să-mi pară!
Minuturile veacuri o să le socotesc.
A oricărei zi rază,
Noi lacrimi o să vază,
Când pe străine ţărmuri străin o sa trăiesc!

Spune-mi însă, iubită,
Când inima-ţi lipsită
De-un credincios prieten cu el nu va mai fi,
Vei putea uita toate
Plăcerile gustate?
Simţirea se va stinge, şi nu-l vei mai dori?

Astă lege obştească
Se cade să-ngrozească
Amorul, care vremea atâta l-a-ntărit?
În ce loc, pe ce cale,
Călcând pasur'le tale,
Vei avea drept a zice: aici nu m-a iubit?

. . . .

Durerea cea mai mare
Nu poate să omoare:
Pe-a mea care-a-ntrecut-o? Dar tot nu pot să mor!
A! de-i mai ţinea minte
Atâtea jurăminte,
Îmi vei mai păstra, poate, o urmă de amor!
. . . .

Când seara tu vei merge
Pe câmpuri, a culege

Flori tinere ca tine, s-acoperi fruntea ta,
 Dacă din întîmplare
 Vei nimeri o floare,
Ce poartă un scump nume, ce-i zic *nu-ma-uita,*

 Atunci, atunci gândeşte
 De mine că-ţi vorbeşte:
Asta-mi este nădejdea şi de-asta mai trăiesc:
 Eu tot cred că e-n fire
 Acea compătimire,
Ce inimile leagă cu lanţul sufletesc.

Te mai văzui o dată

Te mai văzui o dată, fiinţă de iubire,
 O înger ce slăvesc!
Şi ceasurile repezi, şi scumpa ta zâmbire,
 Cu suflet, cu viaţa sunt gata să plătesc.

În valurile-acelea de lume încântată,
 În care ne-am găsit,
În vesele cadrile, în sala luminată,
 Stam singur şi mâhnit.

Plăcerea, frumuseţea, podoabe felurite,
 Tot era în zadar;
Ele nu pot să-nvie simţirile-amorţite
 De-al patimii amar.

Bucuria ce-n preajmă-mi trecea cu repejune,
    Trist, rece mă găsea,
Şi mă gândeam la vremea care în veci n-apune
    În pomenirea mea.

Atunci intraşi! Deodată, de pe a mea vedere
    Se ridică un nor:
Te presimţii; îmi spuse a ta apropiere
    Un aer de amor.

Zambila primăverii aşa ea ne împarte
    Desfătător miros,
Aşa dulcele-i suflet se simte de departe,
    În aer răcoros.

Şi inimile noastre, şi ochii se-ntâlniră;
    Simţii ce pătimeşti;
Un zâmbet trist mi-o spuse; cu tine îmi zâmbiră
    Puterile cereşti!

Văzui pieptul tău tânăr bătând de tulburare,
    Sub vălul ce sălta;
Te privii în tăcere; cunoscuşi a mea stare,
    Văzuşi puterea ta.

Dar cum se strecurară delirul, fericirea!
    Ce iute au trecut!
Jaluză de-al meu bine, făcu nenorocirea
    Un semn, şi te-am pierdut!

Multe rele de-atuncea am suferit, iubită!
    Multe am pătimit!

Soarta mea credincioasă la ura-i nemblânzită,
    Din zboru-i s-a oprit.

Viitorul în ochii-mi îşi pierde nălucirea,
    Toate mă obosesc;
Tu îmi erai nădejdea, tu însuflai gândirea,
    Tu făceai să trăiesc.

Roua buzelor tale sufletul răcoreşte,
    Dă viaţă şi plăceri:
Sub umedele-ţi gene e un foc ce topeşte
    Tot felul de dureri.

Dar depărtat de tine, ce pot să-mi folosească
    Lumea ş-ale ei bunuri, şi orice aş avea?
Pustiul unui suflet ştiu ele să-mplinească?
    Pot s-aducă trecutul, pot face-a te vedea?

Pot să întoarcă vremea şi ceasurile sfinte
    Care sunt al tau dar,
Ca să mai vărs o dată o lacrimă fierbinte
    Pe-al inimii-ţi altar?

Nina

După atâta cochetărie
Şi necredinţă şi viclenie,
În sfârşit, Nino, simt că trăiesc.
Inima-mi astăzi e izbăvită

D-acea robie nesuferită;
Mai mult asupră-mi nu m-amăgesc.

S-a stins în mine flacăra toată:
Sub o mânie neadevarată
Mai mult amorul nu e ascuns.
Dacă în lipsă-ţi eşti pomenită,
Sau înainte-mi de eşti slăvită,
De tulburare nu sunt pătruns.

Eu dorm în pace fără de tine;
Când deschid ochii, când ziua vine,
Nu eşti dorinţa-mi cea mai dintâi.
Nu-mi mai însufli nici o gândire;
Fară plăcere, fără mâhnire
Te las, te-ntâmpin, mă duc când vii.

Nici ale mele lacrimi trecute,
Nici suvenire dulci şi plăcute
Nu pot a face să te doresc.
Cât mi-eşti de scumpă poţi vedea bine:
Fără de pizmă, acum de tine
Chiar cu rivalu-mi pot să vorbesc.

Fii cât de mândră, fii nempăcată,
A ta mândrie e nensemnată
Ca şi blândeţea ce ai avea.
Nu-mi zic nimica vorbele tale,
Şi nici ochii-ţi nu mai au cale
Ca să patrunză-n inima mea.

La al tău zâmbet, l-a ta mânie
A mea mâhnire sau bucurie
Nu pot nici creşte, nici a slăbi.
Crânguri stufoase, peşteri tăcute,
Fără de tine îmi sunt plăcute
Şi iar cu tine pot a nu-mi fi.

Tu-mi pari frumoasă ca ş-altădată,
Dar mai mult nu eşti Nina ce-odată
Desăvârşită eu o vedeam.
Dreapta gândire, ce târziu vine,
Azi mă învaţă şi văz în tine
Greşeli ce graţii atunci numeam.

Când zdrobii lanţul robiei mele,
Doamne! ce luptă, ce chinuri grele!
În mâna morţii credeam a fi.
Dar în nevoie, când omul are
Curaj statornic, pentru scăpare
Ce rău nu poate a suferi?

Aşa din cursa primejdioasă
O păsărică simplă, fricoasă,
Prilej să scape când a găsit,
Pierzându-şi pene, ia măsuri bune
Şi-nvăţătură de-nţelepciune
Să se ferească de ce-a păţit.

Tu crezi că poate tot te slăveşte
Acela care încă vorbeşte
De nişte chinuri ce a cercat;
Dar însă astfel scapând din mare

Corăbierul fară-ncetare
Spune-n ce valuri el s-a aflat.

Acel războinic ce biruieşte
După izbândă ne povesteşte
Prin ce primejdii el a trecut;
Şi robul slobod, după robie,
La toţi arată cu bucurie
Lanţul în care ani a zăcut.

Îţi arăt starea-mi fară sfială;
Vorbele mele n-au îndoială,
Că sunt zadarnici sa nu gândeşti;
Şi orice-ai zice, fără-osebire,
Deloc nu-mi pasă, n-am mulţumire
Şi ştiu de mine ce fel vorbeşti.

Nici frumuseţea-ţi prea lăudată,
Nici viclenia-ţi n-or găsi-ndată
Amorez astfel cum mă fălesc.
Te pierd, dar soarta-mi rea nu îmi pare,
Căci eu o alta înşelătoare
Mai cu lesnire pot să găsesc.

(Imitaţie)

Fericirea

O vedeţi colo, colo în vale,
Unde natura vesel zâmbeşte,
Unde păstorul zilele sale

În paza turmei le mărgineşte?
Inimă simplă, nevinovată,
Orice dorinţă lesne-mplinită.
La câmp simţirea e-adevărată,
La câmp viaţa e fericită:
La câmp, nădejdea zice, veniţi,
În fericire de vreţi să fiţi.

O vedeţi colo, în palat mare,
Înconjurată de bogăţie
Vedeţi ce cinste, ce drepturi are,
Vedeţi pe fruntea-i ce bucurie?
Relele-i fapte se schimb în bune,
Orice dorinţă are-mplinirea,
Numai mărirea toate supune,
Numa-n palaturi e fericirea.
Măriri, nădejdea zice, goniţi,
În fericire de vreţi să fiţi.

O vedeţi colo, colo-n războaie,
De steagul slavei falnic umbrită?
Ochii sunt groaznici, plini de văpaie,
De morţi, de sângiuri stă ocolită;
Apără dreptul, legea, credinţa,
Şi răsplătirea-i e nemurire.
A! ce plăcută e biruinţa!
Ce fericire e la oştire!
Nădejdea zice: războinici fiţi,
De fericire dacă doriţi.

O vedeţi colo, colo pe mare,
Cum îşi încrede soarta la vânturi,
Cum se preumblă fără-ncetare,
Şi ce departe e de pământuri?
Busola drumul la pol i-arată,
Află lumi nouă, creşte simţirea
Măsoară-adâncul, lăţimea toată:
Numai pe mare e fericirea.
Nădejdea zice: pe mări trăiţi,
În fericire de vreţi să fiţi.

O vedeţi colo,-n ţara grecească,
Azil al slavei ş-al libertăţii,
Fantoma mândră, urieşească,
Unde-a scris Solon cartea dreptaţii?
Frumoasa climă, ceruri senine,
Care însufla-n veci bucuria!
În aste locuri cît e de bine!
Ce fericire e în Grecia!
Nadejdea,-acolo, zice, trăiţi,
În fericire de vreţi să fiţi.

O vedeţi colo, colo departe,
În noru-acela ce se zăreşte?
A ! zice omul care la moarte,
Albit de zile, mâhnit soseşte:
Ca voi odată aveam greşeală,
Dar al meu sânge astăzi e rece,
Astăzi nadejdea nu mai mă-nşeală:

Veţi vedea singuri norul cum trece!
Pân-atunci însă, mergeţi, goniţi,
Norul acela unde-o[1] zăriţi.

Imitaţie

Aşteptarea

Acesta este ceasul... sau cel puţin soseşte,
Dar ea unde să fie? De ce nu se iveşte?
Minuturi fericite sunt oare de pierdut?
Foarte puţine omul în viaţa lui are!
Se auzi un sunet... Să ascult... mi se pare...
Nu e nimic; o frunză în vale a căzut.

Noaptea în aste locuri n-are deloc tăcere;
Totul se mişcă, umblă, dar toate sunt părere;
Vântul, umbra mă-nşeală, când cred a o vedea.
Luna aci s-arată, aci iar se ascunde:
Abia câteodată întunecul[2] pătrunde,
Şi norii înainte-i se pun ca o perdea.

Poate că şi ea are o tainică-ntâlnire,
Poate că stăpânită de-asemenea simţire
Păşeşte-nvăluită în umbra unui nor,
Chiar în acele sfere care au ceresc nume,
Poate-amorul domneşte ca aerul în lume:
Cu ce drept omul singur să fie simţitor?

[1] Se referă la fericire.
[2] Întunericul.

Nu ştiu, dar la atâtea rele nesuferite,
Ce asupră-mi adesea se par a fi unite,
Singur amorul este izvorul fericit,
Ce fără încetare m-adapă cu uitare,
Ca undele vestite fântânii de mirare
Prin care morţii uită că-n lume au trăit. [1]

Zile nepreţuite ale copilăriei,
Tovarăşi ai vieţii şi fii ai bucuriei!
De mi-ar fi iertat astăzi a-ncepe să trăiesc,
Câte mi-a dat amorul minuturi, ceasuri bune,
La un loc adunate, cu voi să se-mpreune,
Şi din toate o scurtă viaţă să-ntocmesc!

M-aş duce unde zboară atâtea rândunele,
Când viscolul începe, când vin vremile rele;
Pe pasur'le verdeţii ca ele m-aş ivi.
Din loc în loc aş trece în climele străine,
Unde sunt alte stele, şi ceruri mai senine,
Dar iarăşi m-aş întoarce când firea ar zâmbi.

Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea,
Cătând în viaţă pacea, şi-n pace mulţumirea,
Ca râul fără nume, aş trece neştiut.
Oricât de mic e templul, dar tot îl locuieşte
Acela ce pământul şi cerul stăpâneşte:
Numai pentru-a lui slavă şi omul s-a născut!

---

[1] Este vorba de Lethe, în mitologia greco-romană, râu al infernului, din care sufletele morţilor beau uitarea existenţei lor pământene.

Nădăjduiesc într-însul; el poate să-mi arate
Un drum fără primejdii, cărări nesemănate
De asupriri nedrepte, de curse vicleneşti.

. . . .
. . . .

Din frunza-ntunecată a pădurii vecine,
Se întinde o umbră... cineva parcă vine...
Părere-nşelătoare, ş-acum mă amăgeşti?

Dar nu, văd o fiinţă... spre mine-naintează...
Să m-arăt... de vederea-mi ea nu se spăimântează:
Un străin pe aicea sfială ar avea.
Ea păşeşte, ia seama... o aud că şopteşte.
Negreşit e femeie... Ce zice? Mă numeşte!
Pieptul, inima-mi bate: aceasta este ea.

Câinele soldatului

Imitaţie[1]

Rănit la războaie, soldatul căzuse,
Şi-n puţine zile chinuit muri,
Departe de-o mumă care îl crescuse,
Şi care-l iubi!

Sărman, fără rude, pe ţărmuri străine,
N-avea nici prieteni, nici un ajutor;

[1] După poetul francez Casimir Delavigne (1793 – 1843).

Nu era ființă care să suspine
        Pentr-un trecător!

Singurul tovarăş de nenorocire,
Singura-i avere, un câine iubit,
Şedea lângă dânsul şi-n mare mâhnire
        Părea adâncit.

Acum tot e gata pentru îngropare,
Acum ridic trupul pe mâini de soldaţi,
Cinste hotărâtă acelora care
        Mor pentru-mpăraţi.

În fruntea paradei câinele porneşte,
Din ochii lui pică lacrimi pe pământ,
Ca un iubit frate el îl însoţeşte
        Până la mormânt.

Aci se opreşte, aci se aşează,
Nimic nu îl face a se depărta:
Aşteaptă să-l strige, crede c-o să-l vază
        Când s-o deştepta!

Câteodată cearcă piatra s-o ridice,
Câteodată latră după-un călător,
Cuprins de durere: Vino, parc-ar zice,
        Să-mi dai ajutor.

Apoi când străinul de milă voieşte
A-l trage deoparte şi hrană a-i da,
El îşi pleacă capul, în pământ priveşte,
        Şi nimic nu va!

De două ori noaptea cu umbrele sale
Emisferul nostru l-a învăluit,
Şi sărmanul câine din locul de jale
A fost nelipsit!

Dar în dimineaţa acea viitoare,
Pe când se deşteaptă omul muncitor,
Zăcea lângă groapă, mort de întristare,
Câinele Azor!

Adio. La Târgovişte

Culcat pe-aste ruine, sub care adâncită
E gloria străbună şi umbra de eroi,
În linişte, tăcere, văd lumea adormită
Ce uită-n timpul nopţii necazuri şi nevoi.

Dar cine se aude şi ce este ăst sunet?
Ce oameni sau ce armii şi ce repede pas?
Pământul îl clăteşte războinicescul tunet,
Zgomot de taberi, şoapte, trece, vâjâie-un glas...

. . . .

Dar unde sunt acestea? S-au dus! Au fost părere.
Căci armele, vitejii şi toate au tăcut.

Aşa orice mărire nemicnicită piere!
A noastră, a Palmirei [1] şi-a Romei a trecut.

Şi pe ţărâna-aceea, de care-odinioară
Se spăimântau tiranii, de frică tremurând,
Al nopţii tâlhar vine şi păsări cobe zboară,
Pe monumente trece păstorul şuierând.

. . . .
. . . .

Mă scol, mă mut de-aicea; duc pasurile mele,
Ce pipăiesc cărarea, în fundul unui crâng.
Şi las aste morminte cu suvenire grele,
Pe care nu am lacrimi destule ca să plâng.

Aicea am speranţă să aflu mulţumire;
Eu voi să aud unda şi cerul să-l privesc,
Să văd a aurorii mult veselă zâmbire,
Razele dimineţii ce norii auresc;

Aci stejari cu fală se-nalţ, se îndreptează,
Urcând ale lor ramuri spre-azurele câmpii;
Aci plopii cu frunza o vale-ncoronează;
Acolo se văd dealuri, ş-aici sălbatici vii.

Din coasta-acestor stânce, din vârful ăstui munte,
De unde îşi apucă vultùrul al său zbor,
A nopţii stea revarsă lumină pe-a mea frunte
Şi raza-i se reflectă pe limpede izvor.

---

[1] Palmira, oraş din Siria, ale cărui ruine situate în mijlocul unui pustiu au impresionat pe călătorii din secolul al XVIII-lea şi au fost cântate de poeţii romantici.

Aci zefirul vesel prin frunze-ncet suspină;
Aicea orizontul e dulce, luminos;
Aici aceste râuri... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Din sânul maicii mele, născut în griji, necazuri,
Restriştea mi-a fost leagăn, cu lacrimi m-am hrănit,
Ca ale mării repezi şi groaznice talazuri,
De vântul relei soarte spre stânci am fost gonit.

Acuma pretutindeni întorc a mea vedere,
Dar ochii-mi mulţumire deloc nu întâlnesc,
Căci nimenea nu simte cumplita mea durere,
Şi oamenii pe mine trecând mă ocolesc.

Aşa! aşa! iubite, s-a dus scumpul meu bine;
Văzând că nu-mi rămâne plăcere pe pământ,
Văzând că pentru mine s-au dus zilele line,
Pui mâna pe-a mea frunte şi caut un mormânt.

Din zilele trecute, din vechea fericire,
Din vârsta mea de aur, din sfântul lor amor,
Idei au rămas numai, precum o nălucire
Rămâne dimineaţa din visuri care zbor;

Aşa, fără-ndoială, amara mea viaţă
De-acum e pentru mine nisip neroditor,
Ce vara îl usucă şi iarna îl îngheaţă
Şi nici o floare n-află sărmanul călător.

Dar însă suvenirul fiinţelor iubite
Va fi la al meu suflet etern înfăţişat

Ca frunzele aduse de vijelii pornite
La vechea lor tulpină ce-odată le-a purtat.

De visurile voastre, speranţe-amăgitoare,
Acum peste măsură mă văd îndestulat;
Fugiţi, zadarnici zile, ce griji omorâtoare
Pe tânăra mea vârstă curând aţi adunat.

Când toamna se arată al iernii rece soare,
Copacii plini de jale pierd frunza, se usuc:
Aşa nenorocirea uscând a vârstei-mi floare,
Zic lumii un adio: iau lira şi mă duc.

Unirea principatelor

Dedicată viitorilor deputaţi ai României

I

Pe antice monumente am văzut ades sculptate
Acvila ce poartă crucea, zimbrul ţării-nvecinate,
Sub o mână, o coroană, întrunite figurând;
Şi în vechea capitală, o măreaţă mănăstire [1],
După lupte sângeroase monument de înfrăţire,
De-al Moldovei domn clădită, stă trecutul atestând.

[1] Biserica Stelii de la Târgovişte *(n. a.)*. Este vorba de tratatul de pace încheiat în 1639 între Matei Basarab şi Vasile Lupu, consfinţit prin clădirea bisericii Stelea de către domnul Moldovei şi a mănăstirii Soveja de către domnul Munteniei.

II

Ce spun aste suvenire? ele-arată că-altădată,
Înainte-acelor lupte, în vechimea depărtată,
Fii ai Romei cei eterne, aceşti popoli au fost fraţi;
C-ale lor restrişti cumplite au izvor în despărţire,
Că la răul ce-i apasă nu pot s-afle lecuire,
Decât numai în unirea către care sunt chemaţi.

III

Căci de urile interne mult a profitat străinul;
Căci în suflete şi-n inimi el a infiltrat veninul,
Ce corumpe, ce îneacă tot instinctul generos;
Căci slăbiţi prin moliciune, umiliţi prin apăsare,
În furtune şi în intrigi balotaţi[1] fără-ncetare,
Am uitat noi vechea cale şi trecutul glorios.

IV

Astăzi nu ni se cer lupte, sacrificiuri de sânge,
Virtuţi mari de altădată; astăzi ţinta vom ajunge
Prin credinţă în unire, prin unire în dorinţi.
Mari puteri acum iau parte la destinul ce ne-aşteaptă,
Orizontul se-nsenină, calea noastră este dreaptă,
Şi asupră-ne se-ntinde mâna bunei provedinţi.

V

Români! Dulce e unirea! Ascultaţi... glasu-i răsună...
De la fiii României cere patria comună...

---

[1] aruncaţi încolo şi încoace.

Steaua[1] merge înainte-i, simbol sacru pe pământ;
Cum în Vitleem odată stea din cer mântuitoare,
Conducea pe-ncoronaţii cavaleri, din depărtare,
De le marginile lumii, către leagănul cel sfânt.

VI

Când citim în vechea carte a istoriei străbune
Virtuţi mari, ilustre fapte ale naţiei române,
Care inimă stă rece? care suflet nemişcat?
Cine n-are dor să vadă ţara sa în fericire,
Cu legi bune, cu legi drepte, în tărie şi-n unire,
Cultivând artele păcii pe al său pământ bogat?

VII

În tăcutele morminte Bogdan, Mircea se-ntâlniră,
Şi-ntr-o lungă-mbrăţişare pe români îi înfrăţiră;
Împrejuru-le stau dese umbre de măreţi eroi...
Ele astăzi zbor în aer, inimile-nflăcărează...
Deputaţi! asuprta voastră ei privirea-şi aţintează;
Fala sau ruşinea ţării se aşteaptă de la voi.

VIII

Fii voştri vor ascunde a lor frunte în ţărână,
Dacă voi acum veţi pierde marea cauză română,
Prin meschine interese ce-n mici inimi locuiesc;
Timpul trece, omul piere, dar a patriei iubire
E averea cea mai rară, cea mai scumpă moştenire,
Ce de la părinţi de merit nobili fii o priimesc.

[1] *Steaua Dunării*, ziar al lui M. Kogălniceanu şi al partidului unionist.

Măriei sale domnului Alexandru Ioan I

Anul 1859
Pentru ziua intrării sale în București[1]

I

Timp dorit, zi de speranțe,
Fiu al țării, salutare!
România învestită[2]
În veșminte de serbare,
Îți dorește, îți urează
De mari fapte viață plină,
Și se-nclină stelei tale
Ce străluce de lumină.

II

Când de glasul omenirii
Inspirată și condusă,
Pleiada europeană,
De puternici regi compusă,
Reda nației gemânde
Antici drepturi de tărie[3],

---

[1] Alexandru Ioan Cuza intră în București în ziua de 8 februarie 1859. Cu acest prilej se dă o serbare la Teatrul Național, unde actorul Matei Millo recită poezia lui Alexandrescu, scrisă cu ocazia acestui eveniment.
[2] Învestmântată.
[3] Aluzie la Tratatul de la Paris din 1856.

Soarta-ţi se-nscria în ceruri
Cu lumina cea mai vie.

III

Fă dar numele-ţi să treacă
Între numele divine,
Celor ce au fost ai lumii
Nobili făcători-de-bine.
Secolul să te admire,
Şi cu noi să se fălească
Franţa, naţia cea mare,
Naţia cavalerească.

IV

Căci e aspră datorie
Ce o naţie impune,
Căci e grea, mult grea, coroana
Ce pe capul tău se pune.
Ţara te salută, prinţe,
Cu plăcere şi iubire,
Şi-ţi încrede viitoru-i
Zâmbitor de fericire.

O profesiune de credinţă

Domnilor alegători, mă rog să fiu ascultat,
Şi după ce m-aţi citi mă rog să fiu deputat.
Căci am cuvinte să cred că la Divanul ad-hoc,
Bine lumii o să fac şi rol nobil o să joc,

După cum puteţi vedea
Din mărturisirea mea.
Încă până-a nu mă naşte, eu am fost patriot mare,
Şi după ce m-am născut
Pentru ale noastre drepturi am luptat fără-ncetare
Până într-acest minut.

Cunoscând că într-o ţară fericirea generală
Se compune totdeauna din acea particulară,
Ca un iconom politic, prin mici slujbe, mici lefşoare,
Am îmbogăţit eu statul, cumpărându-mi moşioare,
Iar guvernul ce văzuse vrednicia şi talentul,
Îmi da ranguri pe tot anul, siluind Regulamentul[1],
Pe când mulţi păcătoşi alţii, lipsiţi de capacitate,
Servind ţării din pruncie stau cu buzele umflate.
Apoi când străine armii ţara noastră ocupară,
De la cine înlesnire întru toate ele-aflară?
Cine pentru zece care a făcut ades cinci sute,
Numai ca să nu se-ntâmple s-auz vorbe neplăcute?
Când era în lipsă ţara, sub a mea isprăvnicie,
Am ţinut-o eu cu grâne precum fiecine ştie.
Apoi dacă neplătite au rămas prin multe sate,
Dacă eu la socoteală le-am trecut ceva-ncărcate,
Am făcut-o-n conştiinţă, de iubirea omenirii,
Numai spre a mă deprinde cu regula înmulţirii.
Las deoparte ale mele osteneli şi cheltuială,
Căci îmi place a le crede nepuse la îndoială,
Căci aceasta mai cu seamă fu rezonul cel mai mare,

[1] Regulamentul Organic.

Pentru care azi Europa, foarte recunoscătoare,
După lupte sângeroase încheind tratat de pace,
Hotărî pe România fericită a o face. [1]
Pe aceste dar temeiuri, fraţi români, eu vă cer votul,
Şi la cauza cea sacră azi mă devotez cu totul.
Apoi dacă după-aceste mai aveţi cumva dorinţă
Să v-arăt printr-o programă care e a mea credinţă,
La Divan ce voi susţine, vă pot da încredinţare
Că unirea o cred sfântă, c-o voi cere cu-nfocare;
Căci mărindu-se pământul, lefile poate vor creşte;
Însă prinţ străin nu-mi place, căci nu ştie româneşte;
Şi când slujbe îi vom cere el deloc n-o să privească
De suntem boieri sau ţinem de vreo casă boierească,
Ci de-avem talent, virtute, merite sau probitate,
Calităţi din astă lume, foarte grele şi ciudate;
Pentru cea mai mică vină, ce o va numi hoţie,
Ne vom vedea prin gazete, poate şi la puşcărie.
Protejaţi ca şi protectori, toţi vom fierbe într-o oală
Şi-a străinului domnire ţării îi va fi fatală;
Şi religia vom pierde şi vom uita româneşte,
Ca în Grecia modernă unde azi vorbesc nemţeşte.[2]
Pe când unul dintr-ai noştri, domn de viţă românească,
Tot mai lesne o să ierte slăbiciunea omenească.
Nu-l voi însă ereditar, căci a ţării veche lege
Pe domn chiar şi din opincă ne dă voie a-l alege;

[1] Tratatul de la Paris din 1856 prevedea convocarea divanurilor ad-hoc în vederea unei noi forme constituţionale în Principate.
[2] În 1832, doi ani după recunoaşterea independenţei Greciei, este adus pe tron principele german Otto de Bavaria.

Şi aşa cu chipu-acesta deloc nu e de mirare
Dacă chiar şi nouă rândul ne-o veni din întâmplare.
Autonomia-mi place, o voi cum e scrisă-n carte,
O cer pentru ţara-ntreagă, dar şi pentru mine-n parte;
Adică în orice cazuri să urmez eu cum îmi place,
Fără a putea guvernul observaţie a-mi face.
Cât pentru guvern şi forma-i cea constituţională,
Vrând să mă declar de-acuma, simt o mare îndoială:
Căci, vorbind drept, nu ştiu bine ăst cuvânt ce va se zică
Şi în loc de bine ţării să nu-i fac mai rău mi-e frică.

Dacă, cum mi-a spus un dascăl cu destulă *pricopseală*,
Un guvern în constituţii e supus la socoteală,
Dacă adunări sau cameri pot vorbi fără-a se teme,
Astea n-or să ne aducă decât pierdere de vreme,
Decât lupte fără margini şi dezbateri încurcate,
Care plac junimii noastre cei[1] cu capete stricate.
Trebile cu vechea formă nu cerc nici o-mpiedicare,
Şi-un ofis[2] redijat[3] bine e o lege-n prescurtare.
După-aceste dar cuvinte, fraţi români ce mă-nţelegeţi,
Puteţi fără de sfială la Divan să mă alegeţi,
Căci să nu fiţi la-ndoială, vă voi face treabă bună,
Şi-mi veţi mulţumi odată dacă-mi veţi cădea pe mână.
Iar până să vie vremea să vedeţi astă minune,
Sunt supusul dumneavoastră şi mă-nchin cu plecăciune.

12 august 1857

---

[1] celei.
[2] decret domnesc.
[3] redactat.

Cântecul soldatului

I

Pe câmpul României
Trompeta când răsună,
La glasul datoriei
Oştirea se adună.

Şi steagul o umbreşte,
Şi arma-le luceşte,
Şi inimile-n piepturi
Bat repede, voios.

De nici un fel de vreme
Soldatul nu se teme,
Deviza-i e credinţă
Şi suflet curajos.

II

Când bolta din tărie
De nori se încunună,
Pe munţi şi pe câmpie
Când fulgeră şi tună,

Soldatu-naintează,
Şi marşul său urmează,
De misia sa mândru,
Nu cată înapoi.

El legea împlineşte,
Şi ţara-şi ocroteşte,
E totdeauna gata,
În pace şi-n război.

În astă lume mare
Oriunde soarta-l duce,
Viaţa-i schimbătoare
Plăceri cu ea aduce.

III

Apoi când totul trece,
Când bate ceasul rece,
De fraţii săi de arme
Măreţ e-nmormântat;

El vesel vieţuieşte
Şi moare bărbăteşte,
Căci astfel este traiul
Şi moartea de soldat.

1853, septembrie 18

Cometei anosate pentru 13 iunie

Cometă cu lungi coade, însă cu scurtă minte,
De ce vrei să arzi globul ce noi îl locuim?
El, drept, mult nu plăteşte, dar tot avem cuvinte
Viaţa-i păcătoasă câtva să prelungim.

De ne vei arde-acuma, să ştii că or să nască
În locu-ne fiinţe mai rele decât noi,
Ce-n grab or să-ntărâte mânia ta stelească,
Prin fapte mai cumplite, prin crime şi război.

Ce! ai uitat tu oare potopul de-altădată,
La care, cum s-aude, destul ai conlucrat,
Atunci când tata Noe în luntrea-i deşelată
Plutea pe universul sub unde înecat?

Ei bine! omenirea ce moşteni pământul,
Fiinţe, lighioane, ce-n urmă s-au ivit,
Întrec ele pe-acelea ce şi-au găsit mormântul
În marea adâncime şi monştri au nutrit?

Câmpiile de astăzi sunt ele mai mănoase
Decât cele antice? măgarii mai deştepţi?
Broasca mai muzicantă în bălţile stufoase?
Tigrii mai cu blândeţe, şi oamenii mai drepţi?

Nu, nu! bagă de seamă să nu faci o greaşală,
De care mai în urmă amar să te căieşti;
Ba încă să dai, poate, o aspră socoteală
Prea bunului părinte al rasei omeneşti.

Căci noi avem de lucru în Ţara Românească;
Legi vechi şi ruginite avem să le-nnoim,
Regulamentul multe are să pătimească,
De ne-or lăsa în pace aşa precum dorim.

De eşti tu executor înaltelor decrete,
Mai dă-ne un mic termen de zece mii de ani.

Să ne-ndreptăm purtarea, să ne spălăm de pete,
Să nu cădem în iaduri pe gheare de satani.

Atuncea, dacă globul n-o merita viaţă,
Poţi să-l prăjeşti în voie-ţi, eu nu mă-mpotrivesc,
Dar azi, topeşte numai a inimilor gheaţă
Şi arde astrologii ce lumea îngrozesc.

12 februarie 1857

Răspunsul cometei

Iubit muritor,
Astăzi am primit,
Prin poştia cerească,
Biletul tău pornit
Din Ţara Românească.

Odată cunoşteam
Sub nume de roman
Un preaputernic neam,
Al lumii crud tiran;
Neam ce-l credeam pierit,
Căci nu l-am mai zărit;
Şi până-ntr-ăst minut
(Mă jur pe al meu nume)
Eu nici aş fi crezut
Că existaţi pe lume;

Dar de vreme ce scriţi
Voi trebuie să fiţi.
Numai nu înţeleg cine v-a putut spune
Că aveam pentru glob intenţii aşa bune.
E netăgăduit
Că-a lui desfiinţare
De timp nepomenit
Mi-era în cugetare,
În cerc tot vicios
Văzând că se-nvârteşte
Și omul păcătos
În rele mult sporeşte,
Văzând că jos la voi mulţi oameni mari şi buni,
Lumii folositori, au trecut de nebuni,
Au fost persecutaţi
În vreme ce-au trăit
Și foarte lăudaţi
După ce au murit.
Eu prea rău am urmat,
Când am lăsat odată
Pe Noe de-a scăpat
Cu luntrea-i deşelată,
Căci ştii ce a făcut
Cât liber s-a văzut?
El a sădit o vie
Și-a căzut pe beţie!
Iar cu fetele lui
Ce-a mai făcut nu spui.
Iar de atunci încoace din el câţi s-au prăsit.
Acei ce au fost tari pe cei slabi au robit;

Soarele-au spăimântat prin lupte şi omor,
Pentru globul pământ, ce nu era al lor.
Căci socotesc că ştii, nevoie n-am să-ţi spui
Că nu e-al vostru el, ci voi sunteţi ai lui.
Apoi v-aţi apucat
Cerul de-aţi spionat,
Prin sticle cercetând
Ce avem noi de gând,
Ce fel ne preumblăm,
Până şi ce mâncăm.
Ba încă aţi scornit
Feluri de secături,
Şi pe voi v-aţi numit
Alese creaturi!
Acestea, drept să spui, eu nu le sufeream,
Şi răzbunarea mea în taină pregăteam.
Dar fiindcă îmi scrii că sunteţi ocupaţi
Proastelor voastre legi spoială să le daţi,
Fiindcă ai cerut sorocul mărginit
De zece mii de ani, fiindc-a mijlocit
Şi-o graţioasă stea dintr-ale curţii mele,
Pentru câţiva poeţi ce casc' gura la stele,
Mă-nduplec în sfârşit, astâmpăr al meu foc,
Îmi pui caii la grajd şi coadele la toc.
Numai luaţi măsuri, gândiţi şi căutaţi
De indulgenţa mea acum să profitaţi.
Căci dacă spre pământ vreodată m-oi porni,
Vă pot încredinţa că bine nu veţi fi.

(Scris în palatul nostru de vară.)
14 mai 1857

Frumoasă e natura

Frumoasă e natura, frumoasă dimineaţa,
Plăcut este al undei murmur melodios:
Şi roua şi zefirul, şi floarea şi verdeaţa,
Dar lumea nimic n-are ca tine de frumos.
A mea inimă, suflet pe pasurile-ţi zbor,
Şi vântul îţi şopteşte misterul de amor.

Sunt dulci ale prunciei dorite suvenire
Şi visuri fericite, iluzii îngereşti,
Dar nu e nimic dulce ca dulcea ta zâmbire,
Dar nici un vis nu-mi place, de nu-l pricinuieşti.

Când soarta nemblânzită m-adapă cu durere,
Când lumea ş-orice bunuri aş vrea a le uita.
Nimic nu cer vieţii, mărire, nici putere,
Nimic nu mă mângâie decât iubirea ta.
A mea inimă, suflet pe pasurile-ţi zbor,
Şi vântul îţi şopteşte misteruri de amor.

EPISTOLE ŞI SATIRE

Epistolă către Voltaire

Din ziua când am citit scrisoarea către Horace [1],
Doream, de s-ar fi putut, toată sfiala să las,
Să-ţi scriu pe un ton măreţ, cât de măreţ s-ar putea,

[1] Horace (citit Oras), numele francez al poetului latin Horaţiu.

Şi să-ţi pornesc un bilet lucrat în fabrica mea.
Dar auzeam că voi, poeţi, scriitori vestiţi,
Îndată ce aţi murit, vă faceţi cam necioplіţi,
Cam groşi, necivilizaţi; şi, drept să spui, mă temeam
Să nu-mi întorci un răspuns mai aspru decât doream:
Răspuns ca acel ce zici că-n anul trecut ţi-a dat,
Din partea lui Boileau, un secretar nenvăţat.
Aicea ca şi la voi se află mulţi nătărăi,
Care s-ar da bucuros că sunt secretari ai tăi.
Cu toate-acestea acum dorinţa mea o ascult;
Respectul numelui tău nu mă opreşte mai mult,
Şi pare-ţi bine sau rău, slobod din partea mea eşti.
Nu cercetez dacă-n rai, dacă în iad locuieşti,
La ce fel de munci, pedepse, păcatele-ţi te-au supus
Şi dacă în lungi frigări dracii acolo te-au pus.
Sunt sigur că sfinţii toţi asupră-ţi au reclamat,
Şi chiar de nu-i fi prăjit, eşti negreşit afumat.
Trebile acolo-n iad nu merg c-aici pe pământ,
Unde păgâni sau creştini cu toţii la au loc sfânt,
Unde vedem fericiţi pe cei mai mari păcătoşi,
Şi soarele luminând pe răi ca pe credincioşi;
Faptele-acolo ne pun la locul drept meritat.

Dar spune-mi, te rog, Voltaire, tu ce folos ai aflat,
Deşi al legii vrăjmș, să critici, să osândești
Acele nalte cântări, acele gândiri cereşti
Care-al naturii stăpân el însuși le-a însuflat,
Spre slava numelui său, poetului împărat?
De nu ca om, ca creştin, dar însă ca autor,

Vrednic erai, socotesc, să simţi înălţimea lor,
Şi geniul tău frumos, până acolo să-l sui.
Cerul, tăria vestind faptele mâinilor lui,
Din pavilionu-i de nori, acel prea înalt tunând,
Cu fulgerele-i de foc vrăjmaşii lui răsturnând,
Pământul din temelii clătit, dezrădăcinat,
Suflarea-acelei mânii ce mările-a-ntărâtat,
Aste măreţe trăsuri tu cum le dispreţuieşti?
Idei, icoane, figuri, toate în ele găseşti.
Racine, pe care-l iubeai, din ele s-a adăpat;
Rousseau, pe care-l urai, adesea le-a imitat:
Toate acestea le ştii, dar furia-ţi te-a orbit.

Tu, ca odată Satan, pe om din rai l-ai gonit,
Nădejdea, rodul ceresc, în inimi o ai călcat,
Şi care despăgubiri în locul ei ne-ai lăsat?
Ucideri şi desfrânări, iată ce-ţi suntem datori!
Viaţa-ai făcut-o grea sărmanilor muritori,
Iar pe şceleraţi i-ai scos din jugul lor neplăcut.
Vor în zadar a-ţi găsi un cuget ce n-ai avut,
A zice că te-ai luptat abuzul să războieşti;
Nu, temelia-ai surpat în dogmele creştineşti.

A! dacă talentul tău, mai bine-ntrebuinţat,
Cu soarta-i a se lupta pe om l-ar fi înarmat!
Dacă pe drepţi întărind, pe răi ai fi îngrozit,
Îngerii numele tău cu drag l-ar fi pomenit.

Ani ai trăit îndestui, rol măreţ-ai jucat,
Ai lumii stăpânitori adesea te-au vizitat:

Acum acestea pe noi nimic nu ne folosesc,
Iar duhu-ţi nemărginit e singur ce pizmuiesc.

La toate-ai fost norocit: nu crez c-atât izbuteai,
De-ai fi avut să formezi limba în care scriai;
Dar veacul te-a ajutat; în vremea când te-ai născut,
Stilul era curăţit şi drumul era făcut.

Altfel e-n ţară la noi: noi trebuie să formăm,
Să dăm un aer, un ton, limbii în care lucrăm;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim.
Şi nelucrate câmpii de ghimpi să le curăţim.

Aş vrea să poţi să-nviezi, o zi numai să trăieşti,
Parnasul nostru să-l vezi, apoi să ne mai vorbeşti.
Unul, iscoditor trist de termeni încornoraţi,
Lipsiţi de duh creator numeşte pe toţi ceilalţi.
Se plânge că nu-nţeleg acei care îl ascult,
În vreme ce însuşi el nu se-nţelege mai mult.
Altul, strigând furios că suntem neam latinesc,
Ar vrea să nu mai avem nici un cuvânt creştinesc,
Şi lumii să arătăm că nu am degenerat;
Altul ce scrie pe şleau ca preotul de la sat
Zice că e desluşit, se crede simplu; iar eu
Mă trag deoparte, privesc, şi scriu cum dă Dumnezeu.
Cu toate-acestea luăm titluri de mari autori,
Dăm sfaturi şi osândim, ne facem legiuitori,
Ne credem pe cât putem ai lui Apolon nepoţi,
Râdem de unii câţiva, şi publicul de noi toţi.
Amestecul întâmplat în limbile omeneşti,
Când s-a zidit acel turn, în vremile păgâneşti,

N-a fost atât de pestriţ, n-a putut fi mai ciudat
Decât acel ce aici urmează neîncetat.
Uniţi am face ceva, am fi de vreun folos:
Avem un dialect bun, uşor şi mlădios;
În el fiece cuvânt nu e ca la voi legat,
Cu un articol semeţ, cu un pronume ciudat;
Pronume,-articole lungi care sufletul ţi-l scot,
Şi seamănă când pâşesc suita unui despot.
Dar ce mai mult să vorbesc? Câte am avut de zis,
Câte de tine gândesc, mă vezi că slobod le-am scris:
Cât pentru noi, lucruri mari nu e să nădăjduieşti;
Numai acel Dumnezeu, sub mâna căruia eşti,
Duhul unirii de sus spre noi de îl va porni,
Părerile ce se bat, el numai le va-nvoi.
Altfel, decât să gândesc că noi ne-am alătura,
Mai lesne-aş putea să cred că tu te vei boteza.

Epistolă

Domnului Alexandru Donici, fabulist moldovean

"Cum măsori ţi se măsoară" este un proverb ştiut:
Aste versuri, de lungimea celor ce tu mi-ai făcut,
Sunt pornite să-ţi aducă ale mele mulţumiri,
Sunt răspuns la ale tale vrednici de cinste gândiri.[1]

[1] Donici îi reproşase lui Alexandrescu, într-o epistolă care însoţea fabula *Râul şi heleşteul,* inactivitatea sa literară.

Nu ştiu bine dacă cerul, precum zici, m-a înzestrat
C-un talent ce mi se pare puţin, slab, neînsemnat.
Dar iubesc talentu-acesta care tu îl preţuieşti;
Tot ce e mai sfânt, mai nobil, în duh, inimi omeneşti
Prin el ni se-nfăţişează, şi al binelui amor
Se aprinde la făclia unui geniu creator.
Pe acei ce mi-i dai pildă eu adesea i-am citit;
La o slavă meritată cu mândrie m-am smerit;
Şă-i urmez este alt lucru; cinstea poate o doresc,
Dar a lui Torquato[1] soartă nicidecum n-o pizmuiesc,
Am temeinice cuvinte: mă cunosc, mă simt prea mic
Şi nevrednic să iau urma unui mare mucenic.

Cred cu tine că talentul ne e din cer dăruit,
Că e foc care se stinge dacă nu va fi hrănit.
Şi de am o zi mai lină, un ceas bun de întâlnesc,
Cu plăcere a-l aprinde, a-i da hrană mă silesc.
Dar pe om şi-a lui natură destul nu ai cercetat
De voieşti să fiu ca râul care curge ne-ncetat.
Acel râu trece pe-o vale, pe câmpie, pintre flori,
Iar prin relele vieţii e mai greu să te strecori:
Prozaice umilinţe nu pot a le înfrunta.

Tu vezi vremile de astăzi. Te-ntreb dacă muza ta,
Poftită la tribunale, ar merge să dea cuvânt,
Să spuie în bună proză de ce umblă după vânt:
De ţi-ar zice judecata: "Fiindcă-am aflat că scrii,
Fiindcă vorbeşti cu norii şi pui slove pe hârtii,

---

[1] *Torquato Tasso,* poet italian (1544 – 1595), autorul *Ierusalimului dezrobit,* a dus o viaţă întunecată de suferinţe.

Adu versurile tale, avem poftă să citim,
Şi de n-ai atins pe nimeni noi osânda-ţi mărginim”.
Dacă, zic, plăceri de-acestea de l-ai tăi ai fi cercat,
La atâtea dobitoace suflet oare ai fi dat?
Ai fi zis cu îndrăzneală de-un vulpoi judecător
Că îl vezi câteodată *cu puf alb pe botişor,*
Că în cumpăna dreptăţii caşul el l-a cumpănit,
Până ce prigonitorii[1] cu nimic s-au pomenit?

La voi sunt mai domoli oameni, ei nu s-ating de nimic:
Aicea dau de nevoie, orice mă încerc să zic.
De voi să cânt eroismul bunilor noştri strămoşi,
Aud o sută de glasuri: “Ce? noi suntem ticăloşi?
Numai cei vechi îţi plac ţie? Prilejul s-a-nfăţişat
Şi noi dovezi de virtute, curaj nu am arătat?”
De laud vreun om de merit, vreun amploaiat cinstit,
“A! îmi zic de pe de lături, pe noi acum te-ai pornit?
Lăudând faptele bune, arăţi, şi învederat,
Că nu suntem de aceia! Pe noi tu ne-ai satirat!”
Căci dumnealor ştiu prea bine, ca oameni care citesc,
Că în lauda virtuţii acei răi se osândesc.

De ar fi o mulţumire să te vezi în tipar dat,
Şi pe uliţi câteodată cu degetul arătat,
S-auzi: ăsta e cutare! apoi eu te-aş ferici
Pentru scrierile tale, ce iubesc a le citi,
Ale cărora sujeturi, stil uşor şi lămurit
Au a fabulei plăcute merit netăgăduit.

---

[1] împricinaţii.

Suţu[1] zice într-o carte că în Grecia, de vrei,
Poţi să scrii orice îţi place, fără vorbe şi idei;
Mulţi din autorii noştri au acest talent dorit,
Cu locul, cu-mprejurarea, cu vremile potrivit.
Văd că o duc foarte bine, şi eu o să-i imitez;
O să-i întrec de se poate, nimic n-o să mai lucrez;
Numai din vreme în vreme, ai să afli că trăiesc
Şi muzele din Moldova că ştiu să le preţuiesc.

Epistolă

Dlui I. V.[2], autorul „Primăverii amorului”

Tu, care-ai fost din pruncie al muzelor favorit,
Şi ca strămoşască-avere geniul l-ai moştenit,
Cântător al primăverii, ce ai darul a plăcea,
A fi-nalt cu deslușire, simplu fără a cădea,
Care lucruri mici de sine ştii să le măreşti frumos,
Şi să nu zici niciodată cuvânt ce-ar fi de prisos,
Dacă mai gândeşti şi astăzi cum atuncea socoteai,
Când hotărât de natură să fiu poet mă credeai,
Făr-a-ţi vorbi de folosul bunelor tale poveţi,
La a mea nedeslușire, alerg încă să mă-nveţi.

Când nenţeleasa natură, din sânu-i cel roditor,
Cu talentul poeziei naşte pe un muritor,

---
[1] *Al. Suţu,* scriitor grec (1802 – 1863).
[2] I. Văcărescu.

(Fără să mergem departe, atât aş dori să-mi spui),
Hotărăşte deodată şi felul scrierii lui?
Mulţi îmi zic cum că aceasta nu e de tăgăduit
Şi că tot omul s-apleacă la ce este mai pornit;
Că acela ce-n tragedii face patimi a vorbi
Nu poate şi-n elegie chinurile a descri.
Dacă iar în cea din urmă ştii frumos să zugrăveşti
Plăcerea, melancolia, amor, chinuri sufleteşti,
Al odei cei înfocate ton înalt nu poţi să-l ţii,
Nici să alergi pe-ale slavei pline de sânge câmpii.
Felurile-s osebite, şi voiesc osebit dar:
Cine-n mai multe se cearcă, osteneala-i e-n zadar.

Eu dar, ce din cruda-mi vârstă, de când ochii am deschis,
Când a-nceput pentru mine al vieţii amar vis,
Am iubit deopotrivă tot ce mi-a părut frumos,
Tot ce sufletul înalţă şi e minţii de folos;
Poet cum pot a mă crede, când al lirei Dumnezeu
Încă nu vrea să-mi arate care este felul meu?
Tot ce-mi place mă aprinde, şi-n minutul ce citesc
A putea lucra întocmai deocamdată socotesc.
Apoi vine cugetarea. Pe-al meu duh îl întreb: Ştii
Dacă tu în felu-acesta eşti născut sau nu să scrii?
Câte planuri astă aspră idee mi-a stânjenit!
Şi din ce cărări plăcute cu putere m-a oprit!
Eu aseamăn a mea stare cu a unui călător
Care neştiindu-şi calea, fără povăţuitor,
Se opreşte pe-o câmpie şi, cu totul întristat,
Drumul vede, dar nu ştie care e adevărat.
Pleacă, se întoarce-ndată, se porneşte iar pe loc,

Pierde vremea preţioasă şi aleargă-ntr-un noroc.
Astfel sunt şi eu; ca dânsul totdeauna rătăcit.
Ca să nu-l pierd, lăsând drumul, poate când l-am nimerit.
Apoi nu ajunge-atâta, ci şi chiar când mă pornesc
A lucra cu hotărâre, pe un plan ce îmi croiesc,
Nu pot păzi cuviinţa, nici c-un umblet măsurat
La sfârşit s-ajung de-a dreptul, fără să mă mai abat.
Dacă descriu o pădure, suma de copaci îi las
Şi la un stejar mai mare trec cu un repede pas.
Dacă sunt într-o grădină, pe la flori de rând nu merg,
Ci la trandafir îndată şi apoi la crin alerg.
Depărtarea cea mai mare, şi ocolul cel mai lung
Un ceas nu mă zăboveşte, fac trei pasuri şi ajung.
Mărunţişurile-mi scapă, şi ideile ce-mi vin,
Dacă-ncep cu o zâmbire, se sfârşesc cu un suspin.
Aplicarea îmi lipseşte, şi n-am darul însemnat
A strica şi a preface câte sunt de îndreptat.
Fără astă slăbiciune ceva tot aş izbuti;
Osteneala şi răbdarea pot orice a dobândi.
Însă eu, ca să mă apăr, las un lucru început
Şi-ntr-un sfert stric câteodată ce-ntr-o lună am făcut.
De pământ trântesc condeiul, meseria o urăsc,
Şi să nu-l mai iau în viaţă, eu mă jur şi hotărăsc.
Dar precum Boileau zise: un astâmpăr[1] nenţeles
Nencetat se-mpotriveşte hotărârii ce-am ales;
De urechi parcă mă trage, din somn noaptea mă deştept,
Şi cu multă plecăciune rima mândră o aştept.
Patima inimii mele, chiar şi străine nevoi,
A le pune pe hârtie sunt silit fără să voi.

[1] *Astâmpăr* pare să aibă aici sensul de "neastâmpăr".

Apoi când în elegie destul nu pot să vorbesc,
Şi s-arăt fără sfială toate câte socotesc,
Vreun dobitoc îndată vine înaintea mea
Şi-mi ridică cu lesnire sarcină oricât de grea.
Lupii, urşii îmi fac slujbă, leii chiar mi se supun,
Adevăruri de-un preţ mare, când le poruncesc, ei spun.
Socotesc că putem zice, fără să ne îndoim,
Că e prea bun pentru fabuli veacul în care trăim;
Măcar că se află oameni care nu pricep deloc
Cum a putut să vorbească un sălbatic dobitoc,
Şi care vin să te-ntrebe dacă e adevărat
Că în vremea veche câinii au vorbit aşa curat.
Însă, cum ştii foarte bine, adevărul desluşit,
Fără mască, între oameni lesne nu e priimit:
Şi sub feluri de podoabe dacă nu îl tăinuieşti,
Nenţeleapta lui ivire poate scump să o plăteşti.

Tu dar, care-ai zis odată cum că neamurile-ncep
Prin poezie fiinţa şi-a lor stare de-şi pricep,
Slăbiciunea muzei mele vino a o îndrepta;
Căci de scriu astăzi în versuri, asta este vina ta.
Tu amorul poeziei mie mi l-ai însuflat,
Şi exemple îndestule de ce e frumos ai dat.

Aşa, când viitorimea, al nostru judecător,
Care fără de sfială, aspru, nepărtinitor,
L-al său tribunal supune pe războinicii vestiţi,
Pe despoţi şi pe miniştri, scriitorii străluciţi,
Va voi să cerceteze pe acei care întâi
Stătură începătorii româneştii poezii,

În rândul celor de frunte numele tău vom găsi,
Şi a-ntemeierii cinste de la ea vei dobândi.
Sunt mult mai vrednici de slavă acei care au făcut,
În ştiinţi sau meşteşuguri, fericitul început,
Decât cei ce după dânşii, şi de dânşii îndreptaţi,
Au ajuns desăvârşirea de exemple ajutaţi.

Epistolă

Dlui V. II[1]

Ziceai că în viaţă cea mai plăcută stare
E a omului slobod de orice-nsărcinare,
Care grijile lumii departe le aruncă,
Şi-n pace, în tăcere, în linişte adâncă,
Lungit frumos pe spate, cu un ciubuc în gură,
Având-şi întru toate plăcerea de măsură,
La fumul ce se-nalţă se uită, se gândeşte,
Şi slava drept nimica, drept fum o socoteşte.

Tu dar, apostol vrednic al acestei doctrine,
Care ne izbăveşte de grijile străine,
Spune-mi prin ce mijloace natura-mi pot preface
Şi zilele ca alţii să le petrec în pace.
Cum să mă scap de muze, de vechea tiranie,
De-ale lor capricii, de-a lor cochetărie,
Care întotdeauna mi-au fost supărătoare,

[1] I. *Voinescu II,* militar, om politic şi scriitor (1816 – 1855).

Şi pricini felurite de lungă întristare?
În ce muzele noastre pot să ne folosească?
Nici chiar de un datornic nu ştiu să ne plătească!
În zadar mai deunăzi, am vrut, prin poezie,
Să scap de-o bagatelă, de-o mică datorie;
Ş-am arătat acelui care cerea parale
Că viaţa e scurtă şi vrednică de jale;
Că aurul, argintul, metale păcătoase,
La omul ce-o să moară nu sunt trebuincioase,
Că averea n-o ducem în lumea viitoare;
I-am făgăduit încă o elegie mare,
Care pe larg să-i spuie, curat să-i dovedească
Cum trebuie averea să o dispreţuiască,
Şi versuri prin grămadă i-am dat ca să-şi aleagă.
Dar toat-a mea silinţă
A fost peste putinţă
Puterea armoniei să-l fac s-o înţeleagă.

M-aş mângâia d-aceasta, când aş vedea că, poate,
Prin scrieri vom preface năravuri desfrânate;
Atunci, lăsând odihna, pentru al multor bine,
Aş zice şi aş face cât spânzură de mine.
Acum însă ce iese, de-oi alerga prin casă,
De m-oi lovi de-un scaun, de sobă şi de masă,
Ca să arăt în versuri, în rânduri măsurate,
Că cinstea şi virtutea sunt lucruri lăudate,
Că numai fapta bună este izvor de bine,
Iar cea rea îşi aduce pedeapsa ei cu sine?
Astea sunt prea frumoase şi bune pe hârtie,
Cine însă le-ascultă sau va ca să le ştie?

De când lumea e lume, ce carte omenească
Putu de fapte rele pe oameni să oprească,
Tiranilor să-nsufle a patriei iubire,
Pe cei fără de suflet să-i facă cu simţire,
Pe hoţi să-i îndemneze cu cinste să trăiască,
Şi câţi judec norocul să nu-l năpăstuiască?
Cânte lupii şi urşii în pilde cât le place
Omu-şi caută treaba şi tot ce-a-nvăţat face.
Poveţele sunt vorbe, dar fapta e departe;
Şi prea puţini urmează moralul dintr-o carte.

De aş avea-ncai darul să scriu de poruncească,
Şi când cearcă pământul vreo mică zguduială,
Să fac câte-o duzină de ode sugrumate,
Să laud rău sau bine, aş fi mulţumit, poate,
În vreme ce acuma, vorbind cum mi se pare,
Îmi fac vrăjmaşi. Sunt oameni ce nu iau îndreptare,
Iar mai vârtos aceia ce vor să ne muncească,
Cântându-ne cu iadul cântarea cea *drăcească*[1].

Tu ştii că am păţit-o, când am cercat a spune
Că versuri schilogite nu cred să fie bune,
Şi că deocamdată noi nu ştim latineşte.
Ura neîmpăcată, ce-n furia-i scrâşneşte,
A zis (ce urât vede a omului orbire!):
Că lupii, urşii, leii vorbesc de stăpânire,
Că lupul e cutare, ce judecă, despoaie,
Şi ia de pe om pielea ca lupul de pe oaie,
Că lebăda e omul ce dă povăţuire

---

[1] Aluzie la Eliade şi la unele poezii ale sale: *Cutremurul, Căderea dracilor*.

Acelor care umblă pe calea de pieire,
Că boul e cutare ajuns în treaptă mare,
Dator de orice bine la oarba întâmplare,
Şi-n sfârşit că măgarul ce zbiară şi răcneşte
E un autor jalnic ce prost ne sfătuieşte.
Iată ce înţelesuri şi ce cugete rele
Vrăjmaşii fără lege dau scrierilor mele.
Apoi pas de lucrează în aste vremi de jale,
Când vor să-ncurce statul în pricini literare.
În zadar şi cenzura de mine-ncredinţată
Şi alţi câţiva prieteni cu bună judecată
Mă apără în lume, le spun că au greşeală,
Căci ei o ţin tot una şi zic că nu se-nşeală.
Mulţumesc astă dată şi stăpânirii noastre,
Care nici vru s-asculte la vorbe aşa proaste.
Altfel, zău, îmi e teamă că-n loc de mulţumire
M-ar fi făcut prieten cu vreo mănăstire,
Unde spălându-mi vina, prin post şi nemâncare,
Mergeam în rai de-a dreptul şi fără cercetare.
De ce, domnilor critici, atâta urâciune?
Dobitoacele mele au cugete prea bune;
Şi numai ton de cârciumi, poezii monstruoase,
Cenzura cea deşteaptă e drept să nu le lase;
Ele ne strică gustul, şi trista lor mânie
Parnasul îl preface în proastă băcănie.
Dar fabulele mele detot nevinovate
Nu se ating de nimeni, n-au personalitate.
De vă găsiţi în ele, îmi pare foarte bine;
Însă de vă e teamă, ca nu cumva prin mine

Să se-ndrepteze lumea, greşeala vă e proastă;
Puteţi să luaţi pildă chiar de la dumneavoastră,
Care nu vă prefaceţi, şi fără încetare
Acelor ce v-ascultă aduceţi supărare.

Oricum, îmi e cam frică; de astăzi înainte
La păsări, lighioane, voi da alte cuvinte.
Deşi mai aveam încă, mărturisesc păcatul,
Să zic câteva vorbe de Paris [1] răposatul,
Care, bărbat de cinste, om plin de bunătate,
Făcea versuri d-acelea ca din topor lucrate,
Cum faceţi dumneavoastră. Dar iar v-auzeam gura,
Şi iar mânjeaţi hârtie, iar v-arătaţi căldura;
Furioşi de mânie, iar strigaţi după mine:
"Auzi, nelegiuitul, că morţii nu scriu bine!
Auzi ale cui versuri le socoteşte glume,
Şi cu ce chip vorbeşte de duşii de pe lume!
Aceasta este vină grozavă, criminală,
Şi merită osândă, pedeapsă capitală."

Aşa ca să nu sufăr strigări, nemulţumire,
Ca să nu trag asupră-mi vreo nenorocire,
Gândeşte-te şi-mi spune un mijloc de-ndreptare,
Tu, care petreci vremea în sfântă nelucrare,
Care ai scri prea bine, de ai avea dorinţa,
Dar care în odihnă îţi mărgineşti silinţa,
Spune-mi cum poţi de rimă, de muză-a mă desface,
Şi eu, drept răsplătire, o satiră ţi-oi face.

---

[1] *Barbu Paris Mumuleanu,* autorul *Caracterurilor* (1794 – 1837).

Epistolă

Dlui I. C.[1]

Prietene, mai ţii tu minte acele povăţuiri
Care-mi dai la ale mele trecute nemulţumiri?
C-aveai cuvânt, o văz bine; eu prea înşelat eram,
Când socoteam de cumplite relele ce-atunci cercam.
Într-o zi (de atunci însă multă vreme a trecut),
Povestindu-ţi eu o nouă neplăcere ce-am avut,
Te-ai întors, şi c-o zâmbire: – "Văz adevărat, mi-ai zis,
Şi cunosc că ai dreptate, dar arată-o în scris,
Şi în versuri, iar nu-n proză, căci oricâţi sunteţi poeţi,
Voie a vă plânge-n proză de l-Apolon nu aveţi".

Uitasem această glumă. Acum, fără să gândesc,
Cea dintre noi depărtare, locul unde locuiesc,
Neîngrijirea, nelucrarea poet mă silesc să fiu
Şi în versuri de un stânjen lucruri de nimic să-ţi scriu.

Sunt încredinţat c-ai râde, când vreodată ai putea
Să mă vezi umblând pe câmpuri, rătăcit cu muza mea,
Şi vânând câte-o idee, câte-o rimă, un cuvânt,
Când prin lună şi prin stele, când pe cer şi pe pământ.
Iar de gropi nici că e vorbă, căci în câte-am căzut eu,
Căutând câte-un fraz[2] nobil, ştie numai Dumnezeu!

---

[1] Ion Câmpineanu.
[2] frază.

Nu gândi cu toate-acestea cum că mă gătesc să cânt
Slava vremilor trecute, veacuri care nu mai sânt,
Sau să laud pe vitejii fii ai vechii libertăţi,
Care cu fierul în mână, pe zidul sfintei cetăţi,
Pentru a unei cruci umbră în războaie au pierit,
Şi ghirlanda veşniciei cu-a lor moarte-au dobândit.
Astfel de nalte sujeturi pentru muza mea nu sânt;
Pân-a nu zbura în ceruri, ea se cearcă pe pământ,
Precum soldatul ce este pentru război pregătit,
Pân-a nu pleca, şi-ncearcă al sabiei ascuţit.

Vino dar, de ai răbdare, şi ascultă să-ţi descriu
Un cuprins unde-ntâmplarea astăzi voieşte să fiu,
Ca să n-ai cuvânt a zice c-a mea muză n-a făcut,
Pentru buna ta plăcere, orice-n mână i-a stătut.

Aici nu sunt văi sau dealuri, nu sunt crânguri sau păduri,
Care-mpodobesc cu fală sânul veselei naturi,
Şi de unde îşi înalţă cântăreţul zburător
Imnurile-armonioase l-al naturii ziditor.
Nu e locul însuflării ş-al înaltei cugetări,
Ce umple duhul de gânduri, inima de desfătări,
Ci câmpie fără margini, ce arată nencetat
O vedere monotonă ochiului cel întristat.
Spre amiazăzi se vede nişte pomi şi nişte vii,
Nişte salcii semănate ici şi colea pe câmpii.
Iar la răsărit departe a lor frunte îşi ivesc
Nişte munţi care cu slava cea pierdută se fălesc.
Spre apus curge o apă, între două ţări hotar:
Fraţi a căror neunire a avut sfârşit amar.

Pe o margine e zimbrul, iar pe alta un vultùr[1],
Care nici nu mai visează de al Tibrului murmùr,
Care sub o nouă formă şi numire ce-a luat,
Ca mulţi, cântecul, purtarea şi năravul şi-a schimbat.
Alt oriîncotro-ntorci ochii şi oriîncotro priveşti,
Nimic nu se mai arată, deşertul îl întâlneşti.
Se preumblă peste câmpuri milioane de ţânţari,
Care după răutate seamănă a oameni mari;
Muşcă cât îi iartă gura şi cu câte au puteri,
Prin cântări mă desfătează, parc-ar fi paracliseri.
Turme de oi sunt mulţime, însă încă n-am găsit
Un păstor ca în idile, un cioban de pizmuit.
Şi nu ştiu cum în vechime atâţi mari biruitori
Părăseau avere, slavă, şi trăiau între păstori.
Dar adeseaori poeţii lucrurile zugrăvesc
Nu precum sunt în fiinţă, ci cum şi le-nchipuiesc.
Şi acei ce fericita neavere-au lăudat
Ale ei dulceţi şi bunuri nu cred să le fi gustat.
Nimfele le văd desculţe; îmbrăcate-n piei de oi,
Păstoriţele, pe viscol, pe furtune şi pe ploi,
De a lor ticăloşie[2] ocolite ca de-un lanţ,
Îţi ridică toată pofta de a face vreun romanţ.
Mie-mi pare rău din suflet, căci de aş fi nimerit
Ciobăncuţe cum văzusem într-o carte ce-am citit,
Ca un om care din fire nu am fost aristocrat,
Fără pierdere de vreme m-aş fi şi amorezat.
Acum însă ce pot face, cu ce mijloc să suspin,

---

[1] Alexandrescu se afla la Focşani. Situarea Milcovului şi a munţilor faţă de punctele cardinale este greşită.
[2] sărăcie, nenorocire, mizerie.

Când nimica nu mă doare şi când nu simt nici un chin?
Bine-ar fi dacă vederea aş putea s-o amăgesc,
Ş-un obiect ce urât este frumos să-l închipuiesc;
Dar măcar deşi-nchid ochii, nu pot imita detot,
Pe modelul rătăcirii, pe viteazul Don *Quichotte*[2].

Aşa mărginit în sine-mi, trăiesc aici ca un sfânt,
Şi-mpărat al nefiinţei mi se pare cum că sânt;
Fericit când se întâmplă, gonit de vrun viscol greu,
Un călător să se-abată puţin în locaşul meu!
Nu că e deşert pământul detot de locuitori;
Pimprejur sunt câţiva nobili, de moşii stăpânitori,
Care din copilărie aici s-au obişnuit,
Ş-ale lui Avraam bunuri din strămoşi au moştenit.
Dar vorbesc numai de vreme, n-a-nvăţat a se gândi,
Şi decât zilele lunii, alta nu doresc a şti.
Poate vrei să-i afli-anume, însă alt nu pot să-ţi spui,
Decât că fieştecare e copil al mumei lui.
Nu de mult, unul dintr-înşii părăsise-al său locaş,
Cu cuvânt că-l locuieşte al cerurilor vrăjmaş;
Dar în zilele trecute, după cum am auzit,
Cu tămâie şi o cruce pe toţi dracii i-a gonit.
Despre altele, buni oameni; ei sunt gata-a arăta,
Că după sfânta scriptură cred tot făr-a cerceta.
Pentru ce? ăst cuvânt aspru, la auz supărător,
Şi de tulburări grozave lumii pricinuitor,
Cuvânt vrednic de osândă, care totdeauna-a fost
Ca un termen de chimie la norodul acest prost,

---

[1] Citit *Chişot,* potrivit pronunţării franceze. Pasajul se referă în special la dragostea eroului lui Cervantes pentru Dulcineea din Toboso.

Nu se zice p-aste ţărmuri, unde omul liniştit,
Se-ngraşă în neştiinţă, ca în veacul aurit.

Dar destul, iubită muză, stai să te mai odihneşti,
Că puterea-ţi este slabă, şi cam lesne osteneşti.
Şi tu, înţelept prieten, care-adeseori mi-ai dat
Poveţe folositoare ce eu nu prea le-am urmat;
Ale cărui fapte bune sunt vrednice-a se cinsti,
Şi o dreaptă răsplătire merită a dobândi,
De se vor pune vreodată în cumpenele cereşti,
La poríle veşniciei, purtările omeneşti,
Adio! de ale mele nu-ţi mai vorbesc rătăciri,
Singur pricină adesea mi-am fost de nenorociri,
Măcar că şi a mea soartă, care nu prea mi-a zâmbit,
Nencetat ca o fantomă pretutindeni m-a gonit.
Dar ce sunt relele mele? Nimicuri le socotesc,
Când cu ale soartei tale nedreptăţi le-asemuiesc.
Astfel când de pe un munte mă uit în jos pe pământ,
Dealurile celelalte foarte mici îmi par că sânt,
Ochiul abia se opreşte pe-al lor vârf neînsemnat,
Şi mare îmi pare numai muntele cel înălţat.

Satiră

Duhului meu

– Trageţi toţi câte o carte: domnule, eşti cu mine.
Şezi, mă rog, împotrivă, şi vezi de joacă bine!
– Dar ţi-am spus, coconiţă, că eu, din întâmplare

Nici bine, nici nebine nu pot să fac cercare;
Am cuvintele mele: aste jocuri plăcute,
Cu voia dumitale, îmi sunt necunoscute.
– Nebun cine te-o crede; vrei să te rugăm, poate
Astăzi schiar şi copii ştiu jocurile toate,
Veacul înaintează: Caro; vezi că ţi-e rândul;
Dar ce făcuşi acolo, unde îţi este gândul?
Când eu am dat pe rigă, baţi cu alta mai mare?
Astfel de neştiinţă e lucru de mirare!

Aşa-mi zicea deunăzi, cu totul supărată,
O damă ce la jocuri e foarte învăţată,
Apoi şoptind pe taină cu câteva vecine:
– Vedeţi, zise, ce soartă, şi ce păcat pe mine?
Două greşeli ca asta, zău, sufletul mi-l scot,
A! ce nenorocire! *ma chère,* ce idiot!

Vino acum de faţă şi stai la judecată,
Tu care le faci astea, duh, fiinţă ciudată,
Ce vrei să joci o rolă în lumea trecătoare:
De ce treabă-mi eşti bună, putere gânditoare,
Când nu pot la nimica să mă ajut cu tine,
Când nu te-ai deprins încă nici vistul să-l joci bine?

Nu mai eşti tu acela care-n copilărie
Ştiai pe dinafară vestit-*Alexăndrie,*
Şi viaţa ciudată a unui crai cuminte,
Care lăsa pe dracu fără încălţăminte[1]?

---

[1] *Arghir,* eroul poemei ce poartă numele lui, a furat de la dracu o pereche de papuci care slujeau drept aripi acelui ce se încălţa cu dânşii *(n. a.).*

Tu, care mai în urmă, râzând de-acestea toate,
De rost puteai a spune tragedii însemnate,
Meropa[1], Atalia[2] şi altele mai multe,
Declamându-le toate cui vrea să te asculte?

Negreşit îmi vei zice, ţin minte ce îmi place,
Dar cărţile cu mine e greu să se împace.
Mai lesne pot a spune hoţiile urmate
La zece tribunaluri sub nume de dreptate,
Mai lesne pot să număr pe degetele mele
Câţi sfinţi avem pe lună şi câte versuri rele,
Decât să bag de seamă ce carte nu e dată,
A cui este mai mică şi cine o să bată.
Când sunt în adunare, n-am altă mulţumire
Decât să se deschidă sujeturi de vorbire:
Atunci sunt gata, slobod, ascult, şi cu plăcere
Tuşesc, zâmbesc, mă leagăn şi-mi dau a mea părere.
– Frumos răspuns! Ascultă: pe cât mie îmi pare,
De lume, de năravuri ai slabă încercare.
Trebuie să ştii jocul şi dansul ce-ţi lipseşte,
Şi nişte mici petreceri, ce se zic româneşte
Jocuri nevinovate. Nevinovate fie,
Măcar că vini destule din ele pot să fie;
Trebuie să faci pasuri şi complimente bune,
La vorbe serioase când alţii se vor pune,
Să n-asculţi, să spui glume, să scoţi la jucării,
Şi pân-a râde alţii, să râzi tu mai întâi.

---

[1] Tragedie a lui Voltaire, tradusă în versuri de Alexandrescu (1847).
[2] Tragedie a lui Racine.

Vezi domnişoru-acela care toate le ştie,
Căruia vorba, duhul îi stă în pălărie,
În chipul de-a o scoate cu graţii prefăcute?
Hainele de pe dânsul sunt la Paris cusute:
Singur ne-ncredinţează. Lorneta atârnată
Este şi mai străină, de-o formă minunată;
Vrea s-o cumpere prinţul, dar ca un om cuminte
Dumnealui o tocmise ceva mai înainte.
Când le-a spus astea toate, o ia la ochi, priveşte
Chiar pe dama aceea cu care-atunci vorbeşte;
I-o dă în nas, se pleacă, şi în sfârşit o lasă,
Zicându-i: Ce lornetă! te-arată mai frumoasă!

Fieşcine cunoaşte ce cap tânărul are;
Dar pentru că dă bine din mâini şi din picioare,
Şi trânteşte la vorbe fără să se gândească,
Am văzut multă lume cu duh să-l socotească;
Iată de ce talente avem noi trebuinţă.

Dar tu care uiţi lesne, duh fără de ştiinţă,
Socoteşti că poţi oare, prin altfel de mijloace,
Arătându-te-n lume vreo figură-a face?
Pretenţia aceasta mi s-ar părea ciudată.

Când pe la nunte, baluri, ne ducem vreodată
(Căci din nenorocire puternica natură
Ne-a unit împreună c-o strânsă legătură),
Râd văzându-te singur, şi într-un colţ deoparte,
Parc-ai fi mers acolo ca să compui o carte,
Iar nu ca să te bucuri cu lumea dimpreună.

Dacă vreo coconiță, frumoasă, dulce, bună,
Crezând că ne prefacem, ne-ndeamnă, ne poftește,
Ne ia la joc, greșeala-i îndată și-o plătește;
Rar să se afle damă de mijloc așa tare,
Ca să n-o fac să cadă la cea dintâi mișcare.
Ăsta îți e talentul și darurile toate.

Cât pentru darul vorbei, ce crezi că îl ai, poate,
E numai o părere: îți cer și iertăciune,
Că nici pentru prieteni minciuni nu voi a spune.
Adevărat se-ntâmplă să zici pe la soroace
Câte o vorbă-două, care la unii place;
În câte rânduri însă distracțiile tale
Te fac să scoți cuvinte ce nu ar fi cu cale,
Să superi din greșeală persoane însemnate,
Ba încă câteodată și dame delicate,
Râzând de-acele două, statornică pereche
Care își petrece seara șoptindu-și la ureche,
De celelalte patru contese ideale,
Umflate de pretenții și vrednice de jale,
Pe care dacă prințul le ia la bal de mână,
Nu mai vorbesc cu nimeni câte o săptămână.
Astăzi râzi de-o pedantă, mâine de-o prețioasă;
Zici de una ajunsă în vârstă cuvioasă
Că atestatul vremii nu va să-l priimească;
Și de-alta ce iubește de cinste să vorbească,
Ce laudă virtutea și-n veci ți-o pomenește,
Zici că e virtuoasă cât știm noi evreiește.

Greșelile acestea îți fac un urât nume.
Tu știi ce se întâmplă când se aude-n lume

Că cinevaşi s-apucă defecturi să arate:
Mulţi scot sub al lui nume minciuni nenumărate.
S-a vorbit într-o casă de un fanfaron mare,
Declamând sentimente ce sigur nu le are,
Care la tot ar pune suflarea omenească,
Când cineva cu dânsul ar vrea să o tocmească;
S-a zis ceva de Iancu, de Stan, de Lăurescu;
Cine le-a scos acestea? – Le-a scos Alexandrescu.
Făr-a zice nimica, singura ta zâmbire,
De te-i afla de faţă, e o-nvinovăţire.
În zadar te porţi bine şi lauzi câteodată,
Chiar lauda în gură-ţi de satiră e luată.

Aşa, în loc să critici greşelile străine,
În loc să râzi de alţii, mai bine râzi de tine;
Învaţă danţul, vistul şi multe de-alde alea;
Iar de vrei să faci versuri, ia pildă de la Pralea[1].

Răzbunarea şoarecilor

sau moartea lui Sion

Pe Dealul Mitropoliei,
În Arhiva României,
Unde statul grămădeşte
Tot ce nu-i mai trebuieşte,
Unde s-află aruncate

---

[1] Pralea, traducătorul *Psaltirii* în versuri *(n. a.)*.

Secături [1] nenumărate,
Hârtii, condici osândite,
Judecăţi nenorocite,
Are cuiburi din vechime
Numeroasă şoricime,
Seminţie roditoare
Şi de literi rozătoare;
Şeful ei, un ghiscan mare,
În dosare locuieşte,
Nume de Rozon el are
Şi pe poliţe domneşte:
El e strănepot de frate
Lui Raton, care odată
Trăia de zgomot departe,
Într-o cameră privată.
Într-o zi – nu, era seară –
Dup-a lui Rozon poruncă,
Şoarecii toţi s-adunară
Şi într-o tăcere-adâncă
Aste vorbe ascultară:

"De când sub aceste bolte ne aflăm adăpostiţi,
Fraţilor! voi ştiţi prea bine cât am fost de fericiţi;
Şeful de azi al Arhivei[2], om de pace iubitor,
Ne-a fost chiar ca un părinte, un zelos ocrotitor.
Nimeni din voi nu se plânge că din cuib a fost gonit,
Sau că într-aceste ziduri vreo pisică a-ntâlnit.
Sau că n-a putut să roază de frica vrunui duşman

---

[1] fleacuri.
[2] Alexandrescu fusese şef al Arhivelor Statului între 1849 şi 1854.

Pergamentele antice, condicile de divan;
Soarta ne era prosperă, şeful trecea zâmbitor,
Generaţiile noastre aveau falnic viitor.
Dar azi, vai! totul se schimbă, azi suntem ameninţaţi
Să ne pierdem locuinţa şi să fim dizgraţiaţi.
Căci un moldovean obraznic, *Sion,* care a cântat
Paradisul[1] (deşi iadul el cu drept l-a meritat),
A scris nu de multă vreme, într-un stil neomenos,
Că a şefului Arhivei pană noi o am fi ros.
Apoi suferi-vom oare ca acel cutezător,
Vrednic a purta mai bine nume de defăimător,
Să vie, precum venise, chiar într-al nostru pământ,
Să ne strice fericirea? Nu, cât eu în viaţă sânt,
Nu va fi: acum e timpul să ne răzbunăm şi noi,
S-arătăm că-n şoareci curge nobil sânge de eroi
Şi că păgânul acela, ce ura a meritat,
Nume de moldovean vrednic cu nedrept a câştigat:
Mergeţi dar şi-n astă noapte picerile vă gătiţi,
Şi când s-o ivi de ziuă cu toţii pe drum să fiţi.
Ca prin marş repede, grabnic, la Moldova să-l călcăm,
Cine sunt şoarecii noştri şi Rozon să-i arătăm.
De veţi găsi-mpotrivire, să nu vă descurajaţi,
Şi la orice întâmplare, totdeauna s-alergaţi
Unde-ţi zări că se mişcă vârful de la coada mea,
Ce pe a gloriei cale pururea o veţi vedea."
    Zise, şi auzitorii aşa mult au aplaudat,
Cât dulapurile toate în Arhivă s-au mişcat.
A doua zi şoricimea cu mare grabă porni
Făcu la *Focşani* gustare, şi seara în Iaşi sosi.

---

[1] Sion tradusese fragmente din *Paradisul pierdut* al lui Milton.

II

Noaptea domnea în natură,
Şi zefirii răcoroşi
Suflau cu-aceeaşi măsură
La drepţi sau necredincioşi;
De a zilei osteneală
Sion dormea obosit:
Dormea! fără îndoială,
În somnul lui fericit,
Visele, tainici fiinţe,
Din loc în loc îl purtau
Şi toate-ale lui dorinţe
Împlinite-i arătau.

C-o graţioasă munteancă i se părea că vorbea
Şi inima ei, şi mâna c-o bună zestre cerea.
Când deodată el dete un ţipăt îngrozitor:
Ţârcovnicii cu lungi plete alerg întru ajutor;
Departamentul Credinţei, la care fu mădular,
Cu toţi darabanii [1] vine... însă târziu, şi-n zadar:
Pe patul lui de odihnă *Sion* zăcea sângerat,
Ca un caşcaval de Parma pe jumătate mâncat:
Urechile lui şi nasul, chiar dacă le-o fi avut,
Atuncea să le găsească deloc nu s-a mai putut.
Numai l-a doua-nviere eu cred că se vor găsi,
Când şoarecii le-or aduce, dacă or mai trebui.
Cu toate acestea lupta, de-o fi cum am auzit,
Mortului face onoare, căci mult s-a împotrivit:

[1] dorobanţi.

Şi s-au găsit împrejuru-i, de mâna lui sugrumaţi,
Un mare număr de şoareci tot din cei mai însemnaţi.
Ba încă spun (dar aceasta eu nu v-o asigurez,
Căci fapta e de mirare, şi nu îmi vine s-o crez),
Spun că şi chiar comandirul, faimosul acel Rozon,
Lăsă o labă în mâna eroicului *Sion.*
Ce s-a întâmplat în urmă eu nici am mai cercetat,
Căci de pierderea aceasta foarte mult m-am întristat,
Sion amic îmi fusese, talent şi inimă-avea,
Şi crez c-ar fi trăit încă dacă atunci nu murea;
Literaturii române el ar fi fost de folos,
Dacă din nenorocire şoarecii nu l-ar fi ros.

FABULE

Toporul şi pădurea

Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace
Nu rămâne-ndoială; pentru că de n-ar fi,
Nici nu s-ar povesti.
Şi caii lui Ahil, care proorocea,
Negreşit că au fost, de vreme ce-l trăgea.
Întâmplarea ce ştiu şi voi s-o povestesc
Mi-a spus-o un bătrân pe care îl cinstesc
Şi care îmi zicea
Că şi el o ştia

De la strămoşii lui,
Care strămoşi ai lui ziceau şi ei c-o ştiu
De la un alt strămoş, ce nu mai este viu
Şi pe-ai cărui strămoşi, zău, nu pot să vi-i spui.
Într-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,
Un ţăran se dusese să-şi ia lemne de casă.
Trebuie să ştiţi, însă, şi pot să dau dovadă,
Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă.
Astfel se încep toate: vremea desăvârşaşte
Orice inventă omul şi orice duhul naşte.
Aşa ţăranul nostru numai cu fieru-n mână
Începu să sluţească pădurea cea bătrână.
Tufani, palteni, ghindarii se îngroziră foarte:
"Tristă veste, prieteni, să ne gătim de moarte,
Începură să zică, toporul e aproape!
În fundul unei sobe ţăranu-o să ne-ngroape!"
– "E vreunul de-ai noştri cu ei să le ajute?"
Zise un stejar mare, ce avea ani trei sute
Şi care era singur ceva mai la o parte.
"Nu." – "Aşa fiţi în pace: astă dată-avem parte;
Toporul şi ţăranul alt n-o să izbutească,
Decât să ostenească."
Stejaru-avu dreptate:
După multă silinţă, cercări îndelungate,
Dând în dreapta şi-n stânga, cu puţină sporire,
Ţăranul se întoarse fără de izbutire.
Dar când avu toporul o coadă de lemn tare,
Puteţi judeca singuri ce tristă întâmplare.

Istoria aceasta, de-o fi adevărată,
Îmi pare că arată

Că în fiece ţară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aduc străinii, ci ni le face toate
Un pământean de-ai nostri, o rudă sau un frate.

Elefantul

În vremea de demult, dobitoacele toate,
De împăratul Leul sătule, dezgustate,
Îşi aleseră lor
Un alt stăpânitor,
Pe domnul Elefant, cu nasul învârtit,
Puternic îndestul, dar însă necioplit,
Şi de cap tare, gros, cât vreţi să socotiţi.
Însă ca să puteţi să vi-l închipuiţi,
Mă grăbesc să vă spui
O judecată-a lui.
Noul stăpânitor,
Cât s-a orânduit,
Puse-n slujbă pe boi,
Iar lupul mâncător
Se făcu favorit
Şi ministru la oi.
Vă las să judecaţi,
Câţi miei fură mâncaţi,
Şi câte oi sluţite
De fiarele cumplite!

În zadar fac strigare
Oile-mpovărate,
Chip nu e de scăpare,
Şi plângeri necurmate
Ce vin de pe la turme
Răul nu pot să-l curme.
Lupul dar îşi urmează
A sa nelegiuire,
Căci de ce se lucrează
Craiul n-are de ştire;
Ba câte lupul spune
Le ia toate de bune.
A! când o să ne vie
O zi de bucurie,
Zi foarte aşteptată
Şi scumpă în nevoi,
Ca să vedem odată
Pe lupi mâncaţi de oi?
"O! asta nu se poate",
Zic unii-alţi în lume.
Domnii mei, se pot toate,
Deşi le spui drept glume.
Apoi, ştiţi dumneavoastră
Că oaia este proastă
Şi că nădăjduieşte
Aceea ce doreşte.
Eu cu încredinţare
Am auzit odată,
La o turmă cam mare,
O vorb-aşa ciudată.

Dar cum pot şti ce spune
Oile între ele?
Pentru astă minune
Am cuvintele mele.

Acum, să venim iar la vorba începută:
Văzând bietele oi că toate o să piară,
După lungi chibzuiri s-aleseră o sută
Şi merseră la crai izbăvire să ceară.
Craiul sta ocolit de-o numeroasă curte:
Cerbii cu coarne lungi, urşii cu coade scurte
Alcătuiau un ştab vrednic a fi privit.
Un berbece-nvăţat, ce ştia să citească,
Se-nfăţişă smerit şi-ncepu să vorbească:
"Ne rugăm să ne-asculţi, craiule strălucit!
Şi să întorci spre noi mila măriei tale.
Starea-n care ne-aflăm e vrednică de jale,
Pentru că domnul lup, ministru ce ne-ai dat,
În loc a ne păzi, de tot ne-a-mpuţinat."

Domnul lup, întrebat,
Răspunse cu glas mare:
"Stăpâne luminat!
Nici un cuvânt nu are:
Când le-am năpăstuit?
Când am scos biruri grele?
Eu iau obişnuit
De oaie câte-o piele.
Dar prostimea ciudată
Aşa e învăţată,

Şi făr-a şti ce cere
Va nencetat să zbiere.”

Măreţul elefant, după ce se gândeşte,
Dă de trei ori din cap şi lupului vorbeşte:
“Ascultă, zice, şi ia aminte
La ale noastre crăieşti cuvinte.
Cât pentr-o piele, treacă şi meargă,
Fiindcă singur spui c-ai dreptate.
Dar pentru c-astăzi oaia aleargă
La mila noastră, care mult poate,
O iert: de dajdii fie scutită;
Ale ei plângeri voi să le-ascult;
Şi decât pielea obişnuită
Să nu poţi cere un păr mai mult.”

Oglinzile

Am citit altădată, nu mai ştiu în ce carte,
Că într-o ţară mare, de aici nu departe,
Plăcuta frumuseţe trecea de urâciune:
Câţi se-ntâmpla s-o aibă se socoteau sluţiţi;
Iar frumoşi de minune
Se socoteau aceia ce erau mai pociţi.
Oglinzi ca să se vază nu se aflau în ţară,
Şi era poprit lucru să s-aducă de-afară.
Aşa fieştecine
Socotea despre sine
Ceea ce auzea,

Căci chiar undele gârlei ce curgea prin cetate
Erau atât de negre ş-atât de-ntunecate,
Încât nu putea omul nici umbra a-şi vedea.
Dar după multe zile şi vreme-ndelungată,
O corabie mare, cu oglinzi încărcată,
Trecând pe lângă ţara de care vă vorbesc,
O apucă furtuna, o furtună cumplită,
Sau ca să zic mai bine, furtună norocită,
Pricină de prefaceri, de un folos obştesc;
Şi pentru-al obştii bine, o pagubă oricare
    Nu mi se pare mare;
Mai vârtos când aceasta nu s-atinge de mine.
Împinsă de talazuri, corabia slăbită
Se sfărâmă, dar marfă puţină s-a-necat;
Şi în a ei pornire unda neîmblânzită
Oglinzile mai toate le scoase la uscat.
    Locuitorii ţării,
Câţi se aflau atuncea pe tărâmurile mării,
    Cu toţii alergară,
    Şi-n grabă le-adunară.
Se priviră în ele, şi cuprinşi de mirare
Văzură adevărul, mulţi însă cu-ntristare.
Dar aflând dregătorii minunea întâmplată,
    Poruncіră îndată
A se sparge cu pietre ş-a se desfiinţa
Oglinzile acelea oriunde s-ar afla.
Multe se sfărâmară, dar ascunseră multe
Acei care porunca nu vrură s-o asculte.
Şi din vremea aceea toţi oamenii frumoşi
Arăt câte-o oglindă acelor urâcioşi.

Câinele izgonit

Lupul cu toată prostia
Cârmuia împărăţia;
Şi ca un stăpânitor,
Unora le da avere,
Altora, pe o părere,
Le lua chiar starea lor.

Favor, ură schimbătoare,
Izgonire sau chemare
Al domniei era plan.
Câinele gonit de soartă
S-auzise cum că poartă
Sentimentul de duşman;

C-ar fi zis, nu ştiu la cine,
Cum că nu este prea bine
A mânca atâţia miei,
Şi că dacă le adună
Lâna lor pe orice lună,
Să-i lase măcar cu piei.

Asemenea mari cuvinte,
Pe cum fieşcine simte,
Nu sunt prea de suferit.
Pe loc vrură să-l gonească;
Dar politica domnească
Alte pricini i-a găsit.

A zis că nimic nu ştie,
Că nu este bun să ţie
Un rang între curtezani;
Că la orice-l rânduieşte,
Nici o slujbă nu-mplineşte,
Că nu face nici doi bani.

Atunci vulpe, şarpe, broască,
Fără măcar să-l cunoască,
De prostia lui vorbea.
Unul zicea că glas n-are,
Altul că nu este-n stare
O piatră de jos să ia.

Se miră cum de răbdase
Domnul, şi nu depărtase
Pe un câine ticălos,
A căruia toată treaba
E să mănânce degeaba,
Făr-a face vrun folos.

Dar după o lungă vreme,
Sătul în zadar a geme,
Jalbă câinele a dat,
Zicând că de-acu-nainte,
Toate îi vor părea sfinte,
Numai să fie iertat.

Adesea nenorocirea
Schimbă gândul şi simţirea:
Pe loc fu şi slobozit.

Cinsti, averi nu se mai spune:
Ce zicea el era bune,
Duhul lui era vestit.

Într-o zi neavând treabă,
Domnul pe ai săi întreabă:
“Voi de câine ce gândiţi?”
Şerpi, şopârle, deodată
Toţi răspunseră îndată:
“Înălţime, să trăiţi!

Tuturor este plăcută
Cinstea cea cu drept făcută
Ăstui vrednic dobitoc.
Al lui cap, a lui ştiinţă,
Glas, putere, iscusinţă
Pentru noi sunt un noroc.

De trup este prea puternic,
De slujbi multe este vrednic,
Şi în lupte e vestit.”
– “Astea le ştiam prea bine,
Ştiam ce i se cuvine,
Dar atunci era gonit.”

Şoarecele şi pisica

Un şoarece de neam, şi anume Raton,
Ce fusese crescut sub pat la pension,
Şi care în sfârşit, după un nobil plan,

Petrecea retirat într-un vechi parmazan,
Întâlni într-o zi pe chir Pisicovici,
Cotoi care avea bun nume-ntre pisici.
Cum că domnul Raton îndată s-a gândit
Să o ia la picior, nu e de îndoit.
Dar smeritul cotoi, cu ochii în pământ,
Cu capu-ntre urechi, cu un aer de sfânt,
Începu a striga: “De ce fugi, domnul meu?
Nu cumva îţi fac rău? Nu cumva te gonesc?
Binele şoricesc cât de mult îl doresc
Şi cât îmi eşti de scump, o ştie Dumnezeu!
Cunosc ce răutăţi v-au făcut fraţii mei,
Şi că aveţi cuvânt să vă plângeţi de ei;
Dar nu sunt cum crezi; căci chiar asupra lor
Veneam să vă slujesc, de vreţi un ajutor.
Eu carne nu mănânc; ba încă socotesc,
De va vrea Dumnezeu, să mă călugăresc.”
La ăst frumos cuvânt, Raton înduplecat,
Văzând că Dumnezeu de martor e luat,
Îşi ceru iertăciuni şi-l pofti a veni
Cu neamul şoricesc a se-mprieteni.
Îi duse pe la toţi, şi îl înfăţişă
Ca un prieten bun ce norocul le dă.
Să fi văzut la ei jocuri şi veselii!
Căci şoarecii cred mult la fizionomii,
Ş-a acestui străin atâta de cinstit
Nu le înfăţişa nimic de bănuit.
Dar într-o zi, când toţi îi deteră un bal,
După ce refuză şi limbi şi caşcaval,
Zicând că e în post şi nu poate mânca,

Pe prietenii săi ceru a-mbrăţişa.
Ce fel de-mbrăţişări! Ce fel de sărutat!
    Pe câţi gura punea,
    Îndată îi jertfea;
Încât abia doi-trei cu fuga au scăpat.

    Cotoiul cel smerit
    E omul ipocrit.

Privighetoarea şi măgarul

    Nenorocita privighetoare
Cânta-n pădure a ei durere,
Natura-ntreagă da ascultare,
Tot împrejuru-i era tăcere.

    Alţii în locu-mi ar descri poate
Acele tonuri neimitate,
Glasul acela-nmlădietor,
Ce c-o-ntorsură lină, uşoară,
Treptat se urcă şi se coboară,
Plin de simţire, plin de amor.

    Eu vă spui numai că despărţirea
Şi suvenire pline de jale,
Că nedreptatea, nelegiuirea,
Erau sujetul cântării sale.

    Un măgar mare ce-o ascultase,
Şi ca un aspru judecător

Capul pleoştise, sau ridicase
Câte-o ureche,-n semn de favor.

Ieşi-nainte să-i dea povaţă,
Şi c-o neroadă încredinţare:
“Am fost, îi zise, aci de faţă,
Dar, zău, nu-mi place a ta cântare.

Cu toate-acestea, am nădejdi bune,
De nu îţi pare lucru prea greu,
La nişte reguli a te supune,
Luând de pildă cântecul meu.”

Atunci începe cu bucurie
Un cântec jalnic şi necioplit,
Încât de aspra lui armonie,
Toată pădurea s-a îngrozit.

Privighetoarea, fără sfială,
Zise: “Povaţa e în zadar;
Căci de-aş urma-o, nu e-ndoială
Că eu în locu-ţi n-aş fi măgar”.

Câinele şi căţelul

“Cât îmi sunt de urâte unele dobitoace,
Cum lupii, urşii, leii şi alte câteva,
Care cred despre sine că preţuiesc ceva!

De se trag din neam mare,
Asta e o-ntâmplare:
Şi eu poate sunt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n ţări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare şi lumea se ciopleşte,
Numai pe noi mândria nu ne mai părăseşte.
Cât pentru mine unul, fieştecine ştie
C-o am de bucurie
Când toată lighioana, măcar şi cea mai proastă,
Câine sadea îmi zice, iar nu *domnia-voastră*."
Aşa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare.

Căţelul Samurache, ce şedea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Şi că nu au mândrie, nici capricii deşarte,
S-apropie îndată
Să-şi arate iubirea ce are pentru ei:
"Gândirea *voastră*, zise, îmi pare minunată,
Şi sentimentul *vostru* îl cinstesc, fraţii mei."
– "Noi, fraţii tăi? răspunse Samson plin de mânie,
Noi, fraţii tăi, potaie!
O să-ţi dăm o bătaie
Care s-o pomeneşti.
Cunoşti tu cine suntem, şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, astfel să ne vorbeşti?"
– "Dar ziceaţi..." – "Şi ce-ţi pasă? Te-ntreb eu ce ziceam?
Adevărat vorbeam,

Că nu iubesc mândria şi că urăsc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căţei.”

Aceasta între noi adesea o vedem,
Şi numai cu cei mari egalitate vrem.

Pisica sălbatică şi tigrul

Un cotoi sau o pisică,
Din două nu ştiu care,
Nici mare, nici prea mică,
Dar foarte mâncătoare,
Şi din soiul acela ce-n păduri locuieşte
Şi pe copaci trăieşte,
Văzu un tigru mare
Trecând pe o cărare.
De sus de pe ghindarul unde era urcată,
Pisica socoti
Că poate-a-l îngrozi;
Şi făr-a pierde vreme se adresă îndată
La tigrul ce trecea,
Fără a o vedea:
“Ia stai, mă rog, puţin, jupâne de pe jos,
Care te socoteşti
Că nu ştiu cine eşti;
Mândria ce arăţi cu noi e de prisos:
Ştii din ce neam mă trag şi că strămoşii mei

Sunt fii de dumnezei?
Nemuritorii toţi, din cer când au fugit,
Sub nume de pisici în lume au trăit.
Preoţii egipteni în templuri îi slăvesc.
Şi nişte tigri mici cu noi se potrivesc!"
– "Dacă strămoşii tăi cu tine semănau,
Negreşit erau proşti câţi lor se închinau,
Răspunse tigrul meu; iar daca au avut
Vreun merit cunoscut,
Ceva dumnezeiesc,
Atunci eu te căiesc,
Şi pentru starea ta de milă sunt pătruns,
Căci de-or fi câte spui, zău, prea rău ai ajuns."

Deşi mulţi au zis-o, eu tot o mai zic:
Slava strămoşească pe strămoşi cinsteşte;
În zadar nepotul cu ea se făleşte,
Când e, cum se-ntâmplă, un om de nimic.

Dervişul[1] *şi fata*

Se povesteşte cum că odată
Un derviş pustnic, om cuvios,
S-amorezase, văzând o fată
Cu trup subţire, cu chip frumos.

---

[1] *derviş* – călugăr musulman.

Dintr-una-ntr-alta vorba aduse
Şi în stil neted patima-şi spuse,
Zicând: "Ascultă, eu te iubesc,
Şi pentru tine mult pătimesc".
Stilul acesta, adevărat,
Nu mi se pare prea minunat;
Dar pentru-un pustnic trăit departe
De ale lumii valuri deşarte,
Putem să zicem că nu e prost.
Fata răspunse: "Poate-aş fi fost
Destul de bună ca să te crez,
Dar aste haine bisericeşti
Nici n-au a face cu ce-mi vorbeşti;
Ş-apoi de barbă mă-nfiorez".
Pustnicul nostru pe loc se duse,
Îşi rase barba, se pieptănă,
Nemţeşte bine se îmbrăcă,
Ş-o pălărie în cap îşi puse.
Veni la fată: "Cum ţi se pare?
O-ntrebă. Spune-mi, mai te-ndoieşti?
Vezi ce putere amorul are?
Mi-am lăsat legea; alt mai voieşti?"
– "Nu voi nimica, atunci ea zise;
Credincios mie cum o să-mi fii,
Când jurăminte în ceruri scrise
Şi a ta lege nu poţi s-o ţii?"

Fata avea dreptate de nu vrea să-l asculte.
Cine-a făcut o crimă poate face mai multe.

Dreptatea leului

Leul, de multă vreme, ridicase oştire,
Să se bată cu riga ce se numea Pardos [1];
Căci era între dânşii o veche prigonire [2],
Şi gâlcevire mare, pentru un mic folos.
    Vrea, adică, să ştie
    Cui mai mult se cuvine
    Să ţie pentru sine
    Un petic de câmpie
Şi un colţ de pădure, de tot ne-nsemnător,
Ce despărţea ţinutul şi straturile lor.
Acum sânge mult curse, şi multe luni trecură,
    Făr-a se putea şti
    Cine va birui.
    Elefantul năsos,
    Şi bivolul pieptos,
    Cu lupul coadă-lungă
    Multe izbânzi făcură.

Fiecare tulpină era plină de sânge.
Ici se vedea un taur jumătate mâncat;
Lângă el un tovarăş ce zbiară şi îl plânge;
Colo, un porc sălbatic fără două picioare;
Şi mai la vale, vulpea se tăvăleşte, moare,
Oftând după curcanii ce încă i-au scăpat!

---

[1] leopard.
[2] ceartă, proces.

Iar mai vrednic de jale era viteazul urs,
De două coarne groase în inimă pătruns.
Leul, văzând că lupta nu se mai isprăveşte,
Trimise la maimuţă, vestită vrăjitoare,
Ce spun că ştia multe, şi că proorocea
Întâmplările toate, după ce se trecea:
Trimise, zic, la dânsa să-i facă întrebare.
Cum poate să ajungă sfârşitul ce doreşte.
Ea se puse pe gânduri, tuşi, apoi răspunse,
Rozând cu mulţumire darurile aduse:
"Ca să poată-mpăratul lesne să biruiască,
    Trebuie să jertfească
Pe acel ce în oaste e decât toţi mai tare,
Mai vestit în războaie, mai vrednic şi mai mare."
Auzind astea leul strânse a sa oştire:
"Lighioanelor! zise, viu să vă dau de ştire
Că astăzi din noi unul trebuie să murim:
Aşa va proorocul. Rămâne-acum să ştim
    Cine este mai tare.
Cât pentru mine unul, cum vreţi... dar mi se pare
Că nu prea sunt puternic, căci pătimesc de tuse."
Vulpea era aproape: "Ce-are a face! răspunse,
    Înălţimea ta eşti
    Oricât de slab pofteşti."
    – "Dar şi puterea noastră
    E îndestul de proastă",
Strigară tigrii, urşii, şi cu un cuvânt toate
Lighioanele-acelea ce erau mai colţate.
"Nu rămâne-ndoială", le răspunse-mpăratul.
Iepurele, sărmanul – crez că-l trăgea păcatul,

Sau păcate mai multe
De moşii lui făcute –
Veni să-şi dea părerea. Dar toţi, cât îl zăriră,
Asupră-i năvăliră.
Ia vedeţi-l! strigară. Cu bună-ncredinţare
El este cel mai tare!
S-ascundea urecheatul, şi nu-i plăcea să moară
Ca să ne facă nouă biruinţa uşoară!
Pe el, copii! Luaţi-l: el are să-mplinească
Ce ne-a zis proorocul din porunca cerească!"
Câinii atunci săriră
Şi-n grab' ţi-l jupuiră.

Se află vreo ţară, unde l-aşa-ntâmplare
Să se jertfească leul? Nici una, mi se pare.
Nu ştiu cum se urmează, nu pricep cum se poate,
Dar văz că cei puternici oriunde au dreptate.

Lupul moralist

V-am spus, cum mi se pare, de nu îţi fi uitat,
Că lupul se-ntâmplase s-ajungă împărat.
Dar fiindcă v-am spus-o, voi încă să vă spui
Ceea ce s-a urmat sub stăpânirea lui.
Auzind împăratul că-n staturile sale
Fac năpăstuiri multe păroşii dregători,
Că pravila stă-n gheare, că nu e deal sau vale
Unde să nu vezi jertfe mai mulţi prigonitori[1],

[1] Împricinaţi.

Porunci să se strângă obşteasca adunare
Lângă un copac mare;
Căci vrea pe unii-alţii să îi cam dojenească,
Şi-n puţine cuvinte,
Să le-aducă aminte
Datoriile lor.
Toţi se înfăţişară; şi-nălţimea lupească
Începu să vorbească
C-un glas dojenitor:
“Domnilor de tot felul! Bune sunt astea toate?
Datoriile slujbei astfel le împliniţi?
Nu aveţi nici sfială, nici frică de păcate,
Să faceţi nedreptate şi să năpăstuiţi?
Toate slujbele voastre ţara vi le plăteşte:
Încă, pe la soroace,
Câte un dar vă face.
Dar reaua nărăvire,
Ce o aveţi din fire,
Nu se tămăduieşte.
Vedeţi cu ce morţi grele
Se isprăvesc din lume
Şi cum lasă rău nume
Acei care fac rele.
Gândiţi-vă că poate veţi da cuvânt odată
La-nalta judecată.
Gândiţi-vă la suflet, şi luaţi de la mine
Pildă a face bine.”
Ăst cuvânt minunat,
Pe care domnul lup auz că l-a-nvăţat,
Trecând pe lângă sat,
La ziua unui sfânt, când preotul citea

Şi propovăduia,
Pe mulţi din dregători să plângă i-a-ndemnat.
"E! ce aţi hotărât, jupâni amploiaţi?
Oare-o să vă-ndreptaţi?"
Îi întrebă atunci înălţimea-mblănită,
Ce purta o manta de oaie jupuită.
"Spuneţi, o să schimbaţi purtarea-vă cea proastă?"
– "Să trăiţi la mulţi ani, dobitocia-voastră,
Răspunse un vulpoi, în slujbe lăudat;
Ne poate fi iertat,
Să vă-ntrebăm smerit, de vreţi a ne-arăta,
De unde-aţi cumpărat postavul de manta?"

Când mantaua domnească este de piei de oaie,
Atunci judecătorii fiţi siguri că despoaie.

Nebunia şi amorul

În nişte fabule un poet scrie
Că Nebunia şi pruncu-Amor
Se jucau singuri pe o câmpie,
În primăvara vieţii lor.

Ştiţi că copiii cu înlesnire
Găsesc sujeturi de neunire;
Ei dar odată se gâlceviră
Pentru o floare ce întâlniră.

Striga Amorul în gura mare;
Cealaltă, însă, minut cumplit!

Îl izbi-ndată atât de tare,
Cât de lumină ea l-a lipsit.
Adânc copilul simţi durere,
Rămânând astfel fără vedere.

Trista lui mumă jalbă porneşte
L-al său părinte, stăpân ceresc:
Va răzbunare, se tânguieşte;
Cu ea toţi zeii compătimesc.
Mars şi Apolon, mai c-osebire,
Arată mumei a lor mâhnire.

S-adună sfatul cel fără moarte
Şi hotărâră în obştea lor
Ca Nebunia în veci să poarte,
Să cârmuiască pe orbu-Amor.

Această dreaptă, grea osândire.
Din ziua aceea luă-mplinire;
Din ziua aceea sunt împreună,
Şi Nebunia-l ţine de mână.

Lebăda şi puii corbului

Lebăda odată-aflase
(Însă cum se întâmplase,
Nu pot să vă dau cuvânt)
Cum că într-un colţ de lume,

Într-un loc cu mare nume,
Şi pe un frumos pământ,

Nişte păsări osândite,
Corbi de câţiva ani numite,
În primejdie trăiesc.
Lebedele au din fire
O ciudată presimţire,
Care este dar ceresc.

Aşa, să le izbăvească,
Cu o râvnă părintească,
Ea plecă până în zori.
Ajungând într-o livede,
În culcuş de vulpe vede
Pui de corb nezburători,

Care într-o vizuină
Petrecea ca în grădină,
De-a lor soartă mulţumiţi.
Pasărea cea albă-ndată
Către dânşii se arată,
Zice: "Puilor iubiţi!

Soarta voastră e de milă:
Spuneţi cum pe voi în silă
Aici vulpea v-a adus?"
Corbuleţii în mirare
Răspund iute, râzând tare:
"Noi de voie ne-am supus.

Vulpe ce e, nu ştim spune,
Decât că năravuri bune
Acea damă arăta:
Că avea coadă pe spate,
C-al ei păr în galben bate
Şi că ochi lucioşi purta.

Ea când ne-a luat de-acasă,
Ne-a spus că la a sa masă
Are feluri de mâncări,
Că e prinţ de dobitoace,
Că pe noi va a ne face
Să ajungem la mari stări.

Ne-a mai spus că ne e rudă,
Că din vârsta cea mai crudă
Neamul nostru l-a iubit.
Ea, ca şi al nostru tată,
Că ne tragem ne arată
Din vultùrul cel slăvit.

Şi adesea ne vorbeşte
Că din suflet se sileşte
A ne da slava dintâi."
Lebăda strigă cu jale:
Sunteţi pe a morţii cale,
O, voi ai corbului fii!

Dar al vostru sec părinte
Cum nu şi-a adus aminte
Ceea ce i s-a-ntâmplat,

Când își părăsi locașul
Și din gură lăsă cașul,
Iar de vulpe înșelat?”

Puii nebăgând-o-n seamă:
“Cale bună,-i zic, madamă,
Noi nu știm ce ne vorbești.
Și prin astfel de cuvinte,
Să ne scoți acum din minte
Cam degeaba te silești.”

“Eu mă duc, lebăda zise,
Însă vouă vă sunt scrise
Multe rele să răbdați;
Căci prostia-vă cea mare,
Ca ș-a penii-ntunecare,
Nu se poate s-o spălați.”

Privighetoarea în colivie

O cântăreață privighetoare ,
De mică prinsă, stă la închisoare,
Și colivia i-era locaș.
Vreme la mijloc multă trecuse,
Dar ea să uite tot nu putuse
De unde-a luat-o[1] omul vrăjmaș.

---

1 *luat* monosilab (scris l at).

Nencetat tristă gândea cu jale
L-a tinereţii veselă vale,
L-acele crânguri, l-acel izvor,
Unde l-a nopţii lină tăcere
Ea a vieţii cânta plăcere,
Razele zilei, dulcele-amor.

La câte păsări sunt zburătoare,
Sloboda viaţă e lucru mare;
Natura este patria lor.
Aşa şi mica pasărea noastră,
Care de minte era cam proastă,
Căta mijloace să scape-n zbor.

Astă dorinţă e lăudată,
Când e-ntărită pe judecată
Şi când folosul e prevăzut;
Dar ea uitase că mai-nainte
O-nştiinţase un pui cuminte
Că vrând să zboare mulţi au căzut.

Ea n-avea aripi. Fără mijloace,
O păsărică ce poate face,
Decât supusă soartei a fi,
Sau să aştepte până să-i crească
Smulsele aripi, şi să găsească
Noi miloace de a fugi?

Astfel pe dânsa o sfătuieşte
O rândunică ce o iubeşte
Şi care gândul ei îl ştia.
Exemple multe des îi tot spune

Şi îi arată cu dovezi bune
C-acum să scape nu va putea.

Dar tinereţea neînţeleaptă
Poveţi n-ascultă, vremi nu aşteaptă;
Toate-nainte-i jucării sânt.
Printre zăbrele ea se strecoară,
Puţin se-nalţă, de-o palmă zboară,
Şi cade-ndată jos pe pământ.

Ursul şi lupul

Împărăţia dobitocească,
Ca şi a noastră cea omenească,
Statornicie veşnică n-are:
Toate spuse sunt la schimbare!

Din mână-n mână sceptrul se plimbă.
Cel de ieri mare astăzi e mic;
Leu pe urs bate, urs pe leu schimbă,
Dintr-o-ntâmplare prea de nimic.

De curând ursul pe leu schimbase,
Şi pe domnescul tron înălţat,
Cârma în labe tare-o luase,
Şi cu verzi tufe sta-ncoronat.

Dator eu însă sunt a vă spune
Că ursu-acela, măcar că urs,

Dar sentimente avea prea bune:
De-al obştii bine era pătruns.

Fiarele toate-ndată ce-aflară
Că le-a dat cerul un stăpân nou
Să se închine lui alergară,
Una c-o vacă, alta c-un bou.

Lupul în urmă spre tron se duce,
Şi după vechiul bun obicei
Măriei sale plocon îi duce
Şi înainte-i pune doi miei.

Într-o frumoasă precuvântare
Îi dovedeşte c-ar fi având
Nişte hrisoave arătătoare
Ce-au făcut urşii, zău nu ştiu când.

C-aste hrisoave, pe piei de oaie
Scrise cu apă, spun lămurit
Cum au mers urşii la o bătaie
Şi câte mure ei au jertfit.

Cu plecăciune apoi i-arată
Cum că din suflet s-a bucurat
De întâmplarea cea minunată
De-ncoronare când a aflat,

Cum că doreşte supus să-i fie,
Că totdeauna el l-a iubit,
Că pentru dânsul vieţi o mie
Să le jertfească e mulţumit.

Astfel de vorbe se zic în lume,
Însă drept formă se socotesc;
Căci fieşcine le ia de glume,
Care se uită cât se vorbesc.

Dar ursul crede, se amăgeşte,
În slujbe pune neamul lupesc:
Cum că prieteni are, gândeşte,
Care persoana lui o slăvesc.

După o vreme leul se scoală,
Tocmai când ursul mort îl credea,
După o mare şi lungă boală,
Vine să-şi ceară tronul ce-avea.

Locuitorii se îngroziră;
Vestea se duse pân' la palat;
Lupii îndată la lei fugiră;
Pe-al lor prieten toţi l-au lăsat.

Taurii numai, ce niciodată
A-i fi prieteni nu s-au jurat,
Peste cinci sute veniră-ndată,
Pe crai şi ţară ei au scăpat.

Prea cu lesnire omul se-nşeală!
Dar foarte mare face greşeală
Cine la vorbe dă crezământ.
Faptele numai ne dovedeşte
Fieştecine cât preţuieşte,
De-avem prieteni şi care sânt.

Boul şi viţelul

Un bou ca toţi boii, puţin la simţire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Şi decât toţi fraţii mai cu osebire,
Dobândi-n cireadă un post însemnat.

– Un bou în post mare? – Drept, cam ciudat vine,
Dar asta se-ntâmplă în oricare loc:
Decât multă minte, ştiu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.

Aşa de-a vieţii veselă schimbare,
Cum şi de mândrie boul stăpânit,
Se credea că este decât toţi mai mare,
Că cu dânsul nimeni nu e potrivit.

Viţelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă şi livezi o mie:
"Mă duc, zise-ndată, niţel fân să-i cer."

Făr-a pierde vreme, viţelul porneşte,
Ajunge la unchiu, cearcă a intra;
Dar pe loc o slugă vine şi-l opreşte:
"Acum doarme, zice, nu-l pot supăra."

– "Acum doarme? ce fel! pentru-ntâia dată
După prânz să doarmă! Obiceiul lui
Era să nu şază ziua niciodată;
Ăst somn nu prea-mi place, şi o să i-o spui."

– Ba să-ţi cauţi treaba, că mănânci trânteală;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl ştii;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială,
Priimit în casă dacă vrei să fii.”

La o mojicie atâta de mare
Viţelul răspunde că va aştepta;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lângă el trece, făr-a se uita.

Cu mâhnire toate băiatul le vede,
Însă socoteşte că unchiu-a orbit:
Căci fără-ndoială nu putea crede
Ca buna sa rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăşi prea de dimineaţă,
Să-i găsească vreme, la dânsul veni:
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheaţă,
Ca să-i facă bine, de el pomeni.

“Boierule, zise, aşteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu.”
– “Cine? a mea rudă? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, şi nici voi să-l ştiu.”

Vulpea liberală

Vulpea fără-ncetare
Striga în gura mare
Că de când elefantul peste păduri domneşte
Trebile merg la vale şi lumea pătimeşte.

Că este nedreptate
Să va să cheltuiască
Veniturile toate
Pentru masa crăiască.
De-acestea elefantul, cât a luat de ştire,
Temându-se, cu dreptul, de vreo răzvrătire,
Pe iepure la vulpe cu un bilet trimise,
O invită la curte, o-mbrăţişă şi-i zise:
"Am aflat, jupâneasă, că ai mare talent.
Voi să te pui în pâine;
Şi începând de mâine
Îţi dăm cu mulţumire,
Ca un semn de cinstire,
Al găinilor noastre întins departament:
Caută-ţi bine treaba."
–"Pe seama mea te lasă",
Răspunse oratorul şi, sărutându-i laba,
Se întoarse acasă.
În ziua viitoare,
Vulpea ca totdeauna veni la adunare;
Dar însă oblojită, pe sub barbă legată,
Şi cu un lipan mare la cap înfăşurată.
"Ce ai, de eşti astfel?" o întrebară toate.
– "Îmi e rău de aseară, îmi e rău cât se poate,
Şi cu trebile ţării să mă lăsaţi în pace.
Craiul ştie ce face;
El ne-ncetat gândeşte la al obştii folos.
Adio! sunt bolnavă: m-am înecat c-un os."

Cunosc mulţi liberali, la vorbe ei se-ntrec,
Dar până în sfârşit cu oase se înec.

Mierla şi bufniţa

Într-o pădure deasă, de cetăţi depărtată,
Mierla se-ntâlni seara cu bufniţa umflată.
“Prietenă, îi zise, ţi-aş face o-ntrebare,
Dacă a mea-ndrăzneală n-aduce supărare.
Spune-mi, mă rog, lumina de ce nu-ţi e plăcută,
De ce stai toată ziua ascunsă, nevăzută?
Nu cunoşti, cum se vede, razele dimineţii,
Dulceaţa primăverii, plăcerile vieţii.
Poate eşti ruşinoasă, şi crezi că nu cânţi bine:
Dar eu şi alte păsări mai vrednice decât mine
Îţi vom da-nvăţătură, şi vom pune silinţă
Să-ţi mai subţiem glasul cât va fi prin putinţă.
Vino mâine la mine să mergem la plimbare,
Ca să faci cunoştinţă cu o privighetoare.”
Bufniţa îi răspunse: “Îţi mulţumesc, iubită,
Eu cu soarele vostru nu sunt obişnuită;
Îmi supără vederea. Lumea o să mă vază,
Însă când m-oi deprinde cu a luminii rază.”
Mulţi zic că neamul nostru nu este încă-n stare,
Ca altele, să facă cercări de-naintare,
Că-nvăţătur-adâncă, idei, filozofie
Sunt prea vătămătoare l-a lui copilărie.
Declamaţia-aceasta, pompoasă, îngâmfată,
De vreţi, poate să fie despoţilor iertată:
Numai lor le e bună a unui neam orbire,
Căci nu-l lasă să-şi vază a sa nenorocire;
Dar în gura acelor ce-o zic pe dinafară,

Sau e o nerozie, sau este o ocară.
Noi le-am putea răspunde puţinele cuvinte
Bufniţei adresate de mierla cea cuminte:
“Ai vorbit de minune! Dar ia spune-mi, vecină,
Dacă măcar cercare tu nu faci vreodată
Să scoţi cel puţin capul din noaptea-ntunecată,
Apoi cum te-i deprinde cu soare, cu lumină?”

Cucul

Cucul, pasăre proastă, dar plină de mândrie,
    Socotind c-al său nume
    Este vestit în lume,
Hotărî să mai facă vreo călătorie,
Ca s-adune respecturi, şi însuşi să privească
Cu ce chip îl slăveşte naţia păsărească.
Plecă; dar abia merse până-n vecinătate,
Şi găsi felurimi de păsări adunate,
    Care din întâmplare
    Se-ntreceau la cântare.
Stătu să le asculte: toate pe rând cântară,
Care prost, care bine, talentul şi-arătară.
Iar bietei coţofene îi cerură iertare
    Că nu-i dau ascultare;
Îi ziseră: “Taci, soro, te roagă obştea noastră:
Despre cântec, ne iartă, eşti ca un cuc de proastă“.
Astfel păţi şi cioara: în râs ea fu luată,
Şi cu un cuc nemernic de toate comparată.
De asemenea cinste cucul supărat foarte,

Se duse mai departe;
Dar opriunde mergea,
Nimic alt n-auzea.
În sfârşit obosit,
Şi deznădăjduit,
La cuibul său veni,
Făr'a se mai opri.
Puii cât îl zăriră
Pe loc îl ocoliră;
Apoi îl întrebară:
"Ce mai veste pe-afară?"
– "Urâtă, le răspunse, şi vrednică de jale:
Am umblat multe locuri, dar nu m-am mulţumit.
Toate îmi par schimbate şi toate merg la vale,
Păsările sunt bete şi lumea-a nebunit."

Tot omul despre sine lesne se amăgeşte.
Nimenea nu îşi este aspru judecător,
Dar judecata obştii e o învăţătură.
Mulţi ce se cred pe sine un ce rar în natură
Mai lesne zic că lumea nu ştie ce vorbeşte,
Decât să va să-şi simtă nimicnicia lor.

Uliul şi găinile

Ion prinse un uliu şi, ducându-l acasă,
Îl legă cu o sfoară,
Lângă coteţ afară.

De o vecinătate aşa primejdioasă
Găini, cocoşi şi gâşte întâi se îngroziră,
Dar cu-ncetul, cu-ncetul se mai obişnuiră,
Începură să vie cât colea să-l privească,
    Încă şi să-i vorbească.
Uliul cu blândeţe le primi pe toate;
Le spuse că se crede din suflet norocit
Pentru vizita-aceasta cu care l-au cinstit.
Dar îi pare rău foarte căci el însuşi nu poate
    La dumnealor să vie,
Vizita să le-ntoarcă după-a sa datorie.
Mai adăugă însă că dacă dumnealor
    Îi vor da ajutor
    Ca să poată scăpa,
    El le făgăduieşte
– Şi Dumnezeu cunoaşte cum vorba şi-o păzeşte –
Că la orice primejdii va şti a le-ajuta:
Încă din înălţime, el le va da de ştire,
Când asupră-le vulpea va face năvălire.
    Astă făgăduială
    Nu mai lăsă-ndoială;
Şi găinile proaste, ce doreau să găsească
Pe cineva destoinic să va să le păzească,
S-apucară de lucru: azi, mâine, se-ncercară,
Şi cu ciocuri, cu unghii, abia îl dezlegară.
Uliu-şi luă zborul. Dar se întoarse-ndată
Şi răpi o găină, pe urmă două, trei,
    Pe urmă câte vrei.
“Ce pază este asta? strigă una cu jale,
    Vorba măriei tale

Era să ne păzeşti,
Iar nu să ne jertfeşti.”
– “O! eu ştiu foarte bine cuvântul ce v-am dat,
Şi ce fel m-am jurat.
Dar când mă juram astfel, eram legat, supus,
Acum însă sunt slobod şi vă vorbesc de sus”.

Eu, de-aş fi fost găină, nu l-aş fi slobozit:
Dumnealor au făcut-o şi văz că s-au căit.
Uliii sunt cinstiţi,
Când sunt nenorociţi.

Câinele şi măgarul

Cu urechea pleoştită, cu coada-ntre picioare,
Câinele, trist şi jalnic, mergea pe o cărare.
După îndestul umblet, iată că-l întâlneşte
Un măgar, şi-l opreşte:
“Unde te duci? îi zise,
Ce rău ţi s-a-ntâmplat? Şii, parcă te-a plouat,
Aşa stai de mâhnit.”
– “Dar, sunt nemulţumit.
La împăratul Leu în slujbă m-am aflat:
Însă purtarea lui,
De e slobod s-o spui,
M-a silit în sfârşit să fug, să-l părăsesc,
Acum cat alt stăpân; bun unde să-l găsesc?”

– “Numai de-atât te plângi? măgarul întrebă;
Stăpânul l-ai găsit, îl vezi, de faţă stă.
Vino numaidecât la mine să te bagi:
    Eu îţi făgăduiesc
    Nu rău să te hrănesc;
Nimic n-o să lucrezi, nici grijă n-o să tragi.”
“Ascultă-mă să-ţi spui: e rău a fi supus
La oricare tiran; dar slugă la măgar
E mai umilitor, şi încă mai amar.”

Vulpoiul predicator

Un vulpoi cuprins de boală
La putere foarte prost,
Însă învăţat în şcoală,
Logica ştiind de rost,
Făcu plan ca să vorbească
Şi să predice-n pustii;
Se silea să dovedească,
C-un stil dulce, vorbe mii,
Că cu o simplicitate
Şi cu traiul cel cinstit,
Cu năravuri lăudate,
E oricine fericit;
C-astă lume desfrânată
Todeauna ne-amăgeşte,
Fără a ne da vreodată
Câte ne făgăduieşte.

Dar la buna-i predicare
Nimeni nu da ascultare.
Câţiva şoareci, cerbi de munte
Veneau rar să o asculte;
Însă ei în depărtare,
Neavând nicidecum stare
Fără cinste sau favor,
Nu putea da-ncredinţare,
Slavă astui orator.
Aşa el schimbă vorbirea.
Defăimă năpăstuirea,
Pe urşi, tigri, lei, pardoşi,
Arătând a lor turbare
Şi a sângelui vărsare,
Şi că sunt nesăţioşi.
Atunci cerbi, ciutele toate
Ascultau întru mirare,
Şi în lacrimi cufundate
Plecau de la adunare.
Vulpea-şi făcu mare nume;
Un leu foarte cu credinţă,
Domn pe-acea parte de lume,
Să o vază-avu dorinţă:
Deci şi ea cu bucurie
La palat grăbi să vie,
Unde ajungând vorbeşte;
Tonul ei înmărmureşte
Pe-ai pădurilor tirani:
Cu putere ea descrie
Slaba nevinovăţie,

Pradă acestor duşmani,
Cufundată în durere,
Cerând la-nalta putere
Asupră-le ajutor.
Curtezanii în mirare
Ascultau cu supărare,
Căci aşa vrea prinţul lor,
Care plin de bucurie
La palat pofti să vie
Vulpea în acel minut.
"Ce-ai vorbit, îi zise,-mi place,
Căci prin tine mi se face
Adevărul cunoscut:
Însă pentru osteneală,
Spune fără de sfială,
Ce vrei? slujbă, rang sau bani?"
Oratorul zise-ndată:
"Prinţule, în loc de paltă,
Aş pofti câţiva curcani."

Privighetoarea şi păunul

Filomela drăgăstoasă
Văzând vremea cea frumoasă,
Zile dulci de fericiri,
Povestea cu întristare
La eho răscântătoare [1]

[1] care răspunde (cântând). *Eho* este de genul feminin.

Tristele-i nenorociri.
Atunci însă deodată
Un păun i se arată
(Domn era într-acel loc).
Veni plin de supărare;
Mânios şi c-un ton mare
Astfel îi vorbi pe loc:
"Nu vezi că nu-ţi şade bine,
Că nici nu ţi se cuvine,
Cu acel cioc urâcios,
Cu a ochilor grosime,
Cu a penei-ntunecime
Să cânţi în ăst crâng frumos?
Frumuseţea cu dreptate
Cât va vrea a cânta poate,
Pe ea cântece n-o stric:
Dar tu cum n-ai stâmpărare?
Eu sunt frumos de mirare,
Şi tot nu vorbesc nimic."
Fiolomela îi răspunde:
"Iartă-mă, nu pot ascunde.
Frumoasă deloc nu sânt;
Şi de cânt câteodată
În pădurea adâncată,
Soarta mea este de cânt.
Tu însă, ce cu mândrie
Astfel îmi porunceşti mie
Şi atâta zgomot faci,
Tu nu cânţi, căci n-ai putere,
Şi singura-ţi mângâiere

Este căci gândeşti că placi.
Trupul tău frumos s-arată,
Şi cu coada-ţi lăudată
Poate mult să străluceşti:
Dar amorul vederi n-are;
La auz s-aduci mirare,
Asta vezi să dobândeşti."

Papagalul şi celelalte păsări

Lăsând a sa colivie,
În pădure vru să vie
Papagalu-a se plimba;
Şi îndată ce ajunse
Să judece el se puse
Păsările ce cânta.
Că deloc nu suie bine,
Că glasul ei prea lung ţine,
Filomelei tot zicea.
Şi aşa pe orişicare
Pasăre mică sau mare
El să tacă le făcea.
Dar odată supărate,
Păsările adunate,
Împotriva lui strigând,
Merseră ca să vorbească
Cu dânsul, şi să-l silească
Să cânte ceva, zicând:

"Cântă dar tu, împărate;
Fă această bunătate,
Un exemplu să ne dai:
Căci din a ta şuierare,
Socotim cu-ncredinţare
Că prea minunat glas ai."
El atunci stă la-ndoială,
Şi prea cu multă sfială
Le răspunde c-un cuvânt:
"Domnilor! eu râz prea bine
De-alţii; iar cât pentru mine,
Deloc cântăreţ nu sânt."

Cântarul ce-şi laudă nobilitatea

Catârul unui părinte
Cu proastele lui cuvinte
    Nobleţea îşi lăuda,
Zicând fără încetare
Că de o virtute mare
    Exemple mumă-sa da,
Că ea a fost la războaie,
Că la cutare bătaie
    Singură a biruit,
Şi că l-a ei privire,
Oricare om cu simţire
    De tot rămânea uimit;

De aceea se cuvine
Oamenii să i se-nchine
Domnul catâr socotea;
Şi uitând a sa rea stare,
Părinteasca naintare
La lumină tot scotea.
Dar cum se sfârşi nobleţea?
Când îi veni bătrâneţea,
La râşniţă el fu pus,
Unde, prost, în scăpătare,
De tatăl său, măgar mare,
El aminte şi-a adus.

Bursucul şi vulpea

Bursucului îi venise rândul şi el să domnească
Peste un pogon de tufe, în pădurea părintească,
Pe marginea unei ape. Regatul îi era mic
Şi acei ce îl văzură
Toţi într-o unire zic,
Se învoiesc a spune că nu era alt nimic
Decât o miniatură.
Dar riga voiajase,
Şi-n străinătate-aflase
Că un bursuc domnitor,
Ce va să-şi facă un nume
Mare şi faimos în lume,

E neapărat dator
Să ia un ton de mărire,
Să dea porunci pe oştire,
Chiar de n-ar avea soldaţi,
Căci astfel obişnuiesc
Toţi acei care domnesc,
Duci sau regi sau împăraţi.
Aşa el şi slobozi
Patru ordine de zi
Într-acest chip redijate [1]:
"Către armiile noastre de linie şi de mare,
Cavalerii, infanterii [2] şi-artileriei uşoare,
Poruncim... şi celelalte."
O poruncă din acestea, nu ştiu cum s-a întâmplat,
De vânt a fost aruncată
În ţara învecinată,
Unde domnea leopardul; acest domn s-a îngrijat
Văzând că bursucul are
Armie aşa de mare;
Spre a fi încă mai sigur, el într-acolo porni
Pe ministru din afară [3], pe vulpe, şi-i porunci
Să saluteze pe prinţul, dar în taină-a spiona
Şi a trage cu urechea, dar mai ales a afla
Cum merg treburile pe-acolo, cât e de primejdios,
Şi câtă armie ţine vecinul său cel păros.
Sfârşindu-se ambasada, vulpea înapoi veni,
Se înfăţişă la curte, se închină şi vorbi:

---

[1] redactate.
[2] Dative singulare de la *cavalerie, infanterie.*
[3] din afară – de Externe.

"Porunca am împlinit;
Cu ochii-mei le-am văzut toate,
Şi poţi dormi liniştit,
Fără să ai griji deşarte,
Căci toate acele armii de linie şi de mare,
Cavalerii, infanterii şi artilerii uşoare
Nu sunt alt, poţi fi prea sigur, pestriţule împărat,
Decât un soldat pe apă şi o luntre pe uscat."
Vanitatea e mic viciu, dar cu bună-ncredinţare,
Ea adesea ne expune la ridicol foarte mare.

Şarlatanul şi bolnavul

La un neguţător mare
Cărui vederea-i slăbise
Fără nici o invitare
Un doctor vestit venise.
Când zic vestit, se-nţelege că nimeni nu-l cunoştea,
Însă avea atestate
Numai în aur legate,
Diplome ce-n academii luase, cum el zicea,
Prin ţări care niciodată
Nu au figurat pe hartă,
Dar care cu bună seamă el nici le-ar fi părăsit,
De-ar fi mai avut acolo vreun bolnav de lecuit.
Bunul pătimaş [1] îl crede,

[1] bolnav, pacient.

Doctorul vreme nu pierde,
Ci-l unge c-o alifie, apoi la ochi l-a legat,
Apoi după ce îi spune din partea lui Ipocrat
Că are să şază astfel o săptămână deplin
Întinde mâna... pe masă era un frumos rubin,
Inel de formă antică, vechi suvenir părintesc;
Doctorul îl ia, se duce, şi ca să vă povestesc
Mai pe scurt, el vine iară a doua ş-a treia zi,
Şi nencetat, totdeauna, la orice vizită nouă
Luă câte unul-două
Din lucrurile mai scumpe câte în casă găsi.
Când se-mplini săptămna, pe bolnav îl dezlegă:
"Uite-te, cum ţi se pare, şi cum vezi?" îl întrebă.
"Cum văz? răspunse bolnavul, împrejurul său privind
Şi din averile sale nimica nemaivăzând.
Cum văz? nu ştiu, frate, atât numai pot să zic
Că din ce vedeam odată acum nu mai văz nimic."

Cunosc patrioţi politici, care-aşa exploatez
Simplitatea populară, şi ei singuri profitez.

Atelajul eterogen

Un om având un armăsar
Îl înhamă la jug
C-o vită de măgar
Şi cu un bou de plug.
Boul fiind sacat [1],

[1] vătămat, infirm.

La un picior rănit,
Măgarul ne-nvăţat
Şi prea rău nărăvit,
Stăpânul lor, din car
Striga, plesnea-n zadar:
Calul se azvârlea,
Dar boul îl oprea,
Măgarul îl lovea
Şi carul nu mergea.
"Prea rău i-ai potrivit",
Zice un trecător.
"Eşti foarte amăgit,
Domnule privitor,
Răspunse omul; eu
Lumea am vizitat,
Şi, dacă vrei să ştii,
Într-însa am aflat
Multe dregătorii
Tot astfel întocmite ca atelajul meu."

Iepurele, ogarul şi copoiul

Calităţile noastre cele mai lăudate
Ne sunt ades în lume drept crime reproşate;
Aceasta se întâmplă de câte ori prin ele
Oprim executarea intenţiilor rele.
Iepurele odată
Fu tras la judecată
De un ogar. În tufe atuncea prezida

Copoiul, şi sentinţe fără apel el da.
Ogarul către el aşa se adresă
        Şi-n limba lui strigă:
“O, tu ce prezidezi senatul cel câinesc,
Te rog să mă asculţi: eu viu să jeluiesc
        De acest ticălos
        Ce sufletul mi-a scos.
Căci vrând a-l întâlni, pe deal sau pe câmpii,
El fuge parc-ar fi gonit de vijelii;
        Ş-apoi n-aleargă drept,
        Cu el să poţi da piept,
        Ci merge tot cotiş
        Şi sare curmeziş:
C-un cuvânt, n-are pas, nici umblet creştinesc.
        Dar ce să mai vorbesc,
Când chiar măria ta, de-o fi cum am aflat,
Ai fost adeseori de dânsul înşelat?”
– “Destul, lătră atunci copoiul cafeniu;
Pe el nici îl ascult, purtările-i le ştiu,
    Orice pentru el crez, şi iată-l osândit
        Să fie jupuit.
Carnea va rămânea pentru judecător,
Iar labele vor fi pentru jeluitor...”

Ursul şi vulpea

“Ce bine au să meargă trebile în pădure
Pe împăratul tigru când îl vom răsturna
    Şi noi vom guverna,

Zicea unei vulpi ursul, c-oricine o să jure
Că nu s-a pomenit
Un timp mai fericit.”
– “Şi-n ce o să stea oare
Binele acest mare?”
Îl întrebă.
– “În toate,
Mai ales în dreptate:
Abuzul, tâlhăria avem să le stârpim,
Şi legea criminală s-o îmbunătăţim;
Căci pe vinovaţi tigrul întâi îi judeca
Ş-apoi îl sugruma.”
– “Dar voi ce-o să le faceţi?”
– “Noi o să-i sugrumăm
Ş-apoi să-i judecăm.”

Cutare sau cutare,
Care se cred în stare
Lumea a guverna,
Dacă din întâmplare
Ar face încercare,
Tot astfel ar urma.

Corbii şi barza

Pe o câmpie
Mare, bogată,
Urmă odată

O bătălie
Aspră, cumplită, neasemănată,
Încât cadavre nenumărate
Zăceau grămadă neîngropate.
Corbii îndată luară ştire;
Lacomi de pradă, ei năvăliră,
Şi cu grăbire
Aci sosiră.
Şi după ce mâncară, şi după ce băură
Mult sânge, începură
C-un glas îngrozitor
Să cânte cina lor.

Barza cea simţitoare,
Care pe om iubeşte
Şi-n preajmă-i se nutreşte,
Văzându-i, de departe
Le strigă: “Cum se poate
Aşa neruşinare:
E locul pentru cină? e ora de plăcere,
Pe un pământ de doliu, în ziua de durere?
Mumele îşi plâng fiii;
Izvorul bogăţiei,
Câmpul e ruinat,
Iar voi vă îndopaţi,
Şi cântaţi!”
– “De-aceasta ne iertaţi,
Răspunse deodată,
Ceata întunecată.
Omului cât îi place

Poate fi ruinat,
Dar noi suntem în pace
Şi mult ne-am îngrăşat."

Acei ce de a ţării grea soartă profitară,
Ce de străini în posturi, în ranguri se-nălţară,
Ce prin trădări, baseţe [1], sunt astăzi mari, bogaţi,
Poate şi decoraţi,
După a mea părere, sunt corbi neruşinaţi.

Dar aş dori să-mi spuneţi, domnilor cititori
(Căci eu vorbesc de-o ţară
De tot imaginară),
La noi se află oare astfel de muritori?
Dacă aveţi de oameni idee aşa proastă,
Las răspunderea toată asupra dumneavoastră.

Calul vândut şi diamantul cumpărat

Plin de bucurie mare,
Oarecine îmi spunea
C-a vândut din întâmplare
Şi cu un preţ de mirare
Un cal prost ce el avea:
"Căci bietul cumpărător,
Zicea el, s-a înşelat
Şi puţin cunoscător

[1] Josnicie.

Orice i-am cerut mi-a dat."
La acestea ce să-i zic?
Atunci n-am răspuns nimic:
Dar peste puţine zile îl văz, însă furios,
Şi-mi strigă: "Nu ştii, frate, un mişel, un ticălos,
Ce semăna om de treabă, fără milă m-a-nşelat.
Mi-a vândut o sticlă proastă drept un diamant curat;
Cum ţi se pare aceasta?" – "Zău, aşa cum mi-a părut
Întâmplarea de deunăzi cu calul ce ai vândut."

Strigăm şi protestăm tare
Când nedreptatea cercăm,
Dar mulţi urmăm la-ntâmplare
Fapta ce o defăimăm.

Mielul murind

Fiu al unui berbece care de mult murise,
Un miel se îmbolnăvise,
Muşcând din întâmplare
O-nveninată floare,
Sau iarbă, nu se ştie;
Destul că a lui moarte
Nu mai era departe.
Acum el îşi făcuse datoriile toate
Câte şi le fac mieii în ceasul cel cumplit.
Mumă-sa cu durere
Începuse să zbiere;
Îl săruta, sărmana, plângând necontenit,
Şi-i zicea: "Ce mi-e bună viaţa fără tine?

Cui mă laşi, fătul meu?
Spune tată-tău, dragă, că viu curând şi eu,
Căci pe această lume nu mai aştept vrun bine!"
– Dar ce să-i răspunz, mamă, întrebă micul miel,
De-mi va face-ntrebare
Despre a turmei stare?
Tu ştii bine că el
Iubea mult să vorbească
De dulăii din turmă şi de ceata lupească."
– "Spune-i că turma toată zace de rea gălbează;
Că are şapte doctori ce prea rău o tratează.
Mai spune-i că ciobanul a pus pe un nepot,
Ce tată-tău-l cunoaşte, îngrijitor la turme.
Ca să stârpească-abuzul şi relele să curme;
Atâta spune-i numai şi-nţelege el tot."

După acei din preajmă care îi ocolesc,
Poţi judeca prea lesne pe cei ce cârmuiesc.

Lişiţa, raţa şi gâsca

Spun că-n vara trecută o lişiţă şi-o raţă,
Ai lebedei de baltă consilieri privaţi,
Sub preşedinţia gâştei s-au strâns de dimineaţă
Pe lac la Cişmigiu; acolo invitaţi
Erau din înalt ordin, a hotărî în sfat
O pricină de stat,
Adică prin dezbateri adânc să chibzuiască

Pentru un peşte mare, cu ce sos să-l gătească.
    Căci lebăda gâtoasă
    Voia să dea o masă:
Mare le fu gâlceava şi lungă convorbirea;
Prezidentul le zise: ”Fraţilor senatori!
    Să lăsăm chibzuirea,
Pricina, cum se vede, e foarte delicată,
Şi după-a mea părere trebuie amânată;
    Veniţi mâine de zori.”
Propunerea aceasta cu toţi o aplaudară
    Şi pentru-ntâia oară
    Pe gâscă lăudară
Pentru a ei idee, apoi se risipiră
Şi a doua zi iară l-acelaşi loc veniră.
Până-a doua zi însă ştiţi ce s-a întâmplat?
Fiind vară şi soare şi o căldură mare,
    Peştele s-a stricat
    Şi racii l-au mâncat.

Cuvintele-aci scrise să nu vă pară glume;
Consiliuri de-acestea vedem destule-n lume
    Şi la noi mai ales
    Se-ntâmplă foarte des.

Castorul şi alte lighioane

Mai multe lighioane, locuind într-o vale,
Erau des vătămate de-un iute râu vecin,
Care, ieşind cu zgomot din malurile sale,

Strica viziunii, cuiburi, şi traiul lor cel lin.
Ele dar se-adunară
Şi mult se consultară,
Ce fel ar putea face,
Şi prin care mijloace
Stavilă ar opune
L-acea înecăciune.
"Fraţi, zise un castor,
Zidar de soiul lui,
Eu asta socotesc,
De mi-eţi da ajutor,
Să m-apuc să clădesc
Zid tare de pământ şi apei să-l opui."
– "Bravo! bine-ai gândit,
Strigară toţi pe loc;
Eşti patriot vestit
Şi mare dobitoc."
Castorul încântat,
Făr-a mai zăbovi,
S-apucă de lucrat,
Dar nu fu ajutat,
Şi prea rău izbuti,
Căci râul furios,
De multe ploi umflat,
Izbi ş-azvârli jos
Pământul înălţat.
Atunci ceilalţi fugind
Pe meşter blestemau
Şi toţi îl defăimau

Zicând: “Ce ticălos,
El a pricinuit
Răul că a cercat,
În neroada-i dorinţă,
Lucru peste putinţă;
Eu l-am povăţuit
Dar nu m-a ascultat,
Şi de aceea noi
Tragem aste nevoi”.

Adeseaori virtutea aşa se preţuieşte:
Orice nobilă faptă, orice dreaptă-ncercare,
Pentru-al mulţimei bine ş-a ţării apărare,
Mişeii o defaimă, dacă nu izbuteşte.

Zugravul şi portretul

La un zugrav foarte vestit mergând din întâmplare,
Portretul meu îi comandai; întâi însă-ntrebare
Artistului îi adresai, de poate să mi-l facă
Aşa cum oricui l-o vedea portretul meu să placă;
Căci am un mare interes, voi ca-n străinătate,
Ş-anume-n Franţa mai ales, la ochi să pot eu bate,
Fiind acum de măritat o fată foarte rară,
Ş-ai ei epitropi căutând bărbat în astă ţară.
“Prea lesne, îmi răspunse el, nu e întâiaşi dată
Când pe urâţi făcând frumoşi luai o bună plată:

Eşti negru, te voi face alb; eşti slab, te îngraş bine,
Numai vezi de portret departe a te ţine.”

Vorbind aşa, mă zugrăvi, şi dacă al meu nume
Jos la portret n-ar figura, nici un creştin pe lume
N-ar putea crede că sunt eu, atât sunt de schimbate
Trăsăturile-mi, ochi, gură, nas, şi înfrumuseţate.
Ai noştri râd câţi mă cunosc, dar prea puţin îmi pasă,
De voi putea să dobândesc pe nobila mireasă,
Şi dacă vreun venetic, ieşit din ţări străine,
Sau vreun român mai îndrăzneţ n-o izbuti mai bine.

Redactori care lăudaţi
Pe unii dintre candidaţi [1],
Ce proştilor le daţi virtuţi,
Şi elocvenţă celor muţi,
Ce pe răi faceţi virtuoşi
Şi patrioţi pe ticăloşi,
Crez că nu rău vă potriviţi cu omul ce m-a zugrăvit,
Sau cu vestitul Carcalechi[2], redactor care a trăit,
Al cărui jurnal fabulos
Era destul de mincinos,
Dar care cel puţin spunea
Acelor care nu-l credea
Că *adevăru-adevărat*
Este prea lesne de aflat;
Că n-au decât să ia pe dos

[1] E vorba de candidaţii pentru Divanul ad-hoc (1857).
[2] În trei silabe; Zaharia Carcalechi (m. 1856) fusese directorul “gazetei semiofiţiale” *Vestitorul românesc*.

Câte a scris el de prisos,
Ş-atunci pot fi încredinţaţi
Că n-au să fie înşelaţi.

Catârul cu clopoţei

Deunăzi un văcar de sat
Catârului i-a atârnat
Salbă de clopoţei,
Numindu-l el îngrijitor
Şi înainte mergător
Cirezii de viţei.
Însă curând s-a-ncredinţat
Că şi-a făcut mare păcat
Cu bietul dobitoc,
Care, cât s-a simţit
Aşa împodobit,
Strigă:"O, ce noroc!
În sfârşit, iată-mă chemat
La gradul ce am meritat.
Meritul meu recunoscut
De lumea toată e văzut.
Acum de sus am să tratez
Soiul dobitocesc;
Pe nimeni nu mai salutez
Căci prea mă umilesc."
Aşa zicând, aşa făcu,
Şi plin de îngâmfare

El clopoţeii începu
Să-i sune foarte tare;
Aşa de tare îi sună,
Cât mintea i se răsturnă;
Şi el care june fiind
Trecea de cam smintit,
Acum mai mult îmbătrânind
De tot a-nnebunit.

Cum socotiţi şi dumneavoastră,
Dar eu gândesc că-n ţara noastră
Se află aşa dregător,
Numit chiar excelenţă,
Ce cu catârul sunător
Poate da concurenţă,
Care se crede om de stat,
Chiar şi politic însemnat,
Şi care netăgăduit
De clopoţei este smintit.

EPIGRAME

I

Un osândit la moarte pentru o vină mare
Ruga pe un prieten să facă încercare,
Ca unul ce la curte avea multă putere,
De la prinţ sau miniştri iertarea lui a cere.
“A! răspunse acela, nu te pot ajuta,
Pentru că de aş face-o, eu te-aş compromita.”

II

Celui ce scria că poezia este

o boală nelecuită

Dar, boala poeziei este nelecuită:
Ai zis şi tu-n viaţa-ţi un singur adevăr;
Dovadă la aceasta e muza-ţi cea pocită,
Şi versurile tale, care se trag de păr.
De-atâta vreme lumea îşi bate joc de tine,
Şi-n loc să pui silinţă a scri ceva mai bine,
Din zi în zi mai tare te văz că şchiopătezi.
Ce doctor aşa mare poate să se găsească,
De a ta nebunie să te tămăduiască,
Sau cel puţin să facă în proză să visezi[1]?

III

*Dlui *****

M-am silit totdeauna să-mi dobândesc bun nume,
Şi prin purtări cinstite să mă cinstesc în lume,
Fără să am mândria să zic c-am izbutit.
Dar de când luai ştire că tu, ş-alţii ca tine,
Mă defăimaţi în obşte şi vorbiţi rău de mine,
Încep să mă crez singur de ceea ce-am dorit.

IV

Un preot cuvios
Odată spovedea
Un crai religios,

[1] Aluzie la *visul* lui Eliade?

Şi astfel îi vorbea:
"Ajută, domnul meu,
Pe câţi săraci găseşti,
Căci chiar pe Dumnezeu
Într-înşii îl cinsteşti.
Ştii ceea ce-a grăit
Al lumii ziditor,
Că cerul e gătit
De moştenire lor."
- "O! dacă e aşa, răspunse mulţumit
Acel spoveduit,
Nici o grijă să n-ai, cuvioşia-ta;
Căci bunul Dumnezeu de mă va ajuta,
Eu îţi făgăduiesc
Pe toţi supuşii mei de rai să-i pregătesc."

V

În iad, mai deunăzi, câţiva răposaţi,
Care în viaţă treceau de-nvăţaţi,
Dăduseră jalbă,arătând că cer
Să se pedepsească jupânul Voltaire,
Pentru câte rele de dânşii vorbea,
Atunci când trăia.
"Domnilor, strigă Voltaire mânios,
Jalba ce aţi dat este de prisos;
Ce pedeapsă-mi vreţi? ce rău îmi doriţi?
Eu vă socoteam destul mulţumiţi,
Când în Bucureşti, după cum v-am spus,
Doi vrăjmaşi ai mei ştiţi cum m-au tradus [1]."

---

[1] Este vorba, probabil, de Eliade, care tradusese tragedia *Mahomet* (1831) ţi de V. Pogor, traducătorul *Henriadei* (1838).

POEZII POPULARE

Cântec vechi

La curte la Stefan-Vodă
S-au strâns boierii la vorbă;
Stau închişi, se sfătuiesc:
Ostaşii la uşi păzesc.
Crez, vreun bine nu gătesc,
Ce ştii ce mai născocesc!

— "Beţi, boieri, şi ospătaţi,
Şi în urmă vă culcaţi,
Şi vă sculaţi în prânz mare
Să plecaţi la vânătoare
După *păsări gălbioare,*
Ce sunt lesne la vânare
Şi uşoare la purtare,
Când îţi avea vreun zor mare.
Noi le vânăm asudând,
Iar voi pe saltea şezând,
Căci ne jupuiţi pe noi
Şi vă-mbogăţiţi pe voi!

Da-va Dumnezeu cel mare
Să facem noi vânătoare,
Cu flintuliţa-n spinare
După corbi cu barba mare!"

Cântece de peste Olt

I

Foaie verde aluniţă,
Aolică fa, leliţă!
Fire-a-ţi pieptu-o grădiniţă
Şi ţâţele lubeniţă
Şi gura o fântâniţă,
Măselele pietricele,
Şi buzele ghizdurele,
Şi limba o ciuturea,
S-adăpi pe neica din ea,
Seara şi dimineaţa,
Peste zi, totdeauna.

II

Între Olt şi-ntre Olteţ
Răsărit-au nuculeţ,
Nucu-i mare, frunza rară;
Strânşi-s toţi cucii din ţară
Şi cântă de se omoară.
Iar mai sus, pe rămurele,
Cântă două turturele,
Ce sunt mândruţele mele.
Dar în vârful nucului
Cântă puiul cucului

Răşchirîndu-şi penele,
Ca mândra sprincenele,
Şi tot mişca din codiţă
Ca mândruţa din rochiţă.

III

Cântă cucul, se roteşte;
Neica se călătoreşte.
Foaie verde sălcioară,
Călator eşti, fraţioare,
Nu mă pune la uitare,
Nici la plâns amar de jale,
Cât îi fi şi-i fi pe cale.
Foaie verde usturoi!
A plecat neica de joi...
Parcă mi-e de-un an, de doi.

IV

De nu ţ-ar fi leleo, dor,
N-ai veni după obor,
Tremurând cu capul gol.
De nu ţ-ar fi, leleo, milă,
N-ai veni după gradină,
Tremurând, cu furca-n mână.
De-aş muri de dor, de drag,
Târg cu fete nu mai fac,

C-am facut eu târg cu tine
Ş-am pierdut firea din mine.

V

Foaie verde arţăraş,
Te iubii de copilaş
Ş-acum te duci şi mă laşi!
Aoleo! ce foc mă calcă!
Neica mă lasă şi pleacă
Şi mi-şi trece prin dumbravă
Şi pe mine nu mă-ntreabă,
Parc-aş fi de nici o treabă.

VI

Lele, ce păgână eşti,
Pe la biserică treci
Şi nu faci o sfântă cruce,
Când pe mine mort mă duce.

VII

Dacă-ţi este, neică, dor,
Dă-mi basmaua ta odor
Şi-n basma un leuşor,
Să-mi botez un finişor,
Şi să-i pun numele tău,
Nume dulce ca şi-al meu,
Când m-o prinde dor de tine
Mi-oi striga finul cu bine,

Zi şi noapte l-oi striga
Şi pe ochi l-oi săruta.

VIII

Nu ştii, vecină, ceva?
M-a-mbolnăvit nevasta.
— Ba eu ştiu, vecine, bine,
Leacul tău e-n sân la mine.
— Nu ştii, cumătre, ceva?
S-a-mbolnăvit nevasta.
— Ia porumb şi fă la moară,
Că nevasta ţi se scoală.
De-ar da Dumnezeu o sloată
Se găseşti la moară gloată,
Să şezi o lună-ncheiată,
Şi porumbul să se moaie
Să nu treacă prin piscoaie.

IX

Cuculeţ, unde-ai iernat?
Peste Jiu, la Vadul lat,
Într-un cătun afumat.
Cât e Cladova de mare,
Haz ca Siberelul n-are!
Siberelu-i mititel
Ş-a-mpuiat dragostea-n el.
Dragostea ce-aveam odată,

Gândeam moartea ne-o desparte
Ş-o grădină cu bucate,
Să nu mai avem păcate,
Ş-o leasă de mărăcini,
Ca să nu mai fim vecini.

X

Foaie verde măr muşcat,
De când neica mi-a plecat,
Furca-n pod am aruncat.
De când neica mi s-a dus,
Trei fire pe fus n-am pus.

XI

Bată-te crucea de cuc!
Cântă-mi bine că te-mpuşc.
Şi te-mpuşc şi te mănânc,
Nici fript bine, nici sărat,
Numai prin cenuşă dat.

XII

Bălă, cărtogelele
Fi-le-ar bătut stelele,
Gardul cu nuielele!
Bălă, cărtogelul tău
Fi-l-ar bătut Dumnezeu,
Că l-ai fost pus la loc rău,
Pe-o margine de pârău.

Râul mare mi-a venit,
Cărtogel mi-a nămolit.
Bălă, cărtoagele noastre,
Cum stau pustie pe coaste,
Să le văd nu le-aş cunoaşte.
În cărtogul de la vale,
Răsărit-a iarbă mare,
În cărtogul din mijloc
Mi-a răsărit busuioc
Şi-mi vine ca să-i dau foc.
Am pus fir de trandafir
Şi n-a ieşit nici un fir,
Parc-a fost mâna de sare,
Că ce pun nu mai răsare!

XIII

Frunză verde otrăţel,
Pe deal, pe la Corlăţel
Fuge dorul mărunţel
Cu dragostea după el.
Unde te duci, dorule?
La voi, puişorule,
Să-mpărţim dragostele,
Cât la mine, şi la tine,
Să trăim amândoi bine.

XIV

Frunză verde mărăcine,
N-a lăsat Dumnezeu bine.

Frumosul fuge de mine
Şi urâtul calea-mi ţine!

XV

Frunză verde mărăcine,
S-a dus neica, nu mai vine,
Tuturor le pare bine,
Numai mie-mi pare rău
C-a fost puiuşorul meu.

XVI

Frunză verde de sipică,
Bine-a fost cu nevestică
Şi prin sat cu ibovnică.
Nevasta te primeneşte,
Ibovnica te-ncălzeşte
Ş-inimioara voios creşte.

XVII

Frunză verde de secară,
Ibovnico de-astă-vară,
Vină să ne iubim iară.
De iubit să ne iubim,
Numai amândoi să fim
Şi de dragi să ne fim dragi,
Dar nădejde să nu tragi,
Că nădejdea de la mine

E ca sârma de subţire.
Când o-ntinzi pe mărăcine
Şi mi-o bate vînt cu rouă
Se despică sârma-n două.

XVIII

Foaie verde calomfir,
Am ibovnicel copil
Şi mi-l cheamă Constantin.
Duşmanii mi-l pun la bir
Şi nu-l pun ca pe-un copil,
Ci mi-l pun ca pe-un mazil.
El de frica birului,
De groaza zapciului,
Trecu vadul Jiului.

XIX

Foaie verde de areu,
Ibovnică ce-aveam eu
Nu se găsea-n sat la Leu,
Nici la Leu, nici la Ghindeni,
Numa-n sat la Coşoveni.
Leică, de dragostea noastră
A răsărit pom pe coastă
Cu tot felul de odraslă.
O să-l sap, să-l bag în casă,
Ramurile nu mă lasă.
O să-l sap, să-l bag în tindă,
Ramurile dau de grindă.

XX

Mândro, când eram iubiţi,
Toţi pomii era-nfloriţi
Şi dafinii-mbobociţi.
De iubit cât ne-am lăsat,
Toţi pomii s-au scuturat
Şi dafinii s-au uscat.

XXI

Colo-n luncă la privită,
Găsii pupăza-nflorită
Şi mândruţa mea mâhnită.
Nu ştiu pupăza s-o rup
Ori pe mândra sa mi-o pup.
Foaie verde mărgărit,
Păcat c-am îmbătrânit
Ş-încă bine n-am trăit![1]

XXII

Foaie verde usturoi,
De ţi-e dor, neico, de noi,
Fă-te negustor de boi
Şi vino-n gazdă la noi,
C-are taica şase boi

[1] Ultimele trei versuri par să provină din alt cântec.

Şi din şase vinde doi,
Doi îi vinde, doi opreşte,
Doi mi-i dă mie de zestre,
Pe roşul şi pe plăviţ,
Cumpăraţi din Mehedinţi.
Până boii veţi tocmi,
Amândoi ne-om logodi.

XXIII

Foaie verde mărăcine,
Cât te ţii, mândro, de mine,
Poartă-te puţin şi bine,
Că nu ştii moartea când vine
Şi te ia de lângă mine,
Iar mie nu-mi pare bine
Şi plec şi eu după tine.

XXIV

Luna-afară-mi luminează,
Puica-n casă mi-şi oftează.
Oftează, puică, oftează,
Toată lumea să te crează.
Oftează şi pentru mine,
Că eu m-am topit de tine
Şi văz că nu-mi vine bine,
Că nu sunt pe-un loc cu tine.
Aideţi, puică, să fugim,

Amândoi să pribegim,
Că-acum e vremea de fugă,
Până-mi este iarba crudă,
Unde calci,
Urmă nu faci,
Unde şezi,
Nu te mai vezi.

XXV

Bată-te crucea de vale,
Cum oi să rămâi de jale,
Făr'de glas de fată mare,
Fără voinicel călare.
Câţi în tine se-ntâlniră
Doi cu doi nu se uniră.
Câţi în tine se jucară
Doi cu doi nu se luară.
Vale lungă, vale-adâncă,
Aici lupii mă mănâncă.
Stăi, lupe, nu mă mânca,
Pân' să-mi văd ibovnica.

XXVI

De te duci, neică, cu bine,
Să iei şi dorul cu tine,
Şi dorul şi dragostea,
La mine n-ai ce lăsa.
Du-te, neică, şi să vii

Colea-ntre Sântă-Mării,
Când se coace boaba-n vii
Şi-i bine de veselii.
De-i zăbovi peste-o lună,
Mă găseşti pe câmp nebună,
Dar de-i zăbovi un an,
Mă găseşti neagră buştean.

XXVII

Du-te, neico, să te duci
Până-i cădea rob la turci,
Să te duci la Marea Albă,
Să tragi ziua la catargă,
Şi s-o tragi tot pe uscat,
Să şezi noaptea-n lanţ băgat,
Să ştii că te-am blestemat,
Şi să-ţi faci inimă rea
Cum ai făcut-o pe-a mea.

XXVIII

Frunză verde mărăcine,
Oliolio, neică Marine,
Nu ţi-e păcat şi ruşine,
Noaptea fugi de lângă mine
Şi te duci l-alte străine.
Dusu-te-ai şi la surata,
Şi te-a priimit, şirata!
Surata mi-e ca o sor,

Nu pot să dau s-o omor.
De mi-ar fi ca o străină,
I-ar plânge mă-sa de milă.

XXIX

Trage, bălă, bobii bine,
De-mi spune, neica când vine?
De-ar da bobii până-n nouă,
Neica taie Oltu-n două.
De-ar ieşi bobii la cinci,
Nu mai văz pe neica ici,
Şi plec şi eu să-l găsesc
Măcar să mă prăpădesc;
Trage, bălă, boabele,
De-mi ghiceşte zilele,
De la Paşti pân' la Ispas
Câte necazuri am tras.

XXX

Cântă cucul să mă duc
Şi mierliţa să mă-ntorc,
Să pun duşmanilor foc.
Spune-mi, cuce, de-unde vii?
De la noi, de peste Jii?
Dar de bălă ce să-mi spui?
— Băla ta e sănătoasă,
Şede la umbră şi coasă,

Şi lucrează tot plângând,
Ziua, noaptea aşteptând.

XXXI

Spune-mi, bălă, şi-mi ghiceşte,
Voinic de ce-mbătrâneşte
Ş-aşa curând se topeşte?
De umbletul drumului,
De bătaia vântului,
De arsura soarelui,
De grija argintului,
De-nverzirea codrului,
De cântarea cucilor,
Sau de dragul mândrelor?
Că mândrele pot mai mult,
Ele te bagă-n pământ!

XXXII

Decât neica-n cale dus,
Mai bine la cruce pus,
Să mă duc duminica,
Să tamâi pe neicuţa,
Să mă uit pe cruce sus,
Să văz chipul neicăi scris,
Să mă mai mângâi de plâns.
De când te-ai dus, băieţele,
N-am mai pus la gât mărgele,
Nici la coadă panglicele,

Vai de păcatele mele!
Toată ziua cânt şi plâng
Şi tot neica mi-este-n gând.

XXXIII

De n-ar fi ochi şi sprâncene,
N-ar mai fi păcate grele.
Ochii şi sprâncenele
Fac toate pricinele;
Pentru ochi negri din cap
Trecui Jiul fără vad,
Pentru sprâncene din frunte
Trecui Jiul fără punte,
Ş-ajunsei la puica mea,
De-mi răcori inima.

XXXIV

Nu blestema cucul, lele,
Că să jumule de pene
Şi se trânteşte de lemne.
Şi cucul nu-i vinovat
Că mai la mulţi a cântat,
Mai pe toţi i-a mângâiat.

XXXV

Cucule, drăguţule,
Surule, mândruţule,
Vara vii, vara te duci;
Spune-mi, iarna ce mănânci?

— Mănânc putregai de fag
Şi viu să vă cânt cu drag.
— Cuculeţ, pasăre sură,
Mânca-ţi-aş limba din gură,
Ca să pot şi eu cânta
Să fiu drag la puica mea.

XXXVI

Ierte-i Dumnezeu păcatul
Celui ce-a lăsat oftatul,
Că omul dacă oftează
Parcă se mai uşurează.
De oftat ce oftai tare,
Şi soarele zare n-are,
Parcă eu l-am blestemat
Şi de tot s-a-ntunecat.
Du-te, dor, până e nor
La puica pe delişor
Şi-i spune că stau să mor.

XXXVII

Puico, pentru Dumnezeu
Şi pentru binele tău,
Nu mă tot ţinea de rău
De la sânişorul tău,
Că m-ai mai ţinut o dată
Ş-am zăcut o vară toată,
De mi-au plâns atunci de jale
Chiar şi iarba de pe vale
Şi norii opriţi din cale.

XXXVIII

Auzi, lele, cucul cântă;
Ieşi afară de-l ascultă,
Ş-ascultă cum popa toacă,
Ieşi afară de te roagă,
Te roagă lui Dumnezeu
Să moară bărbatul tău,
Să mă-nsor şi să te ieu.

XXXIX

Lată-i, lată-i Dunărea!
Las-o la pârdalnica,
Ca pe ea s-a dus neica.
Nu mai plânge, Mărioară,
Că iubitu-ţi vine iară.
El s-a dus cu şaică veche,
Când bătea vântul de streche,
Ş-acum vine-n alta nouă,
De taie Dunărea-n două
Şi trage la opt lopeţi.
Ieşi, Mărioară, de mi-l vezi.

XL

Foaie verde de malure,
La cârciuma din pădure
Băui astăzi, băui mâine,
Băui patruzeci de zile.
Băui preţul a trei cai,

De vin nu mă săturai.
Băui preţul murgului
Şi cioltarul negrului,
Aflai saţul vinului,
Vinului, hainului.

XLI

Luniţă, luniţă,
Fa-mi o luminiţă,
Că am înserat
La umbră de gard,
Cu doi căluşei
Negri, mititei,
Şi nu-s de furat
Ci-s de cumpărat
De la noi din sat,
De la popa Vlad.
Mărturie-am dat
Ieslea cailor,
Uşa grajdului,
Drumul codrului.

XLII

Codri, codri, frate codri,
Nu mă da, codri, legat,
Că nimic nu ţi-am stricat,
Numai o cracă-am tăiat
Şi de arme-am atârnat,
Că le băteau ploile,

Rugineau oţelele
În care-mi stau zilele.
Cât codrul frunza mi-şi ţine,
Toţi voinicii trăiesc bine;
Dacă codrul frunza-şi lasă,
Toţi voinicii pleacă-acasă
La copii şi la nevastă.
Cât mi-e codrul de frumos,
Iarna putrezeşte jos
Şi voinicii stau culcaţi
Ca stejarii răsturnaţi.
Codri, codri, loc iubit,
Nu te-oi mai vedea-nverzit,
Să zic c-am întinerit?

XLIII

Topitu-s-au gheţile!
Oi să-mi caut armele,
Armele şi căişorii
Ş-oi să-mi adun şi feciorii.
Croieşte-mi, maică, croieşte,
Şi de lupte mă găteşte;
Croieşte-mi de-un comănac
Verde ca foaia de fag,
Să-l port în codru cu drag.
Croieşte-mi, maică, cămaşă,
Că mă cheamă harambaşă
Să mă puie bulucbaşă.
Peste cincizeci de voinici,

Toţi încălţaţi cu opinci,
Opince de săftian,
Nojiţe de găitan;
Găitanul de mătase,
Împletit în câte şase,
Cu poturii roşiori...
Unde-i vezi, te iau fiori.

XLIV

Cine e voinic, voinic,
Nu şază ca vulpea-n crâng,
Ci să iasă la colnic,
Făr' de-arme, făr' de nimic.
Fie potira aleasă,
O lovesc unde mi-i pasă.
Aibă flintă şi pistoale,
O lovesc unde mi-o doare.

XLV

Când mă primblam pe culare,
Aveam în pungă parale.
Scoborând de pe culare,
Mă-ntâlnii cu fraţi în cale,
Golii punga de parale
Şi strigai din gura mare:
Nu vedeţi voi, fraţilor,
Nu vedeţi, voinicilor,
Că se iau banii la crâng
Şi se cheltuiesc la câmp?

XLVI

Rău, maică, m-ai blestemat
Să stau în puşca rezemat
Şi prin codru înfundat,
Să mănânc tot de furat,
Să fiu groaza satelor
Şi spaima potirelor.
M-a făcut maica pe mine,
Nu-şi aude nici un bine!
M-a făcut taica fecior,
Ca să-i dau vreun ajutor.
Ajutorul ce i-am dat,
Şapte sate c-am prădat,
Şapte sate de pe Olt
Şi Mehedinţul mai tot!

XLVII

De când maica m-a făcut,
Soarele nu m-a văzut!
Daleu! soro căprioară,
Căprioară, surioară,
Roade poala codrului,
Să văd raza soarelui
Pe muchea cuţitului,
Pe coiful pistolului,
Şi pe coama murgului.

Cântecul Jianului

Frunză verde măr creţesc,
Stau în loc şi mă gândesc:
Cu ce să mă arănesc?
Cu arana moşului,
De coarnele plugului;
Plugul este-o goangă rea,
Umblă de-a dărătelea,
Cu nişte coarne-ndărăt,
Mă loveşte tot în piept;
Nişte lemne învrăjbite,
Nişte vite prăpădite;
Nişte lemne-ncrucişate,
Nişte bucate stricate.
Au s-o face,-au nu s-o face,
Au de vară n-avem pace.
Mă gândii ca s-o brodesc,
Mai bine să mă hrănesc,
Să pun plugul, să brăzdesc,
Unde-o fi crângul mai des;
Să trag brazda dracului
Prin uşa bogatului,
Să-i dau măciuci după cap,
Să-l aduc la plug legat,
Să-i iau ce a câştigat.
Arde-vă focul, ciocoi!
Pune-voi mâna pe voi,

Cu măciuca să vă moi,
Că voi ne beliţi pe noi.
Bate vântul, viscoleşte,
Eu de gazdă n-am nădejde.
Căci mi-e gazda-n valea rea,
Mi-o pândeşte potira,
Potira din Slatina,
Bat-o Maica Precista
Şi sfânta Duminica!
Ţine, gazdă, nu mă da,
Că ţi-oi face-o malotea
Cu florile cît palma,
Să se mire şi doamna,
Şi doamna lui Caragea.
Ţine-mă cum ai ţinut
Să mă văz Oltul trecut.
Măi bădiţă, măi podar,
Greu de mine, greu ş-amar!
Trage podul să trec Oltul,
Că ne-am prăpădit cu totul;
Trage podul mai la vale
Că-ţi arunc un glonţ în şale,
Trage podul mai de-a drept
Că-ţi arunc un glonţ în piept,
Mi-e degrab, nu pot s-aştept,
Şi mi-e murgul cam nebun,
Trece prin Olt ca pe drum,
Şi mi-e murgul cam nerod,
Trece Oltul ca pe pod.
Dă-te, murgule, pe lat

Şi mă trece neudat.
    Frunză verde de lipan,
N-aţi auzit de-un Jian,
De un hoţ de căpitan?
Bea vin de la cârciumari,
Ia miei de pe la ciobani
Şi nu le dă nici un ban.
Măi bădiţă cârciumar,
Scoate o oca de vin,
Ş-încă una de pelin,
Scoate una, scoate două,
Scoate patruzeci şi nouă.
Scoate vin de ne cinstiţi,
Că-s feciorii osteniţi.
Scoate, mări, vin să beau
Că bune parale-ţi dau.
Dar de-oi sta să tot plătesc...
La ce foc mai haiducesc?
Ţi-oi da, mări, nişte palme,
Ţi-ar părea că sînt parale,
Şi ţi-oi da nişte măciuci,
Ţi-ar părea că-s lei bătuţi.
    Ardă-te focul de prun!
Ce-ai făcut rachiul bun,
De-a adormit Iancu-n drum?
    Iancule, ciocoi turcit,
Ce te porţi numa-n argint,
Din creştet până-n pământ,
Căci mintea nu ţi-a venit?
— Iancule, Jianule,

Lasă-ţi nebuniile;
Lasă-te de nebunii
C-am să-ţi dau şi boierii.
— Nu-mi trebuie boierii,
Nu mă las de nebunii,
Că ce câştigi tu-ntr-o vară,
Eu câştig numa-ntr-o seară,
Şi geaba, mări, umblaţi
Pe mine să mă-nşelaţi.
De-oi pune mâna pe voi,
De piele-o să va despoi
Şi din pielea după cap
Să-mi fac un toc de băltag,
Iar pielea de la picioare
Să-mi fac tocuri la pistoale.
Oltu-i mic, Olteţu-i mare,
Trece-un căpitan călare
Cu cinci sute de cătane,
Tot cătane spătăreşti,
Unde dă nu nimereşte
Şi pe Jianul goneşte.
Dar Jianul e voinic,
Şade la tulpină-n crâng,
La brâu cu două pistoale,
Strălucesc ca sfântul soare,
Şi cu flinta la cătare,
Fuge potera să moară.

PROZĂ

Memorial de călătorie

După o preumblare de o lună şi jumătate [1], mă întorsesem în Bucureşti, loc obişnuit al rezidenţei mele. N-apucasem încă să mă scutur bine de praf, când îmi aruncai ochii pe o scrisoare sosită de la Iaşi, în lipsă-mi. Amicul ce mi-o adresa [2], informat de mai-nainte de voiajul nostru, îşi arăta părerea de rău că n-a putut să ne însoţească şi sfârşea zicând că se mângâie cu ideea că literatura noastră se va îmbogăţi cu vreo producţie vrednică de...

Neînţelegând tocmai bine spiritul celor din urmă fraze, convocai îndată consiliul meu obişnuit, care se compunea de mine şi de Ioan Ghica, tovarăşul călător şi statornic părtaş al întâmplărilor bune sau rele. Aici citii menţionata scrisoare şi cerui opinia Adunării; toţi, afară de mine, îmi răspunseră astfel: "Înţelesul scrisorii este că tu trebuie să descrii tot ce ai văzut pe la locurile pe unde ai umblat." O asemenea opinie din partea consilierilor în judecata cărora am multă încredere făcu să-mi cază hârtia din mână. Ideea de a face o carte sau o broşură mă umplu de fiori, necunoscute oamenilor fericiţi care n-au căzut niciodată în ispită de a se numi autori, ca să ia un rang pe poliţele librarilor; căci fiecare autor ce se tipăreţte, o dată sau de două ori, şi face a se vorbi de dânsul, parcă ar lua o îndatorire către public, şi fiecine se crede în drept a-i cere socoteală de întrebuinţarea timpului, când el, ce ar putea să facă la mulţi aceeaşi întrebare, n-are curajul

[1] Călătoria făcută împreună cu Ion Ghica în vara anului 1842. O parte a acestei călătorii este descrisă în *Memorial*.
[2] Probabil, V. Alecsandri.

nici a deschide gura, fiind sigur că ar auzi drept răspuns că scrisul nu este treaba lor. Dar ca să mă întorc de unde plecasem, ideea de a face o carte mă umplu de fiori: sperând însă că judecătorii se vor fi înşelat, ca nişte muritori ce sunt, mă aruncai într-un fiacar[1] şi ieşii pe uliţă.

Aceasta era la 30 august1842[2], zi şi seară în care toată suflarea era datoare să se bucure: toate cunoştinţele ce întâlneam îmi strigau de departe: "— A! te ai întors de la mănăstiri. — Acum să mai vezi! O să viu să-mi arăţi ce ai lucrat pe acolo." În sfârşit, zării pe I. Văcărescu, care, amestecat în mulţimea ce privea cu gurile căscate o păcătoasă luminaţie, părea a alerga după vreun vers pierdut sau după vreo copiliţă de 16 anişori.

El asemenea mă opri şi-mi ceru să vază versurile ce nu le făcusem. Atunci în credinţa că amicii mei aveau dreptate şi că sunt negreşit osândit să descriu voiajul nostru, mă întorsei acasă, sigur că luminaţia îşi poate urma cursul fără de mine.

Apoi se întâmplase să fiu şi cam supărat în seara aceea, şi-mi era teamă să nu mă vază astfel jandarmii poliţiei, care păzeau pe uliţe, şi să socotească cu greşeală că sunt om îndărătnic, care nu se bucură de fericirea publică; jandarmii au pentru mine nişte fiori deosebite, care îmi aduc aminte că am primit odată vizita unui comisar şi unui căpitan de dorobanţi şchiop, care venea cu multă plecăciune să-mi ceară hârtiile, ca să vază ce am scris, fiind mari amatori de literatură; şi de atunci vederea unui om al poliţiei îmi face impresia unei omizi ce ar cădea pe mine, adică dezgust şi cutremur.

Acasă mă gândii serios la datoria ce îmi dovediseră că am; dar că să înşel speranţa unora care aşteptau versuri, ca să evit

1 Trăsură de piaţă, birjă.

2 În 30 august cade Sf. Alexandru, patronul lui Alexandru Ghica, domnul de atunci şi duşmanul partidei naţionale.

bănuielile altora, care nu prea cred adevărurile poeziei (cu toate că proza este asemenea de minciunoasă, cu osebire numai că minciunile celei dintâi mângâie inima şi înalţă sufletul, iar ale celei din urmă sunt amare şi păgubitoare), mă hotărâi în fine să scriu voiajul meu în limbajul dlui Jourdain [1], şi începui astfel.

Din copilăria mea auzeam vorbindu-se de mănăstirile de peste Olt, de poziţia lor, de munţi înalţi, de peşteri minunate, şi simţeam un fel de ruşine că nu le cunoşteam, eu care cunosc cu osebire toate uliţele şi mahalalele capitalei. Aşa găsind pe Ioan Ghica cu aceeaşi dorinţă, hotărârăm să facem împreună o expediţieune, el cu un cuget de ştiinţă [2], iar eu ca simplu privitor al naturii sălbatice şi admirator al eroilor care au zidit acele sfinte locaşuri.

Până a nu pleca, am găsit de cuviinţă să ne înarmăm cu ceva recomandaţii, neapărat trebuincioase ca să călătorească cineva în ţară la noi, şi ne-am adresat pentru aceasta la dl V. [3], de a căruia bunăvoinţă ne credeam siguri; se poate înţelege însă mirarea noastră, când el ne răspunse că trebuie mai întâi să ceară voie de mai sus, căci suntem cam bănuiţi şi poate să nu fie plăcută întreprinderea noastră. Dându-ne cu aceasta să înţelegem că aveam de gând să complotăm vreo răscoală cu paşnicii locuitori ai oltarilor. Ne-am mirat îndestul de o reputaţie uzurpată, care am dobândit-o fără să o căutăm, şi aceasta ne-a făcut să gândim că dacă libertatea presei ar fi fost ceva mai întinsă, noi am fi putut, fără a atinge guvernul, nici religia, nici morala, să demascăm pe

---

[1] *Limbajul dlui Jourdain* - proză. Dl Jourdain, personajul principal al piesei lui Molière, *Burghezul gentilom,* aflând de la profesorul său de filozofie că orice propoziţie vorbită este “proză“, exclamă: “De mai bine de patruzeci de ani fac proză fără să ştiu” (actul II, scena IV).

[2] Memorialul trebuia să cuprindă şi o relatare ştiinţifică, datorată lui Ion Ghica, pe vremea aceea profesor de mineralogie la Iaşi.

[3] A. Vilara, om politic, ministru al Finanţelor sub Al. Ghica, al *Justiţiei* sub Bibescu.

acei care inventează asemenea calomnii, ce interes găsesc în ele, cât de vătămător e soiul acesta de oameni, ce deosebire există între breasla spionilor şi calomniatorilor neruşinaţi, dintre care cei dintâi se mărginesc a repeta ceea ce aud, şi cum un guvern care îşi cunoaşte interesul şi consultă opinia publică trebuie să trateze pe cei dintâi; dar pentru că lucrurile mergeau altfel, aceste reflecţii le-am păstrat pentru noi.

Aşa, iubite cititor, fără să mai aşteptăm dezlegarea, ce putea să nu vie, iată-ne într-o frumoasă trăsură (caleaşcă care nu era a noastră), alergând pe drumul cel mare al poştii, traşi sau mai bine târâiţi de opt cai ce aveau multă greutate să se târască singuri. Ar fi de prisos să vorbesc de starea poştiilor: căci prea puţini sunt care să nu ştie de câte ori se deznod ştreangurile, "de câte ori se rup hamurile" şi câţi cai rămân pe drum de la o poştă până la alta; întru aceasta [1] nu ni s-a întâmplat nimic mai neobişnuit decât altora; dar tăcând despre lucrurile obişnuite, nu mă pot opri de a spune în treacăt câteva amănunte care ne-au interesat.

Căpitanul de la a 2-a poştă, numită Baciul, pe drumul Slatinei, era un om foarte glumeţ; el avea vreo zece câini de o grăsime nepilduită, care ne-au primit cu lătrături vrednice de câinii cei mai vestiţi în istorie. Contrastul grăsimii lor cu slăbiciunea cailor, din care aduseserăm cu noi numai cinci, ne făcu să întrebăm pricina, căci bănuiam că poate căpitanul, abuzând de puterea sa, împarte la câini nutrimentul ce se cuvine cailor; dar el, înţelegând cugetarea noastră, intră în odaie fără să răspunză, şi ieşi îndată încărcat cu o condică: "Cât pentru câini, zise, ştiţi dv. că nu mănâncă fân; aşa mă puteţi crede că i-am îngrăşat eu şi călătorii ce trec pe aici; iară pentru cai am făcut mai deunăzi un raport la casă, arătând starea lor şi cerând adăugire la hrană: iată răspunsul

[1] Întru aceasta - în privinţa aceasta.

ce am primit". Atunci ne citi un ordin al casei, în care îl dojenea straşnic pentru cererea lui şi îi poruncea să nu mai dea crezământ la minciunile surugiilor, care se silesc să-i dovedească pentru interesul lor că sunt caii slabi. "Neputând îmbunătăţi starea cailor, urmă căpitanul, mă silesc să îmbunătăţesc pe a mea şi a câinilor." Şi adevărat, după rotujimea obrazului său, putea judeca cineva că a doscoperit pentru aceasta cel mai bun metod. Aşa, mulţumiţi de conversaţia lui, îi poftirăm sănătate şi plecarăm.

Era cinci ore după-amiază; abia avuserăm timp să ajungem la poştia de la Talpa, unde hotărârăm să petrecem noaptea; coborându-ne din trăsură, văzurăm două arcuri de triumf care decorau cele două intrări ale poştii. Această vedere într-un loc ce poartă un nume faimos, scris cu sângele a două naţii puternice[1], întoarse gândul meu spre timpii trecuţi; îmi închipuiam că sunt în lagărul viteazului împărat care a spălat ruşinea armelor romaneşti [2], şi aşteptam să văz acvila taberei fluturând înaintea triumfătorului[3]. Dar iluziunea nu ţinu mult, căci locuitorii poştii, care n-auziseră niciodată vorbind de daci sau de romani, îmi spuseră că acele arcuri s-au făcut de curând pentru o onor. persoană ministru de Interne, care în adevăr n-a triumfat în contra nimului[4], dar a bătut pe mulţi surugii, trecând pe acolo, lucru ce făcea totuna după părerea lor. Înşelaţi în iluziile noastre, căutarăm un loc unde să ne putem despăgubi cu somnul; un umbrar sub care se odihnise strălucita persoană ne servi spre aceasta. Ne flatam cu speranţa

---

[1] Este vorba de lupta dintre romani şi daci de la Tapae, în anul 101 (nu 100, cum notează mai jos Alexandrescu). Situarea la Talpa a bătăliei e greşită.

[2] Romane. O armată romană condusă de Corneliu Fuscus fusese nimicită de daci pe vremea împăratului Domiţian (86–87); o a doua armată, condusă de împăratul însuşi, fusese înfrântă în anul 89.

[3] Traian la anul 100 după Hristos. Cronicarii diferă asupra locului acelei lupte *(n.a).*

[4] Nimănui.

că sub un asemenea acoperiş ne vom odihni mai bine decât am merita; dar aci încă o amăgire: avurăm curând prilejul să ne încredinţăm că cei mari dorm adesea pe ghimpi; lighioane de purici ne-au muncit toată noaptea: socoteam că Decebal şi oştirea lui, ce credea la metemsicoz [1], au înviat negreşit sub forma acelor insecte, ca să ne pedepsească, căci nu puteam crede că cercam aceasta din partea armatei lui Traian, care n-ar fi avut nici un interes să-şi facă o glumă din repaosul nostru, pedepsind fără milostivire pe nevinovaţii şi debilii săi strănepoţi.

A doua zi, foarte de dimineaţă, ne grăbirăm a închina arcurile de triumf geniurilor ce triumfaseră de pielea noastră şi a pleca cu repeziciune, fără măcar a întoarce ochii spre locul de osândă. Pe la amiază sosirăm la Slatina, oraş vechi, dar cel mai anevoie de vizitat ce am văzut vreodată. Risipit pe coastele dealurilor ce îl înconjoară, oraşul înfăţişează o vedere împestriţată, şi poate mulţumi privit de departe; însă cele mai multe case, după poziţiunea lor, sunt un fel de baterii care trebuie să le iei cu asalt, în pericol de a-ţi frânge gâtul, dacă din întâmplare vei avea acolo vreun amic pe care să doreşti a-l vedea.

Pe la anul 1530 trăia în acest oraş un boier, anume Vintilă, ce ocupa postul de jude sau de judecător, după cum se zicea în idioma[2] părinţilor noştri. Simţămintele lui religioase şi patriotice erau în genere cunoscute, căci nu era sărbătoare să lipsească el de la biserică, şi nu era ocaziune în care să nu declame împotriva tiranilor lui Moise I [3]. După moartea acestui din urmă, şi după

[1] Metempsihoză.
[2] *Idioma* – limba.
[3] Moise I, domnitor fidel turcilor (1529 – 1530), intervine, la porunca sultanului, în luptele interne din Transilvania. "Tiraniile" de care vorbeşte Alexandrescu sunt uciderile de boieri din partida potrivnică domnitorului. Este la rândul lui ucis în lupta de la Viişoara de o armată turcească, adusă de boieri împreună cu un nou domnitor, Vlad "Înecatul".

scurta domnie a lui Vlad al IV-lea [1], care se sfârşi în undele Dâmboviţei, alegătorii prinţilor, ca să înceteze neunirea ce domnea între ei, deteră tronul acelui boier din Slatina, şi Vintilă I fu unul din domnii cei mai tirani şi vărsători de sânge [2].

În scurtul timp ce zăbovirăm acolo până să ne aducă caii, văzurăm pe noul prefect, care trecea în judeţ, ocolit de o ceată întreagă de dorobanţi. Tistul[3] sau şeful lor venea, în urma trăsurii, ţinând deasupra capului şi înfăţişând fără ruşine orăşenilor vederea unei mobile misterioase, ce da tuturor să înţeleagă că dl cârmuitor este supus la slăbiciuni care îl apuc adeseori în mijlocul târgului.

Acum era aproape de România Mică [4]. Această parte a ţării e cea mai bogată în suvenire istorice: mănăstirile ei, pădurile, munţii, râurile ce o adapă, toate poartă un caracter de sălbăticiune şi de mărire; cântecele haiducilor, tradiţiile populare, costumul pitoresc al pandurilor, toate arată un popor născut pentru arme şi demn de a le purta. Valoroşii Buzeşti, nobili cavaleri ai patriei şi ai libertăţii, preotul Farcaş, general al românilor, bătrânul Manta, banul Craiovei, spaima tătarilor şi amicul lui Mihai Viteazul, şi însuşi acel Mihai, fala oştirilor şi eroul creştinătăţii, sunt fii ai acestui pământ.

Impacienţi dar de a vizita teatrul atâtor întâmplări mari, a vedea locul naşterii atâtor bărbaţi demni de comemorare, ne pornirăm curând de la Slatina şi sosirăm la 7 ore pe marginea

---

[1] Vlad (1530 – 1532) moare înecat în Dâmboviţa. Numerotarea domnilor este foarte nesigură, de aceea nu mai luăm în discuţie eventualele erori ale lui Alexandrescu.

[2] Vlad Vintilă, fiu al lui Radu cel Mare, a fost ales domn după moartea lui Vlad (1532); are de luptat împotriva comploturilor boiereşti, este însă până la urmă ucis de boieri, în timpul unei vânători (1535).

[3] Comandantul, căpetenia.

[4] Oltenia.

Oltului, care în acel loc este de o lăţime ca la 200 picioare [1]. Aci până să tragă podul, ce se află de ordinar [2] de cealaltă parte [3], ne ocuparăm privind un măreţ apus. Soarele înconjurat de nori vineţi avea o faţă sângerată şi forma în unde o coloană de aur ce se părea că iese dintr-un vulcan de flăcări. Apoi, când fu aproape a se ascunde, norii rămâşi deasupră-i subţiindu-se şi întinzându-se ca o pânză de păianjeni, îi formară o diademă strălucită de diferite culori. Valurile, cu o şoaptă înecată, se sfărâmau de mal, şi tăcerea misterioasă ce domnea împrejur predispunea sufletul la cugetările melancolice care ne cuprinseră, când după puţin umblet sosirăm la locul numit Drăgăşani, loc cunoscut de iubitorii petrecerilor pentru dealurile lui şi calitatea vinurilor, iar de amicii omenirii nefericite, pentru moartea atâtor atleţi ai libertăţii grecilor.

Noaptea ne ascundea vederea obiectelor, dar cerul era limpede şi stelele scânteietoare păreau a-şi aţinti cătătura spre câmpul de rezbel. Din când în când, câte unul din acele focuri care călătoresc în spaţiu se desfăcea din tărie [4], lăsând după dânsul o urmă luminoasă, şi se cobora a vizita batalionul sacru prefăcut în ţărână.

A doua zi cercetarăm cu de-amănuntul locul acela: nici o urmă nu arăta că aici a fost începutul luptei pentru libertate; plugul a trecut peste oasele grecilor, şi sângele lor nutreşte semănăturile; o singură cruce înnegrită de timp e monumentul ce îl arată locuitorii care au fost martori întâmplărilor de atunci. Simbol al păcii, ea uneşte sub umbra sa pe turci şi pe creştini, care se odihnesc împreună în liniştea morţii, marele împăciuitor al patimilor şi sfârşit al luptelor omeneşti.

---

[1] Un picior echivala cu aproximativ o treime de metru.
[2] De obicei (franţuzism) (n.a.).
[3] Până atunci nu se făcuse podul stătător (n. a.).
[4] Bolta cerească.

Am auzit pe mulţi condamnând entuziasmul unui istoric, care pune batalionul de la Drăgăşani în aceeaşi linie cu batalionul tebenilor[1], sparţiaţilor[2] de la Termopile şi garda împărătească de la Waterloo[3]. Cu toate acestea sunt de părerea lui: trebuie să facă cineva o comparaţie relativă; trebuie să judece că o mică oştire rău armată, străină de tot felul de tactică, şi având a se lupta în contra unei mulţimi de zece ori mai mare, e tot atât de demnă de laudă ca şi oastea acelei faimoase batalioane care, în fine, n-au făcut alta decât a muri până la unul, ca şi cei de la Drăgăşani. Grecia le este datoare onoarea întreprinderii; cele din urmă strigări ale lor au mişcat munţii Epirului şi inima lui Boţari şi au făcut să nască soldaţi din fiecare stâncă. Dar oamenii înţeleg anevoie şi râd bucuros de întreprinderi al cărora sfârşit li se pare himeric: numai spiritul libertăţii urmează un punct luminos prin mulţimea anevoinţelor: numai el singur inspiră curajul a semăna fără a culege; şi acei care mor pentru libertatea unei naţiuni sunt demni a trăi în memoria naţiunilor.

Puţin mai-nainte de valea unde odihnesc jertfele oamenilor, pe marginea unui pod, ne oprirăm la vederea unei jertfe a naturii sau mai bine a întâmplării: acesta era un copil ca de zece ani, născut fără mâini; mila ce el inspira era amestecată de groază: în locul umărului drept avea un deget de forma degetului cel mare al mâinii, şi se slujea de dânsul cu o iuţeală deosebită. Îi aruncarăm un sfanţ, care îl luă cu gura; apoi plecându-şi puţin

[1] Din oraşul Teba, în Grecia centrală; în lupta de la Cheronea, în care Filip al Macedoniei a înfrânt o coaliţie de cetăţi greceşti (333 î. e. n.), batalionul sacru al tebanilor a fost complet nimicit.
[2] Spartanii.
[3] Aici a fost înfrânt Napoleon în 1815; la capătul acestei lupte comandantul gărzii ar fi răspuns unei somaţii: "Garda moare, dar nu se predă!"

capul, îl aruncă după deget; întinzând piciorul, apucă pâinea ce îi deterăm şi fără cea mai mică greutate o aduse la gură. În poziţia ce avea atunci şi după furia cu care muşca din pâine, semăna mai mult o fiară sălbatică sau o pasăre carnivoră, decât fiinţă cuvântătoare. În staturi unde mijloacele iert a avea instituturi pentru asemenea oameni nedreptăţiţi de natură, acest nenorocit şi-ar ţine viaţa învăţând vreun meşteşug potrivit facultăţilor ce îi mai rămân; dar acolo unde se afla, era pericol a muri de foame şi de frig, dacă sătenii dimprejur nu ar fi îngrijit de hrana lui.

În aceeaşi zi sosirăm la Ocnele-mari [1], unde fuseserăm primiţi şi trataţi ca nişte mari prinţi, mulţumită dlui Otteteleşeanu [2], care ţine acele ocne şi cu care uitasem să spui că veniserăm până acolo. Două zile am întrebuinţat a vizita locurile şi munţii dimprejur: pe vârful lor se văd două mici schituri: unul făcut de spătarul Mihai Cantacuzino [3] şi numit Titireci, spre mulţumire că în timpul fugii sale în Transilvania, pe la 1677, s-a ascuns câteva zile în acele păduri şi a scăpat de sateliţii [4] ce Duca-vodă pornise după dânsul, şi pentru că luaseră sfârşit nenorocirile familiei sale; iar celălalt schit, mult mai nou, s-a clădit de un călugăr al căruia nume nu l-am găsit.

Ioan Ghica, încântat atât de maniera cât şi de frumuseţea cămărăşiţei [5], i-a făcut pe ascuns portretul. E de prisos să laud talentul pictorului; vă spui numai că, după ce mi-a arătat portretul,

---

[1] Ocnele-mari la Râmnicu Vâlcii *(n.a.)*

[2] I. Otteteleşeanu (1795 – 1876), om politic, ministru de Finanţe sub Cuza-vodă. Era unchiul, prin alianţă, al lui I. Ghica.

[3] Spătarul M. Cantacuzino (mort în 1716) a clădit, în afară de Titireci, mănăstirea Sinaii, Colţea din Bucureşti, Fundenii etc.

[4] Soldaţii mercenari, angajaţi în garda sau în serviciul cuiva.

[5] Soţiei cămăraşului; la ocnele de sare cămăraşul îndeplinea funcţia de casier şi de intendent.

zicându-mi că este femeia cămăraşului, pe care o vedeam în tot ceasul, m-am încredinţat că amicul meu este un mare politic[1], un bun matematic[2], un bun mineralog, în sfârşit că este orice alt afară de pictor.

După aceasta, ca să nu lăsăm nimic nevăzut, ne coborârăm în ocnă, care e de o adâncime ca de 30 stânjeni [3]; se auzise că guvernul avea de gând să ne-o dea drept lăcaş, cu prilejul unui complot himeric, şi îmi aduc aminte că această idee era atât de întemeiată, încât mulţi care nu mă văzuseră pe afară se mirau când mă întâlneau, şi în mirarea lor aveau un aer care părea a zice: "Ce păcat că nu sunteţi acolo!" Aşa nu vrurăm să pierdem ocazia de a face cunoştinţa unei mine atât de tristă pentru cei care o locuiesc şi atât de profitabilă pentru dl Otteteleşeanu, care o exploată [4].

După aceasta ne adunarăm în formă de tribunal ca să cercetăm reclamaţia unui ciobănaş care se plângea că l-a lăsat femeia sa; făcând toate protestaţiile de buna sa purtare în timpul unei scurte căsătorii, conchidea zicând că trebuie să se îndatoreze femeia a veni să locuiască cu dânsul. "Dar ce vină îţi găseşte?" îl întrebarăm. "Nici o vină alta decât că nu mai va şi că s-a împlinit sorocul" – "Dar ce soroc?" – "Pentru că, să vedeţi d-voastră, noi ne luaserăm cu învoială să trăim împreună doi ani, şi, de ne-o plăcea, să mai trăim; acum, pentru că ei nu-i mai place, zice că s-a împlinit sorocu, dar eu ştiu bine că mai este o lună, şi am făcut cu dânsa cheltuieli de care trebuie să mă despăgubesc." — "Preotului care

---

[1] Politician.
[2] Matematician.
[3] Până atunci mina nu era sistematică şi te coborai într-însa cu frânghia *(n.a.)*. Stânjenul era egal cu aproape 2 m.
[4] Exploatează.

v-a cununat spusu-i-aţi învoiala?" — "Ba nu, pentru că, să vedeţi dv., nu ne-a cununat nici un preot, numai după ce am făcut vorba între noi Ilinca s-a mutat acasă la mine".

O asemenea demoralizaţie sau furialism [1] în mijlocul munţilor şi la oameni care n-au nici o idee de Fourier, ne-a făcut să ne gândim mult la starea civilizaţiei noastre; dar aceasta nu fu singura distracţie ce avurăm acolo. Între micii funcţionari ce veniră să se închine înaintea dlui O., era unul îmbrăcat boiereşte, şi după aerul său de mândrie părea a se socoti mai presus decât toţi ceilalţi; întrebând despre dânsul, aflarăm că se numeşte banul Nicolaie, şi că mândria lui nu este neîntemeiată, căci este, sau a fost aproape să fie ban mare; împrejurarea urmează astfel: el avea amiciţie cu un beilicciu [2] turc; protectorul acestui turc, ajutat de desele revoluţii ale saraiului, devenit vizir, şi protejatul mare hasnatar [3]; atunci Nicolae al nostru, mergând cu unt şi cu miere la Constantinopol, rugă pe amicul său să facă ceva pentru dânsul, şi acesta îl recomandă bucuros marelui vizir. Nicolae dar se învrednici a săruta poala acelui înalt funcţionar, care, în consideraţia favoritului său, îl întrebă ce post este mai mare în ţară. "Domn", răspunse Nicolae. "Ştiu, zise vizirul, dar domn nu pot să te fac, căci cel de acum este sprijijnit de mai multe puteri; spune-mi însă după domn cine este mai mare la voi?" – "Mitropolitul" – "Mitropolit să fii, *bre!*" – "Să mă ierţi, înălţimea-ta, dar acesta este un rang bisericesc şi trebuie să fie cineva călugăr şi să treacă prin toate treptele; apoi să fie consacrat de patriarh." – "Nu strică nimic; trimit eu la patriarh să le facă toate acestea într-o zi." – "Dar aceasta ar fi

[1] Fourierism – socialism utopic preconizat de Charles Fourier (1772 – 1837), socialist utopic francez.
[2] Funcţionar turc însărcinat cu strângerea *beilicului* — dijmă de oi în ţările române.
[3] Vistier, ministru de Finanţe, în Imperiul Otoman.

împotriva religiei noastre.” – “Spune dar rangul mirenesc cel mai mare.” – “Acest rang este ban.” – “Ei bine: ban să fii!” Atunci porunci de aduseră un caftan de postav roşu cu care îmbrăcă pe Nicolae; apoi îi dete o scrisoare de recomandaţie către prinţul Caragea[1]. Sosind în Bucureşti, N. aduse scrisoarea la prinţul, care, după citirea ei prin dragoman, îi propuse să-l facă serdar[2] şi vătaf de plai[3], dar el răspunse că nu poate primi nimic mai jos de banie. În zadar i-au dat să înţeleagă că aceasta este împotriva legilor ţării, că e peste putinţă. Nicolae nu se îndupleca. Aşa, domnul supărându-se, ordonă să-l aşeze într-o căruţă de poştă, şi îl porni la o mănăstire; iar vizirul îi răspunse că recomandatul său este un hain[4] şi nemulţumitor către Înalta Poartă, pentru care s-a şi pedepsit.[5]

Sunt 190 de ani de când, într-o seară de toamnă ploioasă şi friguroasă, trei călăreţi urmaţi fiecare de câte o slugă intrau în strâmtoarea acestor stânci: pătrunşi de ploaie până la oase, şi sfâşiind cu pintenii coastele obosiţilor armăsari, ei aruncau în urmă-le căutături speriate, se păreau a fugi de o mare primejdie. Sosind la locul unde este azi mina, o luară în stânga pe muchie şi se înfundară în desimea cea mai întunecată a pădurii. “Să ne oprim aici, zise unul dintr-înşii care se părea mai în vârstă, caii nu sunt în stare să ne mai ducă, al meu a căzut detot; apoi pe ăst întuneric, necunoscând bine drumurile, poate să cădem în vreo prăpastie.” – “Prea bine, răspunse cel mai june, eu însă nu sunt liniştit până nu vom pune piciorul pe hotarul Transilvaniei; îmi e teamă în

---

[1] Ioan Gheorghe Caragea, domn al Munteniei (1812 – 1818).
[2] *Serdar* – rang boieresc inferior.
[3] *Vătaf de plai* – şef al unei diviziuni administrative.
[4] Trădător.
[5] Această întâmplare este povestită şi de Ion Ghica în *Prefaţa* la *Scrisorile către V. Alecsandri,* dar situează întâmplarea la Cloşani (Mehedinţi).

tot minutul să n-auz umbletul sateliţilor lui Duca, dar în sfârşit nu putem face altfel.” Atunci descălecaseră toţi şi legând caii de copaci se trântiră pe iarbă, cu capetele rezemate de buturugi şi înfăşuraţi în ghebele[1] ce le slujeau de mantale. “E frig aici”, zise cel mai june. “Şi căpătâiul meu nu e nicidecum moale”, adăugă cel de al doilea. “Căpătâiul tău, Matei, este mai moale decât acela ce îl avu la Znagov nenorocitul nostru tată – răspunse cel mai mare – şi ţie, Gheorghe, trebuie să-ţi fie mult mai cald decât în temniţa lui Gr. Ghica, sau în aceea care ne pregătea câinele de Duca[2]. În adevăr, fraţilor, când mă gândesc la relele ce a suferit familia noastră pe nedreptate, îmi vine să crez că este o ursită care goneşte neîncetat pe unele familii.” – “Asta poate să fie, zise Matei, dar când vei cerceta mai de aproape, găseşti că unele le păţim pe dreptate; tatăl nostru, care a fost om bun şi drept, a făcut ţării un rău cum nu putea cel mai mare vrăjmaş: i-a dat un domn care a lăsat-o în sapă de lemn[3]; care a intrigat chiar împotriva tată-său[4] şi l-a defăimat ca să-l scoată din domnie, şi care a plătit făcătorului său de bine cu moarte. Fratele nostru Drăghici mijloci asemenea pentru un alt tâlhar, şi plata îi fu tot aceeaşi; în sfârşit, nelegiuitul Duca este dator domnia iar unuia din familia noastră, şi de aceea noi acum fugim în ţări străine şi ne ascundem în pustietăţi ca nişte făcători-de-rele.”

În astfel de convorbire petrecură acei trei oameni o noapte tulburată, deschizând urechea la orice zgomot şi ascultând cu bătaie de inimă şoapta vântului printre frunze.

---

[1] *Ghebă* – haină lungă bărbătească.

[2] În întregul pasaj este vorba de luptele pentru supremaţie care s-au dat în Muntenia, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, între partidele boiereşti ale Cantacuzinilor şi Bălenilor. Informaţiile lui Alexandrescu provin dintr-o sursă favorabilă celor dintâi.

[3] Gr. Ghica.

[4] Gheorghe Ghica.

Încă nu se luminase de ziuă şi ei erau călări pe potecile cele mai ascunse ale munţilor. Norocirea îi ajută astă dată şi ajunseră la hotar, de unde intrară în Transilvania. După câtva timp, soarta familiei lor şi a ţării luă o faţă zâmbitoare, sub domnia lui Şerban II, şi spătarul Mihai Cantacozino, ce se întoarse cu fraţii săi, zidi schitul Titireci, în locul unde au petrecut noaptea în vremea nevoiei.

După o şedere de două zile într-un loc unde ne aflam foarte bine, şi unde am fi putut zăbovi mai mult, plecarăm într-un după-prânz, şi petrecând noaptea în oraşul Râmnicul-Vâlcea, a doua zi ne pornirăm la mănăstiri, după ce ne luarăm adio de la dl Otteteleşeanu, cu care veniserăm până acolo, de la caleaşca d-sale, de la dulceţile d-sale, în fine, de la toate bunurile care fac viaţa materială, pentru care făcuserăm un drum de ocol, ce trebuie să fi obosit pe cititor mai mult decât pe noi.

Cozia

Ca la trei ore depărtare de Râmnic, pe un braţ de pământ ce din poalele Carpaţilor se întindea deasupra Oltului, este zidită Cozia. Ca operă de arhitectură, mănăstirea aceasta nu diferă întru nimic de cele mai multe. Numai numele fondatorului deşteaptă nişte suvenire măreţe, nutrite încă de zgomotul valurilor care udă înaltele ziduri şi se închin în treacăt ţăranii eroilor. De ceealaltă parte a râului, un şir de munţi acoperiţi de arbori formează mănăstirii o statornică barieră, care o apără despre răsărit şi opreşte

[1] La un moment nepotrivit.

razele soarelui de a tulbura fără timp[1] repaosul părinţilor. Oltul, în măreţele lui capricii, aci desfăşoară cu falà undele sale, aci strecurându-se ca un şarpe printre două stânci, ce se par a se împreuna ca să-i închiză drumul, îşi răzbună prin urlete sălbatice de strâmtorirea ce suferă, şi spărgându-se cu furie de pietroasele lor temelii, pare a le ameninţa că, ajutat de timp, va surpa odată culmea şi trufia lor.

În cea dintâi intrare, la uşa bisericii, este un tron de piatră, şi vulturul cu două capete ţine deasupră-i coroana regală. În acel tron spun că se odihnea Mircea, care se află pictat înăuntrul bisericii, june încă, după cum era când a fondat-o [1]. Statura lui e de mijloc, chipul blând şi voios, ochii mari şi albaştri, părul castaniu-blond şi bucălat. O parte din îmbrăcămintea lui e vechiul costum al cavalerilor cruciaţi: veşmânt scurt şi spată [2], călţuni [3] şi culţi [4], la genunchi are cusuţi în fir vulturi cu două capete, pe deasupra poartă mantie roşie cu marginară [5] de aur, şi pe cap o coroană. Valorosul domn este înmormântat în biserică, în cea dintâi intrare; două mari pietre acoperă mormântul. Inscripţiunea uneia a început a se şterge, încât abia poţi descifra câteva cuvinte şi numele Mircea, iar pe cealaltă se citesc desluşit aceste cuvinte: *"Aici odihneşte maica Teofana călugăriţă, cu fie-sa doamna Florica şi fiul seu Nicolae-vodă, leat 1425."* [6] Descoperire neaşteptată şi plăcută! Familia lui Mihai Viteazul în acelaşi mormânt cu bătrânul Mircea.

---

[1] La 1386 *(n.a.).* Tatăl lui Mircea, Radu Basarab, a întemeiat Cozia, dar nici el, nici fiul său Dan n-au putut-o termina. Mircea reface, pe cât se pare, din temelii, mănăstirea, prin 1388.

[2] Sabie cu două ascuţişuri, paloş.

[3] Ghete, cizme.

[4] Ciorapi.

[5] Bordură, tivitură.

[6] Alexandrescu transcrie necorect, din memorie.

Deşi o istorie zice că doamna Florica a murit în sclavie la hanul tătăresc, căruia se trimisese în dar de Sigismund Batori în urma bătăliei de la Boroslo[1], dar se vede că sau Mihai însuşi a reuşit s-o scape cu promisiuni trimise hanului prin deputaţii săi, sau că Radu Şerban I, moştenitorul tronului[2], şi boierii ţării au liberat-o cu dare de bani, crezând că este o dezonoare generală să se afle în mâinile tătarilor familia unui astfel de om. Cât pentru maica lui, Teodora, pe care în anul 1599, în timpul cutezătoarei expediţii în Transilvania, o trimisese spre siguranţă la Cozia, este de crezut că, amărâtă de moartea dureroasă şi timpurie a fiului său, după care ea mai trăi doi ani, a îmbrăţişat viaţa călugărească, şi s-a înmormântat acolo lângă un principe de aceeaşi familie[3] şi valoros ca şi fiul său.

Aci se păstrează asemenea comemorarea acelui principe religios, amic al sfântului Nifon şi cel mai fanatic fondator de biserici[4]. Am văzut cu părere de rău că, pentru o mănăstire cu venit de 4 sau 5.000.000 lei, Cozia nu era îndestul de bine ţinută; picături de ploaie şi-au lăsat urmele pe pereţii camerelor celor mai bune, şi lumina zilei spera să intre curând în biserică prin locurile cele mai oprite. Părintele Ipolit, economul, care după cunoştinţele sale ni s-a părut demn de postul ce ocupă, ne spuse că aceasta nu este culpa egumenilor din diferite timpuri, şi spre

[1] Înfrânt de Mihai Viteazul la Guruslău (aug. 1601), Báthory se retrage în Moldova; trecând prin Făgăraş, răpeşte pe membrii familiei lui Mihai şi-i trimite hanului tătăresc.

[2] Radu Șerban a fost ales domn de către boieri, după moartea lui Mihai, dar este învins de Simion Movilă şi silit să fugă; își reocupă tronul în anul următor (1602) şi domnește până în 1611.

[3] Teodora, mama lui Mihai Viteazul, călugărită sub numele Teofana, nu este rudă cu Mircea cel Bătrân. Alexandrescu se referă, probabil, la descendenţa problematică a lui Mihai Viteazul din Pătraşcu-vodă (1554 – 1557), care, la rândul său, ar putea fi considerat din familia lui Mircea.

[4] Neagoe Basarab.

dovadă ne încredinţă că unii dintr-înşii au murit săraci ca Aristid cel Drept[1]. Aceasta însă nu oprea banii mănăstirii de a se cheltui, căci părinţii egumeni, spre a se ţine în posturile lor, erau nevoiţi adeseaori să dea sume mari la unele persoane. Întrebarăm de ce cuvioşii părinţi nu-şi dau demisia din egumenie când li se cerea să întrebuinţeze rău venitul bisericii; dar o asemenea abnegaţie de sine se păru ca un lucru peste putinţă părintelui Ipolit, şi ca să ne încredinţeze că astfel merg lucrurile lumii ne zise cu cea mai profundă umilinţă: "Veţi vedea d-voastră şi celelalte mănăstiri, dar credeţi că, dacă la noi pică, la Bistriţa plouă." Nemulţumiţi de această raţiune, eram să răspundem prin mai multe moralităţi, când ne aruncarăm ochii la un aruncător de apă plin de cei mai frumoşi păstrăvi, care jucând şi sărind se părea că protestau în contra imprudentelor noastre cuvinte. Această vedere ne pătrunse până în suflet, opri nemulţumirea pe buzele murmurătorilor şi împăcă spiritul nostru cu starea lucrurilor de acum.

După un prânz de acelea ce nu se şterg uşor din memorie, ne aruncăm într-o luntre, însoţiţi de un june călugăr, şi trecurăm pe malul din dreapta, ca să vizităm un metoh[2] al Cozii, numit Ovedenia, ce se află pe coasta muntelui în desimea pădurii. După ce mergi câtva pe marginea râului, te sui pe un fel de galerie tăiată în piatră, care negreşit face parte din drumul romanilor; apoi o scară cu câteva trepte, iarăşi de piatră, facilitează suirea pe o măreaţă teraţă[3], spânzurată ca printr-un farmec deasupra abisului. Aci sunt stâncile ce privite din foişorul mănăstirii se par a se împreuna ca să oprească Oltul. La spatele terasei, pe culmea muntelui, se văd rămăşiţele unei zidiri ce se numeşte

---

1 Aristide (540 467 î.e.n.), om politic şi comandant militar atenian. Supranumit "cel Drept" pentru modestia şi corectitudinea sa.
2 Mânăstire mică închinată alteia mai mari.
3 Terasă.

Turnul lui Traian, loc de observare demn de acei oameni în care toate erau mari, virtuţi ca şi crime.

Ca să vorbim ceva cu călugărul ce ne însoţea, îl întrebarăm ce mână puternică a făcut acel drum? "Traian", ne răspunse el; până aici foarte bine, dar noi adăugarăm: "Şi în ce timp?" – "În timpul când se bătea cu Mircea." – "Dar Mircea a trăit cu o mie de ani în urmă." – "Aceasta nu face nimic, Dumnezeu a putut să învieze pe Traian."

Aci părintele ne lăsă fără cuvânt, căci, deşi se vedea uşurel în istorie, dar era bine întemeiat în credinţă, şi în contra minunilor noi nu ne puteam pune. Adevărat, ar fi frumos lucru să învieze câţiva domnitori care au fost apărătorii naţiunii, dar ia închipuiţi-vă pe Ţepeş şi alţi asemenea lui ieşind din pământ ca să ne măcelărească; sunt încredinţat că ne-ar socoti oameni fără de gust şi că n-ar lăsa să se piarză astfel datinile strămoşeşti.[1] Ne trebui mai mult de o oră până să ajungem la Ovedenia, mic schit locuit de vreo zece călugări şi fondat de mitropolitul Varlaam[2], pe la anul 1675, în timpul domniei lui Duca-vodă. Părinţii, în buna lor voinţă de a ne arăta tot ce au mai interesant, ne duseră la două chiliuţi făcute în piatră, care în termeni bisericeşti se numesc peşteri: una din ele, încă neterminată, se lucrează cu cheltuiala unui boier din Râmnic. Am făcut observaţie părinţilor că cu 600 de lei ce ziceau că s-au cheltuit la dânsa putea acel boier să facă 5 sau 6 camere, când în chilia de piatră abia te poţi învârti. Dar opinia părinţilor era cu totul contrarie; ei considerau scobitura în piatră ca cea mai completă probă de cuvioşie şi cel mai mare serviciu ce poate

[1] Lipsa de legătură între această frază şi cea precedentă se datorează suprimării unui pasaj din versiunea anterioară: "Aş voi să văz ce ar zice el, când ar auzi că românii au un Regulament şi că nu este de modă să se puie în ţeapă."

[2] Varlaam, mitropolit al Munteniei (1673 – 1689), cunoscut mai ales ca întemeietor al unei tipografii în Bucureşti.

cineva să facă lui Dumnezeu. Cu un cuvânt, un om care face o peşteră, oricum ar fi trăit în lumea aceasta, este sigur că ar fi mântuit în cea viitoare. Aceste cuvinte semănau zise ca să ne îndemne şi pe noi la asemenea faptă; dar din nefericire ne lipseau şi mijloace, şi voinţa de a pune în lucrare îndemnul. Ca să nu fim însă crezuţi de eretici, dădurăm ceva părinţilor ca să ne comemoreze. “Aveţi şi ceva morţi?” ne întrebară. “Avem, dar pentru că au murit de mult i-au comemorat alţi preoţi.” – “Asta nu face nimic: noi aici n-avem nici o treabă şi putem să ne rugăm pentru dânşii.”

Acum era târziu ca să mai pierdem timpul în vorbe, luarăm dar binecuvântarea părinţilor, promiţându-le a cugeta mai serios la fondarea unei peşteri, şi ne întoarserăm la mănăstire.

Ziua începuse a se ascunde după munţii de la apus, mai luminând încă puţin culmile cele din faţă. Apropierea serii da obiectelor culori fantastice şi deştepta nenumăratele voci ale singurătăţii. Hotărâţi de a pleca a doua zi de la Cozia, ne mai suirăm o dată în foişorul ce dă asupra Oltului: de acolo preumblarăm căutătura noastră pe deşertele-i ţărmuri, şi îndeplinind lipsa talentului cu entuziasmul pentru gloria naţională, plătirăm un tribut de laude meritate valorosului Mircea, prin poezia intitulată: *Umbra lui Mircea* sau *O seară la Cozia*.

Mănăstirea Dintr-un Lemn

Mulţumiţi de buna petrecere de la Cozia, ne pornirăm de acolo în dispoziţiile cele mai bune, şi întorcându-ne prin Râmnic luarăm drumul Mănăstirii Dintr-un lemn, care este în depărtare ca la două poştii de la cea dintâi mănăstire. Depărtându-ne de oraş şi

lăsând Oltul în stânga noastră, perspectiva luă altă faţă : acum n-aveam a mai vedea nici munţi înalţi, nici ape măreţe. Râuri multe, dar mici, care curg în deosebite direcţii, care aci se împreun, aci se despart şi se întâlnesc iară, ca să intre deodată în râul cel mare, dealuri în proporţia apelor, dar împodobite de crânguri frumoase, în sfârşit, toate mici, dar toate cochete şi elegante. Iată ce întâlneşti de la Cozia până la Mănăstirea Dintr-un lemn, aşezată asemenea în marginea unui deal.

Ca să luăm lucrurile pe rând, trebuie mai întâi să vorbim de tradiţia ce se păstrează asupra zidirii acestei mănăstiri.

Cu vreo treizeci ani înainte de a se zidi biserica, un cioban îşi avea stâna în locul acela pe coasta dealului. Într-o noapte i se înfăţişă în vis Maica Mântuitorului, poruncindu-i să taie stejarul cel mare ce era lângă stână. Ciobanul însă nu socoti de cuviinţă a se osteni să execute porunca: dar visul se repetă în mai multe rânduri, ameninţându-l cu pedepse care îl făcură să se arate ascultător; abia lovi de câteva ori cu securea, şi copacul, ce era sec, căzu. În mijlocul lui se găsi o icoană pe care ciobanul o aduse la biserica satului; dar noaptea, aceeaşi viziune i se arătă, poruncindu-i să facă biserică în locul unde a fost copacul; ducându-se la acel loc, găsi iarăşi icoana ce dispăruse din biserică. Atunci, ajutat de tovarăşii săi, ciobanul făcu o bisericuţă de lemn, ce se vede încă pe deal din susul mănăstirii; pe rădăcina stejarului este zidit oltarul, şi multe minuni s-au făcut atunci de către icoana aceea.

Mai în jos de biserica de lemn este un alt stejar vechi, nepot al celui tăiat, fiindcă se trage din rădăcinile lui: acesta asemenea face minuni întocmai ca răposatul unchiul său; între altele, este una de care stariţa şi celelalte maici ne-au încredinţat: ele spun dar că, în timpul ocupaţiei turceşti, pe la 1822, unul dintre ei,

având trebuinţă de lemne, a voit să-şi facă provizie din copacul cel sfânt. În zadar i s-a zis că aceasta este o nelegiuire grozavă, turcul care nu-şi aducea aminte să i se fi citit în *Coran* asemenea lucrări, s-apucă de tăiat ; dar la cea dintâi lovitură toporul îi sări din mâini şi el căzu mort. Căpetenia musulmanilor, ca să răzbune nenorocirea mortului, îndatoră pe maici de-l plătiră cu trei sute lei, căci, deşi era bine încredinţat că nu l-au tăiat ele, dar zicea că astfel o cere dreptatea, fiindcă copacul este al mănăstirii.

Cel puţin de această minune nu ne puturăm îndoi, căci toate maicile ţineau minte că au plătit bani.

La sosirea noastră acolo, găsirăm patru dame craiovence, care făcuseră sfântul pelerinagiu pentru deosebite pricini. Am avut plăcerea a le însoţi la vizita ce au dat minunatului stejar, din care, cu multă devoţie, au rupt câteva frunze, s-au închinat, le-au sărutat şi le-a băgat în sân.

Matei Basarab, prinţ religios, ca cei mai mulţi din timpii vechi, auzind de aflarea icoanei de care vorbirăm, fondă pe la 1640, în poalele dealului, în josul bisericii de lemn, o frumoasă biserică, în care se vede că icoana a primit să fie mutată. Devoţia credincioşilor, şi mai ales a femeilor credincioase, a împodobit cu cercei de smaranduri, coleturi[1] şi diademe scumpe această veche icoană, îmbrăcată peste tot în argint de logofătul C. Câmpineanul.

Înăuntrul bisericii, în dreapta, se vede un mormânt a căruia inscripţie abia se citeşte; pe piatră, la cap, este săpată o cunună, în ea vulturul, şi de amândouă părţile câte un heruvim: acest mormânt este al familiei tale, viteazule Şerban[2], prinţ demn a te

---

[1] Parte a îmbrăcămintei care înconjoară gâtul; în text pare să însemne „colier".

[2] Şerban Cantacuzino, domn al Munteniei (1878—1688), nu e înmormântat în această mănăstire. Alexandrescu îl confundă probabil cu Ştefan Cantacuzino (1714—1716), care a refăcut mănăstirea.

odihni în sfântul lăcaş zidit de Matei Basarab; timpul şi oamenii ţi-au lipsit pentru libertatea noastră! dar românii îţi vor fi totdeauna recunoscători pentru bunele tale cugetări; tu ştiai că luminile şi învăţătura, vrăjmaşi ai tiraniei, sînt prieteni şi reazem al prinţilor celor buni. Ocolit de învăţaţi străini, onorând şi încurajând pe ai ţării sale, introducând artele şi întemeind şcoale[1] pentru educaţia publică, tu ai vrut să formezi cetăţeni, şi ai fost din micul număr de prinţi începători ai civilizaţiei şi fala noroadelor. Odihneşte în pace, măreaţă umbră, ocolită ca de atâtea diademe de suvenirele faptelor tale; şi, când bolta bisericii răsună de gloria dumnezeirii, când credincioşii îşi fac rugăciunea în limba părinţilor noştri[2], când înţelegem aceea ce vrem şi aceea ce zicem, gândeşte atuncea cu mulţumire că numele tău ne va fi totdeauna scump, pe câtă vreme vom fi români şi vom avea o limbă.

Mănăstirea are un aer de veselie şi se ţine în starea cea mai bună, în curăţenia cea mai plăcută. Aceasta face onoare stareţei de acum şi dovedeşte că femeile au pentru îngrijirea casnică un dar deosebit, la care bărbaţii sau nu vor, sau nu pot a ajunge. Acolo locuiesc vreo nouăzeci de maici, şi eu nu îndemn pe nimeni să le viziteze, de voieşte a-şi mântui sufletul. Multe din ele sînt june, multe încă copile, care nu ştiu nici cum, nici pentru ce se află acolo.

Ar fi de trebuinţă să ridice cineva glasul împotriva nedreptului obicei de a închina la slujba lui Dumnezeu nişte fiinţe a cărora judecată încă slabă nici ştie preţui mărimea îndatoririlor, nici poate avea libertatea alegerii; cu cît mai ales de vom zice că multe sînt

---

[1] Şerban întemeiază în 1679 la Sf. Sava o academie, în care se preda, în limba greacă, fizica, matematica, filozofia, teologia, gramatica, istoria, greaca şi latina.

[2] Sub Şerban Cantacuzino se tipăresc în româneşte mai multe cărţi bisericeşti, culminând cu celebra *Biblie* din 1688.

silite de părinţii lor sa îmbrăţişeze această viaţă! Oare pentru greşelile ce pot face şi păcatele în care pot cădea, cine trebuie să răspunză, ele sau părinţii? Când în ochii acoperiţi de vălul fecioriei arde focul dorinţelor, când sub rasa călugărească bate o inimă fierbinte, oare sînt ele de osândit dacă, în loc de rugăciuni sfinte, de cugetări cereşti, duc la altar suspinuri înecate şi patimi osândite? A fi primite acolo femeile care dezgustate de lume şi de nenorociri îşi aleg azilul acesta ca liman de scăpare, sau acelea ce au o aplecare hotărâtă pentru viaţa din mănăstiri, nimic mai bun ; pentru aceea s-au înzestrat de fondatorii lor cu dări şi venituri; dar ca un tată, spre a-şi împuţina cheltuielile, spre a scăpa de grijile înzestrării să sacrifice pe una din fiicele sale ca să norocească pe alta, aceasta mi se pare a păcătui deopotrivă înaintea oamenilor şi înaintea lui Dumnezeu. Multe nenorociri, ca să nu zic crime, s-au întâmplat din pricina acestui necreştinesc obicei.

Un boier bătrân cu care vorbeam despre aceste lucruri îmi dete un manuscris în care citii următoarea nuvelă, ce mi se păru a merita să fie cunoscută, şi pe care o inserai aici, modificând puţin stilul manuscrisului ce era anevoie de înţeles.

Fragment [1]

Dintr-o nuvelă intitulată "Călugăriţa"

Aceasta era în timpul domniei fericitului sau, ca să zic mai bine, a nenorocitului prinţ Constantin Brâncoveanul, pe care l-am cunoscut în viaţă şi l-am plâns după moarte.

[1] Nuvela este întreagă aici; titlul provine din publicările fragmentare din periodice.

Să ne aducem puţin aminte de puterea familiei lui, de nenumăratele lui bogăţii, de dulceţile unei lungi vieţi pline de desfătări, şi vom mărturisi că soarta nu putea face nimic mai mult pentru un Cris[1] modern. Apoi să ne întoarcem cu gândul în capitala sultanilor la leatul 1714: să vedem un bătrân cu o fizionomie măreaţă, cu barba lungă, cu părul alb, ce îi cădea în plete pe umeri, înaintând către locul osândei, ocolit de fiii şi de nepoţii săi; să vedem capetele acelor copii căzând câte unul-unul înaintea bătrânului, şi sângele lor stropind hainele nenorocitului tată martor, deznădăjduit al sfârşitului lor; să-l vedem în minutul morţii, aruncând o dureroasă privire asupra celui din urmă copil care-i mai rămăsese, îmbrăţişându-l cea din urmă îmbrăţişare şi întinzând capul la satârul gealatului[2]; să le vedem acestea, şi vom zice cu [3] un filozof: "Nu ferici pe nimeni înaintea sfârşitului!"[4] Dar curajul cu care ştiu a muri şi statornicia ce avu în religia sa fură demne de un vechi creştin şi spălară o crimă[5].

Familia Corbenilor era una din cele mai însemnate sub domnia acestui prinţ, şi soţia marelui logofăt Corbeanu, pe lângă o bunătate naturală, avea acea aplecare la faceri de bine, care o dobândise în societatea prinţeselor Brâncovence; pentru biserici mai ales, nici un sacrificiu nu i se părea mare, şi toată părerea de rău îi era că nu poate să închine la mănăstiri atâtea moşii câte ar fi dorit. Locul de întâlnire a călugăriţelor din toate părţile era casa sa, sigure fiind că vor găsi acolo ajutorul şi înlesnirile de care ar avea trebuinţă.

---

[1] Cris –Croesus (cu pronunţare neogreacă), rege al Lydiei (sec. al VI-lea î.e.n.), celebru pentru bogăţiile sale şi pentru sfârşitul neaşteptat al puterii sale: înfrânt de Cyrus, regele Persiei, este făcut prizonier, iar capitala ţării jefuită.

[2] *Gealat* – călău.

[3] La fel cu.

[4] Sunt cuvintele pe care Solon le-ar fi adresat regelui Croesus.

[5] Se zice că C. Brâncoveanu a fost unul din pricinuitorii morţii unchiului său Şerban II *(n. a.)*.

Două fete şi un băiat compuneau această familie; fata cea mare, Elena, în vârstă de 17 ani, era nu numai frumoasă, nu numai că moştenise calităţile sufleteşti ale mumei, dar se afla încă împodobită cu învăţătura câtă se putea dobândi pe acele vremi. Mulţi juni s-ar fi socotit norociţi să o ia de soţie; dar atunci zestrea nu era cea dintâi condiţie a căsătoriei, şi ei ar fi vrut mai întâi să se încredinţeze de pot fi plăcuţi, lucru cam anevoie într-o epocă când adunările erau rare, şi când fetele, departe de închinăciunile cele viclene şi interesate ale bărbaţilor, n-aveau altă societate decât a mumelor sau a tovarăşelor de copilărie.

Apoi cum, prin toate aceste greutăţi, junele Leurdeanu găsi prilej a face pe Elena să gândească la dânsul, acesta este secretul amorului, şi îl cunosc toţi aceia care au iubit vreodată; el nu era mai frumos decât ceilalţi juni, dar se deosebea din mulţimea lor prin nişte sentimente romantice şi un caracter cavaleresc, daruri deopotrivă preţuite de femei, cel dintâi pentru că răspunde la viaţa lor de iluzii, şi cel de al doilea pentru că femeile, neputând dobândi singure gloria, iubesc chiar umbra ei, în aceia care o au sau care se par vrednici a o avea; şi junele amorez se purtase ca un brav în bătălia din 21 august 1690, bătălie în care românii câştigară o biruinţă strălucită asupra nemţilor [1].

Apoi afară de aceste cuvinte, poate că Leurdeanu avea facultatea a iubi mai mult decât alţii, poate că pătrunderea femeiască descoperise în el o inimă tânără şi neprefăcută. Adevărat, în adunări el niciodată nu pomenea numele Elenei, ba încă se părea a cerca un fel de supărare şi mânie când auzea pe alţii numărând frumu-

[1] În noiembrie 1689 armatele imperiale pătrund în Muntenia pentru a-l sili pe Brâncoveanu să plătească întreţinerea unor trupe şi o contribuţie bănească însemnată; acesta acceptă, dar cere ajutor turcilor şi tătarilor. Lupta a avut loc în Ardeal, între Zărneşti şi Tohan, în 11/21 august 1690, şi s-a soldat cu victoria trupelor muntene şi turceşti.

seţile ei; dar pentru acel ce s-ar fi interesat să-i afle secretul, chiar purtarea aceasta ar fi fost o dovadă. Oricum ar fi însă, Elena auzise vorbind de dânsul; îl văzuse de câteva ori călare în parada domnească, ba chiar în casa părinţilor săi, unde însoţea câteodată pe tatăl său la zile de vizită, şi atâta a fost destul ca să-l judece demn de iubirea sa.

Înţelegerea lor se urma de mai multă vreme, şi acum hotărâseră ca el să trimită pe tatăl său a o cere formal în căsătorie: toate se puseseră la cale pentru aceasta, când o întâmplare neprevăzută le strică planul, cel puţin pentru câtăva vreme.

Doi oameni însemnaţi în istoria lumii [1] atrăgeau atunci interesul şi atenţia; unul, general mare şi războinic viteaz, până la nesocotinţă, destoinic de întreprinderile cele mai îndrăzneţe, natură de fier, fără slăbiciuni şi fără de preget, deştepta acel interes ce-l inspiră gloria în nenorocire. Celălalt, viteaz şi înţelept totdeodată, care smulgea în silă după ochii supuşilor săi valul superstiţiei şi al neştiinţei, care prin despotismul cel mai absolut civiliza o naţie sălbatică, insufla un interes obştesc şi exalta spiritele acelora care vedeau într-însul un liberator al creştinătăţii. Românii ar fi putut profita de ocazia ce se înfăţişa; dar caracterul cel nehotărât al prinţului Brâncoveanu şi împotrivirea unor boieri bătrâni zădărniciră toate speranţele.

Războiul se declanşase între Rusia şi Poarta otomană, din pricina unui rege odată puternic [2], care, dispozând [3] mai-nainte de mai multe coroane ajunsese acum să aştepte pe a sa de la

[1] Carol al XII-lea al Suediei şi Petru I al Rusiei.

[2] După bătălia de la Poltava (1709), Carol al XII-lea se refugiase la Tighina şi îndemnă pe sultan să pornească război împotriva Rusiei. Războiul izbucneşte în 1711.

[3] Dispunând *(franţuzism)*.

mărinimia unei puteri străine: oştirile ruseşti se coborau dinspre nord, şi ura şi neunirea domnea între prinţii români [1].

În astă stare a lucrurilor, bătrânul Corbeanu plecă la Moldova, însărcinat cu o misie tainică, şi tot în acea vreme muma Elenei căzu într-o boală grea din care toţi ai săi pierduseră speranţa de-a o putea scăpa; ea avea puţină încredere în doctoriile omeneşti, şi prin urmare doctorii săi cei mai favoriţi erau călugăriţele care îi înconjurau patul ziua şi noaptea. Ele îi aduceau toate ajutoarele sufleteşti ce le era prin putinţă, o încredinţau că faptele ei cele bune îi vor dobândi sănătatea şi îi dau despre aceasta mai multe exemple de boale primejdioase tămăduite prin credinţă; cuvinte negreşit mângâietoare şi drepte, căci, când va, îşi întinde mâna şi ne opreşte pe marginea mormântului. Dar ele îi mai spuseră că mulţi şi-au câştigat tămăduirea închinând călugăriei câte unul din copiii lor sau pe singurul copil ce au avut, şi sfârşiră povăţuind-o a face asemenea.

Nimic nu putea fi mai potrivit cu dispoziţiile religioase ale bolnavei; spiritul ei cel slăbit de suferinţele trupului văzu în această idee cea din urmă ancoră de scăpare: soarta căzu pe Elena, care, după starea inimii ei, nici dorea o asemenea onoare, nici era demnă de dânsa; dar jurământul se făcuse şi sacrificiul trebuia să se împlinească.

Boala începuse a merge spre bine, şi logofătul Corbeanu se întorsese de la Moldova. Acesta era timpul dorit de amorezi. Dar vai! durerea trebuia să fie cu atât mai mare, cu cât era mai neaşteptată. Nu fu cu greu doamnei Corbencei să înduplece pe bărbatul său la ceea ce hotărâse în lipsă-i.

[1] Autorul se referă la neînţelegerile dintre Constantin Brâncoveanu şi Dimitrie Cantemir.

Deşi el nu era atât de stăpânit de fanatismul religiei, dar vedea în împuţinarea copiilor un mijloc de a asigura moştenitorului său o avere mai însemnată şi a scăpa de o înzestrare ce din zi în zi se apropia. Acum trebuiră să spuie fiicei lor ceea ce i se găteşte. Sărmana copilă nu ştia încă nimic de hotărârea părinţilor; ea se afla gândind totdeauna la iubitul ei şi, închipuindu-şi ziua când va îmbrăca hainele de mireasă şi când unirea lor se va consfinţi de binecuvântarea părinţilor: "Fata mea, îi zise tatăl său într-o dimineaţă, ştii că maică-ta a fost bolnavă, dar ceea ce nu ştii este că, pentru dobândirea sănătăţii, a făgăduit să te închine călugăriei, şi..." Abia cuvântul de *călugărie* izbi urechile fetei, şi gălbeneala ce îi acoperi obrazul ridică tată-său curajul de a urma. Deznădăjduirea se zugrăvi în ochii săi, suspinurile o înecară şi lacrimile, făcându-şi loc, începură a curge în şiroaie fierbinţi. "Trebuie să fii mândră de asemenea cinste, urmă mumă-sa, în care zelul pentru religie îneca simţul naturii: ce sunt plăcerile lumii pe lângă plăcerea de a servi lui Dumnezeu? Eu când eram jună m-aş fi lepădat bucuros de lume, dacă părinţii ce mă aveau numai pe mine mi-ar fi îngăduit. Ştii tu ce noroc poţi să ai şi de o să nimereşti un bărbat cum trebuie? Apoi grijile căsniciei, boale de copii, şi alte; numai în mănăstiri poate cineva să scape de ele; îmi aduc aminte de grozăviile de mai-nainte, de nenorocirile atâtor familii care s-au risipit prin ţări depărtate, pentru că unii bărbaţi ţineau cu un domn, iar alţii cu altul, care, dacă biruia, trebuia toţi vrăjmaşii lui să scape cu fuga, şi mă îngrozesc când gândesc că acele vremi pot să se întoarcă pentru copiii mei."

Un şir de asemenea cuvinte ieşiră din gura dnei Corbencei, ca să facă pe fiica sa să înţeleagă folosul şi trebuinţa unei vieţi liniştite; dar aceasta era ca cum ar fi cântat la urechile unui surd; fata vedea cu un ochi detot deosebit perspectiva vieţii; în locul

grijilor casnice, o fericire fără sfârşit, în locul boalelor, sănătatea; în locul neînţelegerilor, o unire netulburată. Cât pentru expatrieri, nu puteau să se mai întâmple, căci bărbatul său trebuia să ţie totdeauna cu partea cea mai dreaptă, cu domnul cel mai puternic. Ea căzu la picioarele părinţilor, şi îi rugă cu cele mai pătrunzătoare cuvinte să-şi schimbe hotărârea: ea vru a mărturisi că iubeşte, dar frica îi opri pe buze taina ce era gata a-i scăpa: “Ei bine – îi zise tată-său – du-te numai să vezi cum e pe acolo, să petreci câtăva vreme, şi de nu te vei putea obişnui, ne vom mai gândi”.

Nenorocita n-avu curajul a se împotrivi mai mult, şi mumă-sa îi vesti că trebuie să se gătească, că a doua zi să plece împreună.

Nici o altă idee de mântuire nu se înfăţişa Elenei; numai supunerea putea să-i folosească; vorbele cele din urmă ale tată-său îi mai sprijinea oarecum nădejdea. Dar mai înainte de toate vru să vază pe iubitul său şi să se consulte cu dânsul.

Niciodată nu s-a socotit el atât de norocit ca în seara aceea când Elena îl înştiinţă că îl aşteaptă singură în grădina sa. Până atunci toate întâlnirile lor se urmaseră de faţă cu doica cea bătrână, care o crescuse, şi toate favoarele ce dobândise el până acum se mărginiră în a-i săruta mâna, lucru prea puţin după părerea mea, dar care el îl preţuia mai mult decât orice ar fi putut câştiga de la alte femei.

Aceasta însă nu îl opri de a-şi face mulţimi de închipuiri plăcute pe care urmarea[1] Elenei le adeverea oarecum. În bucuria lui, el fu aproape să îmbrăţişeze pe sluga care îi curăţea hainele, sărută căţelul pe care îl bătea altă dată şi îl strânse în braţe, încât era aproape să-l sugrume: acum se credea la sfârşitul dorinţelor, şi cu cea mai adâncă mulţumire zicea în sine: “Iată cum sunt

[1] Procedeul, acţiunea.

femeile! nici o rugăciune, nici o dovadă de dragoste nu le scoate din hotărârea lor, orice greutate le sperie, orice sacrificiu li se pare peste putinţă; dar când nici gândeşti, ideile lor se schimbă şi tot li se pare lesne; poate că ele socotesc că un bine nădăjduit este mai preţios, sau poate vor să arate că ele nu se înduplecă decât de sineşi şi că noi suntem nişte sclavi care trebuie să aşteptăm buna lor voinţă: oricum, eu sunt un om foarte norocit. Nu că doar până acum mă îndoiam de iubirea ei, dar mai mult e totdeauna mai mult, şi mă asigură în contra temerii ce am câteodată că poate să mi-o ia altul: să vedem câte ore sunt; afurisite ore... mai am încă câteva... Dar să încep a mă găti – până să mă îmbrac, până să ajung, soseşte şi ora: părinţii săi nu şed prea mult seara..."

Puţin după aceasta un om se strecură în grădina părinţilor Elenei, pe la un loc ascuns; se vârî sub o boltă de frunze, şi aci aşteptă; multă vreme, căci în nerăbdarea lui venise cu două ore înaintea celei hotărâte; în sfârşit văzu în întuneric un veşmânt alb, şi Elena intră sub boltă. "Sunt două ore de când te aştept", şopti el. Dar fără să-i răspunză la cuvintele acestea: "Am venit, îi zise ea plângând, să te mai văz o dată, mâine mă duc la mănăstire". – "Ce vorbe sunt astea, vrei să glumeşti, dar nu, mi se pare că plângi..." Se apropie de dânsa, îi luă mâinile, îi văzu lacrimile. "Pentru Dumnezeu! spune-mi curând, spune-mi fără zăbavă, de ce plângi? ce s-a întâmplat? cine a putut să te mâhnească?..." Fata îi povesti hotărârea părinţilor, împotrivirea ce a opus, şi neizbutirea sa. El o ascultă în tăcere, o furtună se formă în inima sa: "Nu, tu nu mă iubeşti, strigă el fără să se gândească că poate îl aude cineva, tu nu m-ai iubit niciodată, singură ai cerut-o aceasta de la părinţii tăi, sau cel puţin nu te-ai împotrivit îndestul: ai vrut să scapi de mine; trebuia să le spui că nu eşti liberă, că mă iubeşti şi că n-au dreptul să-mi ridice viaţa". – "Ar fi fost mai rău; tu nu

cunoşti pe mumă-mea, şi câtă putere au călugăriţele asupră-i: ele au pus-o la cale.” – “Călugăriţele? o să le omor pe toate; dar dacă mă iubeşti, nu trebuie să te duci, să fugim în ceasul acesta.” – “Niciodată, în câtă vreme îmi mai rămâne nădejde: tată-meu mi-a făgăduit să mă aducă înapoi.” – “A, acum văz cât te costă să trăieşti fără mine; acum cunosc dragostea ta; bine, du-te, o să auzi de mine, poate că o să mă plângi, dar atuncea o să fie prea târziu...” Fata acum plângea cu amar. “Eu nădăjduiam să găsesc la tine mângâiere – zicea – şi tu îmi îndoieşti durerea...” El îşi cunoscu greşeala, căzu în genunchi şi ceru iertare... “Eleno, Eleno! unde este Elena?” strigă mumă-sa, care se deşteptase şi o căuta. “Mă duc, zise fata tremurând, şi vrând să alerge la glasul ce o striga. Atunci el se sculă, o apucă în braţe cu furie, cu disperare; buzele lor se întâlniră, într-un lung sărutat părură a-şi vorbi sufletele; frunzele se înfiorară de plăcere, şi cuvântul *pentru totdeauna,* cuvânt al iluziei şi al amorului, fu cel din urmă care ieşi din gurile lor.

Peste câtăva vreme după aceasta, mai mulţi juni se aflau adunaţi la casa unuia dintr-înşii şi vorbeau de noutăţile zilei şi de împrejurările vremii de atunci, care se păreau a pregăti o altă soartă pentru români; doi oameni însemnaţi erau sugetul [1] convorbirii, şi atrăgeau înteresul şi atenţia generală [2]; unul, general mare şi războinic viteaz, inspira acel interes ce simte cineva pentru gloria nenorocită; celălalt, totodată viteaz şi înţelept, care smulgea în silă după ochii supuşilor săi vălul superstiţiei şi al neştiinţei, care prin despotismul cel mai absolut civilizase o naţie sălbatică şi formase un imperiu puternic, ispira un entuziasm general şi ridica spiritele acelora care vedeau într-însul un izbăvitor al creştinătăţii.

---

[1] Sugetul (franţuzism) – subiectul.

[2] Frazele care urmează sunt repetarea aproape textuală a unui pasaj anterior.

Toţi vedeau un folos însemnat pentru ţară în alianţa prinţului Brâncoveanu cu Petru cel Mare, dar caracterul cel nehotărât al prinţului şi împotrivirea unor boieri bătrâni inspirau oarecare temere. "Păcat că nu e şi Leurdeanu între noi, zise unul, sunt sigur că el ar găsi cu cale să ne unim cu Carol XII, favoritul său." – "Am băgat de seamă, răspunse altul, că de la o vreme s-a făcut într-însul o schimbare deosebită; de unde era glumeţ şi vesel, acum este serios şi posomorât; abia îi scoţi vorba din gură şi se supără de orice; apoi îşi petrece viaţa la vânătoare, lucru ce nu-l obişnuia; Dumnezeu să mă ierte, dar crez că este amorezat; tu Cupărescule, care îi eşti amic mai intim, ai putea să ne spui ceva." – "Ba zău nu ştiu nimic, el are o natură afurisită, îşi păstrează secretul numai pentru dânsul." – "Şi prea bine face, strigară mai mulţi râzând – când şi le-ar spune, ai bate toba, cum faci şi pentru ale tale; când erai amorezat de fata Corbeanului, nu te consultai cu toată lumea ce trebuie să faci?" – "Bine că sunteţi voi mai buni; mărturisesc că Elena îmi plăcea, dar acum s-a isprăvit tot, săraca fată vor s-o călugărească cu sila, şi am auzit că stariţa, care este o femeie foarte aspră, o maltratează, neputând s-o înduplece; o ţine închisă într-o chilie întunecoasă şi o sperie totdeauna cu iadul şi cu dracii, încât este aproape să-şi piarză mintea; adevărat, mumă-sa spune în lume că singură a cerut să meargă la mănăstire, că se mulţumeşte prea mult... Dar cine o crede?" Uşa se deschise, şi Leurdeanu intră; el spuse că s-a întors de la vânătoare.

A doua slujbă a nopţii sau priveghere luase sfârşit şi cele din urmă făclii se stinseră în biserica schitului... Mulţimea călugăriţelor se împrăştia în toate părţile pe la chilii; lungimea veşmintelor şi lungile rase ce se târau pe iarba înaltă a curţilor mânăstirii, care părea a se mişca sub pasurile unor fantome, da acestei scene o faţă fioroasă şi mormântală; lumini se văzură aprinse pe rând în

toate odăile, dar peste puţin se stinseră toate, şi tăcerea şi întunericul rămase singure; un vânt rece sufla despre apus, şi glasul cobitor al unei cucuvaie răsuna din vreme în vreme în turnul clopotniţei şi se prelungea din vale în vale; atunci o luntre se dezlipi de cealaltă parte a lacului, se apropie fără zgomot de mănăstire, şi un om din doi ce erau într-însa se îndreptă spre o chilie aşezată aproape de locul mormintelor.

În minutul acela stariţa făcea o revizie de noapte, ca să se încredinţeze dacă s-au culcat toate maicile: apropiindu-se de acel loc i se păru că aude vorbind, apoi văzu ieşind un bărbat însoţit de o jună călugăriţă; vru să strige, dar ei o văzură; o mână puternică îi astupă gura şi o târî în silă până la luntre.

Aci, ca să nu poată chema ajutor, o băgară înăuntru şi hotărâră să o lase pe celălalt mal.

Dar abia braţul ce o ţinea o lăsă ca să apuce lopata, şi ea, văzându-se slobodă, vru să saie pe mal, să cheme ajutor. Luntrea pe nesimţite se depărtase puţin, eleşteul era adânc – ea căzu înăuntru şi nu se mai văzu.

A doua zi era o tulburare deosebită în mânăstire: stariţa şi o călugăriţă lipseau, şi nimeni nu putea spune ce s-au făcut. Toate cercetările rămaseră fără ispravă; în oraş vornicul Leurdeanu era foarte îngrijit pentru fiul său, care de câteva zile nu se ştia ce s-a mai făcut.

Peste câţiva ani după această întâmplare, o trăsură cu cai de poştă se opri puţin în dreptul mânăstirii; înăuntru era un bărbat cu o femeie şi o copilă ca de 6 ani. După ce se odihniră puţin: “Să plecăm mai curând, zise femeia, acest loc îmi aduce aminte o întâmplare nenorocită, la care aş vrea să nu mai gândesc”; apoi adăugă, netezând părul cel castaniu al junei copile: “cel puţin întâmplarea mea e o învăţătură care o scapă de asemenea soartă“.

Bistriţa

După o şedere de o zi şi o noapte, plecând de la Mânăstirea Dintr-un Lemn şi vizitând în treacăt un alt schit de maici, ce se cheamă Surpatele[1] sosirăm pe la amiază la mănăstirea Bistriţa.

Barbu Craiovescu, banul Craiovei, şi fratele său, vornicul Pârvu, începură zidirea acestei biserici în timpul domniei lui Mihnea cel Rău, la anul 1512. Dar siliţi de cruzimile lui, ei fugiră în Turcia, şi abia o putură isprăvi, după întoarcerea lor, când cu oştirea adunată de peste Olt goniră pe tiran[2].

Banul Barbu, vrăjmaş neîmpăcat al tuturor prinţilor ce se alegeau fără voia lui, goni asemenea şi pe Vlad al VIII-lea, care se orânduise domn de Înalta Poartă[3], dar în sfârşit fu şi el ucis

---

[1] Surpatele se despart de Mănăstirea Dintr-un Lemn numai printr-o gârliță; acest schit, așezat pe-un deal și ocolit de un crâng, s-a clădit pe la anul 1591, de către Ștefan al II-lea Surdu, fratele lui Mihai Viteazul, prinț blând, dar necapabil și din marele număr de domnitori neînsemnați care slujesc numai drept date cronologice la repedele curs al întâmplărilor omenești *(n.a.)*. Ștefan Surdul (1591 – 1592) nu era fratele lui Mihai Viteazul, ci fiul (nelegitim) al lui Ion-vodă cel Cumplit.

[2] Bistrița este o ctitorie a familiei Craioveștilor: Barbu, mare ban al Craiovei sub Vlad Călugărul și Radu cel Mare, Pârvu, mare vornic, Danciu, mare spătar, Radu, postelnic (genealogia Craioveștilor este dealtfel nesigură).Începutul clădirii ei este fixat în anul 1506 (nu 1512, cum spune textul), pe vremea lui Radu cel Mare (1495 – 1508), nicidecum a lui Mihnea cel Rău (1508 – 1510). Mihnea se bucură la început de sprijinul Craioveștilor; conflictul izbucnește prin 1509, și Craioveștii, împreună cu alți boieri, fug peste Dunăre. Pribegii se întorc cu sprijin turcesc și înving pe Mircea, fiul și asociatul voievodului, la Cotmeana (1510). Mihnea cu familia sa se retrage la Sibiu, unde este asasinat în același an.

[3] Cu ajutorul turcilor și al Craioveștilor, tronul este ocupat de Vlad al V-lea cel Tânăr (Vlăduț). Dar și acesta intră în conflict cu Craioveștii (1511), care trec Dunărea și se întorc cu oaste turcească. Lupta are loc lângă București, și Vlad este făcut prizonier și decapitat (1512). Tronul e ocupat de nepotul Craioveștilor, Neagoe Basarab (1512 – 1521).

de un capiciu-bassa [1] turc ce venise în ţară sub cuvânt ca să-l aşeze pe tron. La anul 1524, luând domnia Radu al VII-lea, care se afla poprit la Constantinopol [2], făcu ban al Craiovei pe vornicul Pârvu, fratele Barbului, şi după dânsul Moise I-i îi dete de soţie pe sora sa, vrând să aibă mai de aproape puternica familie a Pârvuleştilor, care era groaza mai multor prinţi; dar rudenia aceasta nu fu destulă ca să sprijinească pe Moise împotriva furtunii ce cruzimea lui ridicase asupră-i, şi banul Pârvu dimpreună cu Moise căzură în bătălia care acesta avu cu Vlad IX, orânduitul din partea Porţii [3]. Amândoi fraţii Pârvuleşti, cum şi Moise-vodă, sunt îngropaţi în biserica Bistriţei.

Pârvuleştii sunt şi zugrăviţi în costum boieresc, anteriu [4] şi giubea [5], meşi[6] cu papuci, şi la cap legătura turcească.

---

[1] *Cariciu-bassa* (mai corect *capugi-bașa*) – mare șambelan al Porţii otomane; însoţit de *capigii (capugii),* era trimis în ţările române pentru a comunica şi a duce la îndeplinire mazilirea domnului şi numirea unui domn nou.

[2] Alexandrescu este din nou greșit informat; în timpul luptelor pentru tron care au urmat după moartea lui Neagoe Basarab, domnia este ocupată vremelnic de unul dintre Craiovești, Bădica (noiembrie 1523). Turcii trimit un detașament de vreo 300 de oameni, sub pretextul că îi aduc confirmarea; Bădica le iese în întâmpinare, este prins și decapitat, împreună cu boierii din suită. După lupte între un alt pretendent susţinut de Craiovești, Vladislav, și Radu (de la Afumaţi), acesta din urmă, câștigându-și sprijinul Craioveştilor şi al Porţii (se dusese la Constantinopole) izbuteşte să-şi consolideze domnia (sfârșitul anului 1525). În luptele pe care le-a avut de susţinut, Radu este ajutat de banul Pârvu Craiovescu, fiul lui Pârvu, amintit mai sus.

[3] Alte informaţii necorecte la Alexandrescu: după asasinarea lui Radu (1529), turcii îl numesc domn pe Moise, fiul lui Vladislav (amintit în nota precedentă); în acelaşi an moare Pârvu-Craiovescu, iar ban al Craiovei ajunge nepotul său Barbu. Acestuia din urmă (şi nu lui Pârvu) îi dă Moise în căsătorie pe sora sa (1530); boierii potrivnici Craioveştilor se răscoală şi, cu sprijin turcesc, aduc ca pretendent pe Vlad, fiul lui Vlad cel Tânăr, voievodul ucis în 1512. După mai multe lupte, Moise este înfrânt şi omorât, împreună cu Barbu Craiovescu, în bătălia de la Viişoara (august 1530).

[4] Haină lungă (purtată la început numai de boieri.

[5] Haină largă de postav, purtată deasupra anteriului.Se îmbrăca peste cămașă și se încingea cu un brâu.

[6] Cizmuliţe de piele fină, peste care se puneau papucii.

Se vede că egumenii după vremi[1] ai acestei mănăstiri, mândri de vechimea locuinţei lor, n-au găsit alt mijloc să încredinţeze despre aceasta pe călători, decât lăsând biserica şi împrejurimile ei să cază în ruine. La cea dintâi vedere mi-am adus aminte de cuvintele economului de la Cozia: "La noi pică, dar la Bistriţa *plouă*". Tot e trist şi dărăpănat înăuntru, tot e vechi şi neîngrijit pe dinafară. Îngrijitorul de acum, având un respect deosebit pentru antichităţi, n-a găsit cu cale să se atingă cu vreo înnoire nelegiuită de sfintele chilii, dar pe de altă parte, urmând înţelepciunii omeneşti, a zidit pentru sine afară din mânăstire o pereche case îndestul de lumeşti, dar minunate pentru odihnă. Ceilalţi călugări, supuşi la ploaie şi la frig, locuiesc în chilii neînvelite, şi suferă tot ce trebuie să sufere cineva ca să se învrednicească a ajunge mucenic. Nu sunt deloc la îndoială că în lumea cealaltă vor fi fericiţi, căci într-aceasta sunt îndestul de rău.

După odaia ce ne-o deteră de locuinţă, ne făcurăm o închipuire jalnică de prânzul ce ni se gătea, şi astă dată nu furăm înşelaţi. Ca să ne mângâiem, hotărârăm a vizita pe pustnicul ce locuieşte în munte în susul mânăstirii; un părinte bătrân ne sluji de călăuză. Ne trebui mai mult de un ceas până să ajungem, poteca era strâmtă, înainte şi în dreapta prăpăstii, în vale râul ce poartă numele mănăstirii, împotriva[2] stânci râpoase şi goale, şi în stânga peştera, în care intrarăm pe brânci ca într-o vizuină, cu toate că înăuntru e destul de largă. Fiecare dintre noi ţinea câte o făclie aprinsă şi înaintea tuturor mergea bătrânul pustnic, ce ne ieşise spre întâmpinare. După ce înaintarăm câtva, el se opri şi, întinzând mâinile, ne arătă cu un fel de mândrie întunecoasa şi umeda sa

[1] De-a lungul timpului.
[2] În faţă.

locuinţă şi mulţimea liliecilor, înaripaţilor săi tovarăşi, care speriaţi de lumină vâjâiau în toate părţile pe la ochii noştri.

Acest om fără a fi mut, s-a supus de sine la o tăcere veşnică. Este câtăva vreme de când nişte tâlhari au intrat la dânsul. Şi socotind că poate se află ascunse acolo averile mănăstirii, cu feluri de casne l-au silit să vorbească; dar toate au fost în zadar. În sfârşit, pierzând nădejdea de a afla, în necazul lor, l-au aruncat în prăpastie.

Dar, sau minune, după cum spun părinţii, sau întâmplare după cum ar zice un necredincios, el rămase atârnat de un copac; a doua zi îl găsiră în aceeaşi poziţie, şi cu multă greutate îl traseră în sus.

Înăuntrul peşterii sunt două mici altare în faţa prăpastiei, al cărora pusnicul e singurul slujitor. Nu ştiu de ce, până să nu văz pe acel om al muntelui, îmi făceam o altă idee de un pustnic. Nu îmi aduc aminte bine ca ce idee îmi făceam: destul numai că un pustnic mi se părea o fiinţă care nu seamănă întru nimic cu ceilalţi muritori, un ce nematerial, care se pierde dinaintea ochilor, sau un fel de sălbatic ce iese din despicătura unei stânci şi se pierde într-alta, călare pe un urs îmblânzit de dânsul.

Îmi închipuiam că trebuie să-l prindem cu vânătoarea; dar când îl văzui că îşi pleacă capul şi salutează, când îl pipăii şi înţelesei că este de carne şi de oase, era aproape să strig: “Nu, acesta nu este pustnicul!” întocmai ca acea damă de provincie care mergând la Paris să vază pe dnul Balzac, pe care după romanţurile lui şi-l închipuia un june galben ca lămâia şi elegant ca crinul, subţire să-l tragi prin inel şi slab să cază de o suflare, un ce delicat care nici mănâncă, nici bea, apoi văzând în locul acestui ideal un om gras şi gros, rumen şi rotund, care gustă dimineaţa nu ştiu câte biftecuri, a zis în uimirea sa: “Nu, acesta nu poate să fie Balzac”.

Bistriţa

(Încheiere)

Coborându-ne de la peşteră, însoţiţi de vuietul Bistriţei, ce curgea în vale, luarăm o potecă ce duce la Arnota, mică biserică, spre miazănoapte, aşezată la o înălţime de două ori mai sus decât peştera; deşi Arnota se vede din curtea mănăstirii, dar îndată ce începi a sui, desimea pădurii şi înălţimea vechilor stejari îţi astupă vederea. Nimic nu îţi spune că te-ai apropiat, decât lătratul câinilor ce te presimt şi vestesc părinţilor că le vine o vizită.

Ne mirarăm de iuţeala cu care suia călugărul nostru, căruia mulţimea anilor trebuia să-i fi slăbit puterile, dar care nu se arăta nicidecum obosit, în vreme ce noi avurăm trebuinţă să ne odihnim în multe rânduri; iată ce e deprinderea. Pe muchia dealului, afară de zidurile Arnotei, este un foişor de lemn, pereţii căruia sunt acoperiţi cu numele fiecărui vizitator credincios care a avut răbdare să se suie acolo. Între alte nume citirăm pe al unei dame cunoscute şi un fel de aforism scris de aceeaşi mână împotriva bătrânelor cochete care se joacă cu liniştea familiilor şi-şi fac o proprietate din bărbaţii altora; lucru ce ne făcu să credem că d-ei se afla atunci în minute de gelozie şi că avea să se plângă de vreo necredinţă casnică.

Din acel foişor vederea se întinde în depărtare peste munţi şi câmpii, până aproape de Râmnic. În dreapta mai jos, este peştera pustnicului, şi în vale Bistriţa. Mare trebuia să fi fost anevoinţa cu care se făceau aceste ziduri la astfel de înălţimi; dar se vede că greutatea biruită era unul din meritele religioase ale vremilor de atunci. Apoi aceste mânăstiri pe înălţimea munţilor erau ca nişte cetăţi care slujeau de azil libertăţii la împrejurări grele. Trei călugări

alcătuiesc toată populaţia Arnotei. Această biserică are un venit de 100.000 lei, şi cu toate acestea, nu ştiu de a cui pricină, călugării sunt siliţi să cerşetorească prin sate pentru ţinerea vieţii lor şi a candelei care arde neîncetat la mormântul domnului M. Basarab, mormânt frumos, care despăgubeşte cu mulţumire pe călător de osteneala ce-şi dă ca să-l viziteze.

Acest mormânt este de marmură albă, ridicat pe pământ ca de patru palme şi lung ca de 4 picioare. Pe dânsul este săpat în relief armura prinţului şi a ţării, tunuri şi steaguri.

Am zăbovit mai multe ceasuri înlăuntrul bisericii, şezând pe piatra mormântului şi vorbind de virtuţile unui prinţ cu inima nobilă care, ştiind a birui, a preferat totdeauna bunurile păcii, care, destoinic a dobândi numele de concherant[1], a ales pe acela de legiuitor[2] şi civilizator al naţiei sale. Generos către vrăjmaşii săi şi drept către toţi, poate să zică cineva că el n-a făcut altă greşeală decât aceea de a trăi prea mult. Bătrâneţile lui l-au făcut să cază sub influenţa unor miniştri necinstiţi şi nevrednici, care i-au întunecat gloria şi i-au amărât cele din urmă zile ale vieţii[3].

Bătrânul prinţ este zugrăvit în biserică în faţa mormântului; el poartă anteriul cu flori, malotea[4] îmblănită cu râs şi coroană; statura lui este înaltă, părul alb şi chipul bărbătesc.

După ce văzurăm cu de-amănuntul tot ce Arnota avea de văzut, ne întoarsem la mănăstire, unde sosiră în lipsa noastră şi alţi vizitatori. O copiliţă ca de trei ani, veselă şi frumoasă, se juca pe

---

[1] Cuceritor.

[2] În timpul lui Matei Basarab s-au tipărit *Pravilele* de la Govora (1640) și Târgoviște (1652).

[3] Ultimul an al domniei lui Matei Basarab a fost tulburat de răscoalele dorobanților și seimenilor (mercenari străini). Moare în aprilie 1654.

[4] Haină lungă îmblănită.

iarbă. Întrebând de numele călătorilor, aflarăm că este un boier craiovean cu familia sa.

Înaintea bogatului coşciug în care odihnesc moaştele sf. Grigore Decapolitul[1], văzui o femeie îngenuncheată, care părea a se ruga cu fierbinţeală; lângă dânsa era altă tânără, ce se părea că n-are să supere pe sf. cu nici o rugăciune; când femeia cea dintâi îşi întoarse capul, văzui nişte trăsuri care îmi aduceau aminte o persoană ce am cunoscut altă dată.

Dar vechea mea cunoştinţă avea un chip însufleţit de culorile dimineţii, ochii plini de foc şi de vioiciune şi un ce zâmbitor în toate mişcările; acesta dimpotrivă avea suferinţa şi gălbeneala pe chip, ochii stinşi şi fără expresie şi un ce dureros în toată fiinţa. Ea se uită la noi, apoi şopti un ce tovarăşei sale, apoi, după ce ieşirăm din biserică, îmi dete cunoştinţa. "Sunt sigură – zise – că nu mă mai cunoşti; dar nu pot să mă mir, că ştiu bine cât m-am schimbat."

Se poate înţelege uimirea mea, când mă încredinţai că este aceeaşi persoană pe care cu trei ani mai-nainte o văzusem tânără şi frumoasă; îmi adusei aminte de cuvintele proorocului: "O suflare trecu şi floarea căzu, şi pământul ce o purta nu o va mai cunoaşte". Trei ani au fost destul ca să pună o deosebire grozavă între fata de atunci şi femeia de acum.

Dar multe sunt durerile omului, şi adânci şi amare suferinţele inimii, schimbarea adusă de vreme este o lege a naturii, ce-şi urmează cursul fără să aibă în sine nimic sfâşiitor, căci îşi găseşte un fel de mângâiere în soarta obştească, dar aceea pricinuită de suferinţele morale e tristă ca moartea şi apasă sufletul cu un sentiment dureros.

---

[1] Predicator religios din sec. al IX-lea (mort în 1840); moaştele lui se păstrează la Bistriţa. "Bogatul coşciug" de argint a fost dăruit de Constantin Şerban Basarab în 1656.

Când te primbli seara pe o livadă veştedă şi vezi copacii descărcaţi de podoaba lor şi frunzele galbene risipite de vânturi în adâncimea văilor, vederea aceasta deşteaptă în suflet idei melancolice, fără amărăciune, o reverie nedesluşită, şi te gândeşti, poate, la iarna vieţii. Dar când primăvara o vijelie neaşteptată ruinează parterul[1], şi zambilele veştezite acoperă pământul, de ai vreun fiu pe care l-ai pierdut încă în leagăn, vreun frate, sau un prieten, sau orice fiinţă iubită care te-a lăsat fără vreme, găseşti o asemănare tristă între viaţa lor cu a acelor plante, şi zici că aşa piere, aşa se trece tot ce e bun şi frumos în lumea aceasta!

În puţină vreme cât mai zăbovirăm la Bistriţa, călugării ne spuseră multe despre ticăloşia[2] lor şi obiceiurile aristocratice ale părintelui egumen; norocire că noi veniserăm în trăsură cu 4 cai, cu un surugiu care striga de îţi lua auzul şi cu 2 dorobanţi ce îi eram datori prieteneştii îngrijiri a cârmuitorului acelui judeţ. Altfel am fi fost în primejdie să mânem afară din mânăstire, după cum se urmează cu alţi păcătoşi care vin pe jos şi fără suită.

După un adevăr trivial, înaintea lui Dumnezeu suntem toţi deopotrivă, şi în locaşul lui nu este mic sau mare; dar unii din următorii apostolilor, uitând adevărul acesta şi cercetând cu scumpătate distincţiile societăţii, te primesc bine dacă vei fi boier, şi încă boier mare; mai puţin bine dacă vei fi neguţătoriu, iar de vei fi ţăran te poftesc afară.

Apoi se plâng că *stăpânirea* îi nedreptăţeşte, luând o parte din veniturile mănăstireşti pentru trebuinţele statului; stăpânirea le-a lăsat îndestul ca să trăiască după cuviinţă, şi încă să facă şi ceva bunătăţi; să ne arate dar bunătăţile care le fac, sau care le-au făcut, chiar până să nu li se ia aceste venituri; să ne arate fetele

[1] Partea împodobită cu flori şi gazon a unei grădini.
[2] Mizeria, sărăcia.

sărace care le-au ajutat, copiii săraci care i-au pus în şcoale, spitalele care le-au întemeiat; să ni le arate acestea, şi atunci vom zice că trebuie nu numai să li se lase veniturile, dar încă să li se mai adaoge. Cei dintâi călugări cărora li s-au încredinţat direcţia mănăstirilor s-au arătat vrednici de sarcina lor şi au împlinit în cuget curat dorinţa fundatorilor; dar alţii mai târziu, molipsindu-se de patimile şi vanităţile care muncesc societatea, au vrut să adune comori şi să înoate în aur. Dumnezeiescul fiu al Mariei era sărac şi smerit, iar oamenii care au făcut jurământ de sărăcie şi de smerenie s-au întrecut la bogăţii şi au preumblat trufia lor în mijlocul obştii. Ştiu că sunt la aceasta excepţii vrednice de cinste, dar aş dori să fie încă mai multe, pentru interesul unei credinţe care slăbeşte din zi în zi, care nu s-a întins atât decât prin morala sa cea desăvârşită, prin abnegaţie şi iubire de omenire, şi al căreia întemeietor zicea ucenicilor săi: "Cel dintâi dintre voi să fie cel din urmă".

Polovraci

Cu toate că mănăstirea Polovracilor nu este din cele însemnate ale Micii Valahii [1], dar poziţia ei şi frumoasa peşteră de stalactiţi ce se află acolo o fac vrednică de băgare de seamă. Ea este aşezată pe o întinsă câmpie, între 2 stânci care încep două şiruri de munţi şi ale cărora coaste cenuşii şi vulcanice se văd de departe; între ele în vale curge râul Olteţul, care printr-un fel de urlet sălbatic devedeşte rudenia ce are Oltul. Biserica este pe malul din dreapta, are curţi de zid şi vreo 5 – 6 chilii, care slujesc de locuinţă unui

[1] Mica Valahie – Oltenia.

gros arendaş. Nici un călugăr nu se află acolo, afară de preotul orânduit pentru slujba bisericii.

Această mică mănăstire s-a fondat pe la anul 1640 de jupân *Danciu Părăianu* şi Stan, marele postelnic.

Aceşti boieri erau din numărul acelor ce se ridicaseră asupra lui Leon I, sub comanda aghii[1] Matei Basarab [2].

Norociţi în bătălia de la satul Ungureni, ei se biruiră la Persiceni şi îşi găsiră scăparea în mănăstirea Tismanei, de unde fugiră în Transilvania. Apoi, pe la anul 1633, se întoarseră cu şeful lor, care era chemat de dorinţa obştească, şi cinstiţi de dânsul cu posturi mari, luară o mare parte la biruinţa lui Radu XI şi asupra lui Vasile Arnăutul [3], domnul Moldaviei.

Puţină vreme ne trebui ca să ne îndestulăm de vederea bisericii; lucru cel mai însemnat ce găsirăm într-însa fu un mormânt, pe piatra căruia este săpată o ghirlandă, în ea o mână care ţine o sabie, şi dedesubt cuvintele: *Andrei Scorei.*

După cercetările ce făcurăm în vechile hârtii ale mănăstirii, aflarăm că acest *Scorei* trăia pe la anul 1690, că era fiu al unui

---

[1] *Agă* – rang de boieri de prima clasă; comandantul dorobanţilor.

[2] În octombrie 1630, boierii care luaseră în arendă impozitele sub Leon-vodă, neputând acoperi lipsurile, se hotărâră să se exileze în Ardeal şi acolo să strângă o armată împotriva domnitorului; printre ei se afla Matei aga din Brâncoveni. O primă ciocnire are loc la Ungureni, unde trupele credincioase lui Leon fură înfrânte; o a doua, lângă Bucureşti (12/23 august 1631), s-a soldat cu nimicirea răsculaţilor. Matei şi câţiva răsculaţi au izbutit să scape şi, după un popas la Tismana, au trecut din nou în Ardeal. Matei nu acceptă oferta de "amnistie" a lui Leon şi ia contact cu unele căpetenii turceşti, care-i promit sprijin pentru ocuparea tronului. În iulie 1632 Leon-vodă este mazilit şi domnia se acordă lui Radu, fiul lui Alexandru Iliaş, domnul Moldovei. Profitând de vacanţa tronului, Matei pătrunde în ţară prin Banat, obţine sprijinul Olteniei şi intră în Bucureşti în septembrie 1632. Radu fuge în Moldova, se întoarce cu o armată, dar este înfrânt lângă Plumbuita (25 octombrie / 4 noiembrie 1632).

[3] Vasile Lupu, albanez (arnăut) de origine.

cioban şi în copilăria sa păzea oile părinteşti, în poalele muntelui Vâlcan, unde se află şi astăzi stâna familiei sale, ocupată de ciobani din acelaşi neam. Despre aceasta putem fi înşine chezaşi, căci am petrecut o noapte în stâna familiei lui Scorei şi am băut acolo cel mai dulce lapte. La anul 1687, când Şerban al II-lea se gătea, prin alianţa sa cu Ioan şi Petru, ţar al Rusiei, a scutura jugul turcilor[1], şi aduna pe taină oştirea în munţii de peste Olt, tânărul Scorei intră ca voluntar în slujba lui Şerban şi ajunse prin destoinicia sa la rangul de căpitan.

Cea dintâi grijă după sosirea noastră acolo ne fu să vizităm peştera de salactiţi, ce este într-una din stâncile de care am vorbit. Ieşind din curtea bisericii pe o portiţă spre miazănoapte, apucarăm pe malul Olteţului pe sub stânca din dreapta: acum trebui, după o expresie ţărănească, să ne luăm inima în dinţi, căci poteca era râpoasă şi aşternută cu pietriş, care, la cea mai mică mişcare, se pornea în prăpastie. Aci un pas greşit sfârşeşte o viaţă. Ne ţineam dar cu multă greutate de colţurile pietrelor şi chemam în ajutor pe sfinţii călătorilor. În sfârşit sosirăm la intrarea peşterii; acolo aprinserăm făcliile şi intrarăm. La cele dintâi pasuri noi ne oprirăm; ni se păru că ne aflăm într-una din acele cetăţi încântate ce le-a inventat imaginaţia zâmbitoare a poeţilor arabi; ne văzurăm ocoliţi de o mulţime de figuri de pietre, care, la lumina făcliilor, luau o formă de figuri omeneşti.

Ici se vedea un grup de copii, ce părea a se îndeletnici la lucrările vârstei lor; mai încolo alte fiinţe care se împărtăşeau[2] de

---

[1] Este vorba de tratativele care au început după înfrângerea turcilor în asediul Vienei (1683),pentru încheierea unei alianţe a statelor creştine. Regele Ioan Sobieski al Poloniei a avut un rol important în aceste tratative. Şerban Cantacuzino trimite o delegaţie la Viena şi alta la Moscova, pentru a negocia trecerea ţării în tabăra creştină, dar moartea sa (1688) împiedică încheierea unui tratat.

[2] Participau, aveau trăsături comune (şi de om, şi de fiare).

om şi de hiare, fauni[1], sau silvani[2] care se ascund după o coloană piramidală. Înaintezi, şi aceleaşi figuri parcă au trecut înainte ca să te aştepte; unele îţi râd, altele, cu un aer misterios, îţi fac semn de tăcere. Într-un colţ la întuneric se văd 2 chipuri sălbatice ca 2 tâlhari, care, cu armele gata, aşteaptă pe trecător. Împotrivă, contrastând cu această scenă, o despărţire formează un alcov; o femeie se arată în fund şi priveşte prin dantelele unei perdele ce se coboară din bolta stâncii, în îndoituri graţioase; la un loc bolta se pleacă, încât abia te strecori de cealaltă parte; apoi iar se ridică, apoi se întinde şi se lărgeşte, formând o a 2-a peşteră şi desfăşurând o nouă privelişte.

Aci nu simţi nici umezeala aceea pătrunzătoare, nici aerul greu, care te apasă în peştera pustnicului; o răcoare dulce te însoţeşte, pieptul răsuflă mulţumit, o uimire plăcută rătăceşte vederea. Varietatea boltelor gotice, albeaţa şi luciul parchetului, nenumăratele statui care te înconjoară, grozave sau blânde, posomorâte sau zâmbitoare, după cum le priveşti, de aproape sau de departe, la lumină sau întuneric; toate îţi cuprind cu putere simţirile, şi omul cel mai fără iluzii se crede transportat într-o altă lume.

Ca să lăsăm un suvenir de vizita noastră, ne scriserăm numele pe o coloană care lucea de mii de steluţe, ca acelea ce licăresc dimineaţa pe un mal de zăpadă. Dar picătura muntelui, adăugând piatră peste piatră, va şterge cu încetul acele nume; sau, de vor mai rămânea câteva litere până când un alt călător va trece pe acolo, ele vor fi pentru dânsul ca acele simboluri nedesluşite, înscrise pe monumentele unui norod necunoscut ce nu mai trăieşte.

[1,2] Fauni şi silvani – divinităţi câmpeneşti, protectoare ale pădurilor şi turmelor (în mitologia romană).

Tismana

(Încheiere)

Iată cea mai veche şi mai măreaţă din toate mănăstirile de peste Olt. Începută de Radu al II-lea Basarab, la 1366, ea se săvârşi de fiul său, Dan, şi mult mai târziu se prefăcu de Neagoe Basarab, în semn de recunoştinţă că şi-a găsit acolo scăparea când se afla gonit de Radu cel Mare, pentru găzduirea ce dăduse sfântului Nifon [1]. Dar prietenul unui sfânt, religiosul şi blândul Neagoe, n-avea trebuinţă de acestă nenorocire ca să înnoiască biserica. Oricum va fi, el a fost unul din prinţii cei mai buni; dar virtuţile lui au pierit cu dânsul şi n-au adus nici un bine statornic la naţia în care au strălucit. Atât este de adevărat că calităţile personale nu pot aduce nici un folos temeinic, când toate lucrările se întemeiază pe voinţă, iar nu pe legi. "Când Marcu Aurelie muri, zice Chateaubriand [2] – romanii se readânciră în relele năravuri cu o astfel de înfocare, încât i-ar fi luat cineva de oameni care şi-au dobândit de curând libertaea, ei însă nu scăpaseră decât de virtuţile celor din urmă stăpânitori."

Ca să zidească Tismana, Radu al II-lea avu trebuinţă să reteze o parte din munte. Aşezată la o înălţime ca de 100 picioare, apărată în faţă de o măreaţă stâncă ce se pleacă deasupră-i, ocolită de

[1] Tismana este una din cele mai vechi mănăstiri de la noi. Călugărul sârb Nicodim, venit în ţară pe vremea lui Vladislav (Vlaicu-vodă), construieşte aici mai întâi o biserică de lemn (de tisă); mai târziu, Radu Basarab, fratele lui Vlaicu, începe construcţia de zid pe care o desăvârşeşte fiul lui şi succesorul său, Dan I. Neagoe Basarab renovează mănăstirea, acoperind-o cu plumb.

[2] François-Rene de Chateaubriand (1768 – 1848), scriitor francez, unul din precursorii romantismului.

zidiri vechi, care se întind pe marginea prăpastiei, şi încoronată de turnuri, această zidire, privită din vale, seamănă[1] unul din acele palaturi din veacul de mijloc[2], una din acele cetăţi feudale, din care baronii şi cavalerii înfruntau puterea absolută, absoluţi ei înşişi în proprietăţile lor.

În stânca de care pomenirăm şi care se înălţă îngrozitoare la spatele zidurilor, este o mâncătură adâncă, un fel de peşteră, din care iese un izvor ce trece pe sub pământ, prin curtea mănăstirii, se aruncă din înălţime ca un torent, şi, împreunându-se cu râul Tismanei, ce curge în vale, formează împreună o gârliţă ce şerpuieşte între 2 şiruri de munţi şi se pierde în depărtare. Tot în aceeaşi stâncă, deasupra peşterii, la o înălţime ca de 30 picioare, este o vizuină adâncă, chilie nemuritoare a sfântului Nicodim, care se aflå egumen al Tismanei. Călugării şi locuitorii de primprejur vorbesc multe despre minunile acestui sfânt; şi negreşit trebuie să fi făcut, de vreme ce putea să locuiască aşa de sus, pe un perete de piatră, fără să aibă aripi.

Un singur călugăr, un tânăr frate, s-a deprins să se suie acolo. L-am văzut înşine agăţându-se de pietre cu unghiile ca o pisică sălbatică, intrând în chilie şi scoţând cenuşă din vatra sfântului. Ceilalţi călugări, mai înţelepţi şi mai puţin iubitori de gloria cerească, se mărginesc a cinsti pe sfântul în biserică, unde îşi are coşciugul; căci trupul s-a făcut nevăzut într-o noapte, după ce o vedenie ameninţătoare a îndatorat pe egumen să taie degetul sfântului, ca să rămâie drept suvenir bisericii.

Aci se păstrează asemenea crucea de fier a sfântului, haina cu care a trecut prin foc, şi un patrahir de o stofă bogată, ce se zicea a fi dăruit de mateiaş Corvin, regele Ungariei.

---

[1] Cu sensul: pare, se aseamănă cu...
[2] *Veacul de mijloc* – Evul mediu.

În această mânăstire se adunau la 1820 vitejii panduri ai Mehedinţului sub steagul lui Tudor Vladimirescu, om mărginit şi crud, dar a cărui întreprindere înaintă cu un pas libertatea politică, după cum se urmează[1] pretutindenea, unde oamenii sunt siliţi a intra vremelniceşte în independenţă naturală; supunându-se pe urmă la legi, ei păstrează totdeauna pomenirea slobozeniei lor.

În vreme când ne îndeletniceam a vizita biserica şi priveam toate amănuntele, cu acel interes ce-l deşteaptă un monument istoric de care multă vreme ai auzit vorbind, văzurăm venind către noi un bătrân, de talie scurt, cu ochii cufundaţi în cap, dar vii şi vorbitori; el ne spuse că este fiu al împăratului Americii; ne arată câteva decoraţii de hârtie şi ne întreabă ce face împăratul Nicolae[2]; de a răspuns la scrisorile ce i s-au adresat de dânsul şi de are de gând să declare război. Îi răspunserăm că toate merg bine şi împăratul se închină cu plecăciune, şi-l rugarăm să ne spuie de când este fiu de împărat. "Din vremea lui Capudistria[3] – ne răspunse –; la moartea lui mă aflam în biserică, şi toată Grecia s-a sculat să mă puie pe tron, dar n-am primit". Acest nebun este unul din cei mai fericiţi ce am văzut vreodată; el ţine o corespondenţă ideală cu toţi suveranii Europei, care au să pornească curând un război obştesc pentru drepturile lui.

Îndemnaţi de bunii părinţi, noi plecarăm să vizităm un metoh al mănăstirii, zidit pe munte spre miazănoapte, la o înălţime deosebită; el este făcut de sfântul Nicodim, şi atât de mic, încât abia cinci sau

---

[1] Se întâmplă.
[2] Nicolai I, ţarul Rusiei (1825 – 1855).
[3] Capo d'Istria (1776 – 1831), om politic grec, luptă pentru independenţa Greciei, căutând să obţină sprijinul Rusiei. Preşedinte al Republicii Greceşti în 1827, e asasinat în 1831.

şase oameni pot încăpea într-însul. Părinţii de acolo ne spuseră că în susul acestei zidiri, la o depărtare ca de trei ore, pe creştetul cel mai înalt al muntelui, este o altă biserică făcută de acelaşi sfânt[1] care slujea în aceeaşi zi la câteşitrele biserici; întreprindere cam anevoie, şi pot zice peste putinţă pentru un om care nu ar fi sfânt. Cu toată râvna ce aveam a nu trece nimic cu vederea, dar astă dată vremea sau mai bine curajul ne lipsi şi ne întoarserăm iarăşi la mănăstire, unde ne odihnirăm puţin în foişorul ce dă asupra prăpastiei în faţa drumului.

Seara începuse a da obiectelor o culoare fantastică, dar în faţa noastră, spre răsărit, o lumină roşietică vestea apropierea lunii; peste puţin o văzurăm licurind ca o stea depărtată, ca o făclie, care se aprinse în deasa întunecime a copacilor ce acoperă muntele, apoi un glob rubinos se văzu legănându-se printre frunzele desfăcute de vânt şi, înălţându-se puţin, aruncă o rază piezişă pe rămăşiţele unei zidiri ce se vede pe coastă, apoi deodată arătându-se deasupra stejarilor celor mai înalţi, ca pe un piedestal de verdeaţă, lumină peştera sfântului, turnurile mănăstirii, potecile tainice şi stâncile din faţă, în vreme ce o parte a pădurii, rămasă în umbră, făcea să se auză un vuiet fioros, asemenea cu zbieratul depărtat al hiarelor sălbatice.

Am văzut de multe ori răsărind şi apunând luna, dar niciodată acea privelişte nu mi-a făcut atâta impresie. Tăcerea acestei cetăţi unde răsuna odată zgomotul armelor, întinderea pustiului, singuratica lună ce se înălţa melancolică pe câmpiile cerului mi se părea a înota în atmosferă ca un fanal aruncat pe nemărginirea oceanului; toate umpleau inima de melancolie şi deşteaptau ideea unei vieţi petrecute în singurătate, în sânul naturii.

[1] Este vorba, probabil, de Cioclovina-de-Sus, schit întemeiat în 1714 de un egumen al Tismanei, Nicodim, confundat de localnici cu omonimul său din sec. al XIV-lea.

Pe la miezul nopţii plecarăm de la Tismana, fără a ne lua ziua bună de la părinţi, care gustau în ceasul acela dulceţile somnului, şi îndreptarăm calea noastră spre Turnul lui Sever [1].

O nuntă

Sunt câţiva ani de când pentru păcatele mele mă aflam înrolat sub steagurile armiei noastre [2]. Dumnezeu să ierte pe aceia care, socotindu-mă destinat a apăra patria de primejdii, mă însărcina cu străjuirea Dunării şi vizitarea numeroaselor picheturi de pază. Născut sub o stea blândă, eu sunt de caracterul cel mai liniştit şi niciodată sabia mea n-a fost în ispită a se mânji de sânge. Dacă vrăjmaşii ţării ar fi ştiut cu ce om au a face, s-ar fi purtat negreşit cu oarece obrăznicie, la care paşnicele mele aplecări m-ar fi oprit de a le răspunde. Cu toate acestea, sunt departe de a regreta vremea ce am pierdut cu acea ocupaţie: traiul ostăşesc face pe om răbdător şi exact. Când ai petrecut câtva sub pământ în bordeie afumate sau în colibe bătute de valuri, spulberate de vânturi, varietatea vremilor şi schimbările soartei nu te sperie lesne. Apoi câte relaţii prieteneşti, câte dulci suvenire sunt rezultatul acestei vieţi! Dar iată cuvinte de prisos când este vorba de nişte obiceiuri ţărăneşti ce am avut prilej a cunoaşte în cursul strălucitei mele

---

[1] Drobeta Turnu-Severin; numele oraşului era interpretat greşit: în realitate Severin înseamnă “nordic” şi nu are nici o legătură cu numele împăratului roman Septimius Severus. *Memorialul* se opreşte aici. I. Ghica ne informează asupra continuării călătoriei: “Ne-am coborât la Turnu-Severin ş-apoi ne-am întors urmând obârşia munţilor din stâncă în stâncă, călătorind când pe jos, când călare, din gura Bahnei în Dunăre, până la valea Oltului, la Turnu-Roşu” (I. Ghica, *Amintiri despre Grigore Alexandrescu, în Scrisori către V. Alecsandri*).

[2] Alexandrescu fusese înrolat în armată prin 1836—1837.

cariere ostăşeşti; obiceiuri cu atât mai curioase cu cît originea lor e mai necunoscută.

Acestea erau, după cât îmi aduc aminte, în judeţul Râmnicul Sărat, într-un sat numit Râmniceni. Subcârmuitorul locului, om vesel şi deştept, mă invită să merg la o nuntă ce se făcea în vecinătate: propoziţia nu-mi păru de refuzat, şi peste puţin norociţii nuntaşi văzură sosind o trăsură ocolită de dorobanţi care făcea să se ridice de departe căciulile, în cinstea persoanelor de ei escortate.

În ceasul când sosirăm, adunarea se dispoza a merge la biserică spre săvârşirea cununiilor. Un car cu patru boi şi acoperit cu procoave[1] sta gata pentru mireasă, care se şi sui într-însul, însoţită de câteva bătrâne, mume, nune sau soacre, şi îmbrăcată cu trei malotele, lux ce mărturisea în favorul stării părinţilor, dar care nu-mi pricinui mai puţină mirare, căci ne aflam în luna lui iulie şi căldura era grozavă. Oricum va fi, mireasa se sui în car, după cum vă spusei, şi plecă precedată, urmată şi ocolită de cavalerii satului călări, împodobiţi cu flori, înarmaţi cu pistoale.

Aici poate aşteptaţi să desfăşor înaintea dumneavoastră pateticul romanţ al acestei căsătorii, sau să vă descriu frumuseţea miresei, eleganţa taliei, colora părului, strălucirea ochilor şi altele după obiceiul nuveliştilor. Dar pentru cel dintâi punct vă arăt cu mâhnire că nici o luptă de patimi, nici o scenă tragică nu a însemnat istoria acestei perechi: se zice numai că potriviţi întru toate ei se uneau cu mulţumire; că deşi mai-nainte cântăreţul bisericii şi văcarul satului arătaseră oarecare pretenţii asupra inimii ce acum se lega pentru totdeauna, dar greutatea braţului delicatei copile le lăsase semne neşterse de antipatia sa.

---

[1] Pături.

Cât pentru frumuseţile miresei, vă mărturisesc că hotărârea mea era să vi le descriu cu de amănuntul; dar fatalitatea, care pune adesea stavile la execuţia celor mai nevinovate planuri, mă opreşte de a vă mulţumi, căci mireasa, afară de celelalte podoabe, purta pe cap un lung şal de pânză ce i se pogora până la picioare.

Statornic în dorinţa de a vedea figura acelei femei, o urmai la biserică cu mulţimea nuntaşilor şi mă aşezai lângă dânsa, căci am avut totdeauna o slăbiciune deosebită pentru mirese — se înţelege, pentru ale altora — din ziua de când se numesc femei şi până când încetează de a merita acest nume. Dar formalităţile religioase se săvârşiră, şi pâinea cu vinul sfânt fură gustate de mireasă sub statornicul ei voal. Când zic gustate, va să zică mâncate şi băute cu desăvârşire, paharul ce era ca de o litră nemaicuprinzând în urma acestei operaţii nici o picătură de vin.

Mâhnit de neplăcutul rezultat al cercărilor mele, mă întorsei cu nunta la casa socrului, unde se începură în bătătura gunoioasă danţurile şi hora. Orchestra nu era numeroasă: doi lăutari trenţăroşi alergau împrejurul cercului, cântând la urechea fiecărui dănţuitor: operaţie ce era, după cum pricepui, o mare cinste pentru acela în favorul căruia se făcea; pentru că toţi ceilalţi cavaleri se păreau a privi cu un fel de gelozie pe alesul ascultător, parcă ei ar fi fost la o mie de paşi departe de dânsul.

După ce mireasa întoarse de câteva ori danţul, două bătrâne se apropiară de dânsa şi, luând-o fiecare de câte o mână, o duseră spre uşa casei. Aci ea se opri şi, punând mâinile amândouă pe pragul de sus, stătu nemişcată. Peste puţin, un glas bărbătesc se auzi înăuntrul casei zicând: „Intră“. Dar mireasa răspunse cu multă filozofie: „Nu intru până când nu îmi vei spune ce-mi dai”. „Îţi dau — adăugă glasul din casă — o pereche de boi, o vacă cu lapte şi zece oi”. Se vede că darurile făgăduite nu se părură

îndestule înţeleptei mirese, căci nu se grăbi nicicum a schimba poziţia ce luase. Dar acela care încercase mijloacele amăgitoare ale făgăduielilor, văzând că prin acestea nu izbuteşte, se arătă îndată ţinând în mână un frâu şi un căpăstru, simboluri magice ale supunerii, şi cu cea mai desăvârşită eleganţă le puse de gâtul miresei, apoi o trase înăuntru, fără a mai adăuga nimic la darurile sale.

Acum nunta era săvârşită şi masa întinsă pentru cei chemaţi. Ce s-a mai urmat după aceea nu ştiu: îmi place numai a crede, pentru cinstea neamului omenesc, că femeia era frumoasă, şi atât mai frumoasă cu cât am văzut-o mai învelită. Nădăjduiesc că ginerele, de nu va fi fost un dobitoc mare, trebuie să-i fi ridicat în mai multe rânduri voalul şi să fi prelungit plăcerea lunii de miere, până când arendaşul trebuie să fi venit, înarmat cu dorobanţul domnului subcârmuitor, a-i aduce aminte nişte vechi datorii ce negreşit nu era dator.

APRECIERI

Într-o parte a ei, poezia lui Alexandrescu este cea mai puternică expresie a lamartinismului la noi. “Meditaţia”, “reveria”, “armonia” în natură, religiozitatea, “rugăciunea”, oceanele, imensităţile sunt ale poetului francez. Câteodată viziunea capătă un aer ceţos ossianesc şi recitaţia — o hohotire byroniană. Toate acestea se găsesc însă, muzicalizate, şi la Lamartine. Azi schimbarea gustului a stins strofele lui Alexandrescu şi ochiul e jignit de impuritatea vocabularului. Totuşi, aşezându-ne în timpul romantic, descoperim la poet tehnica marilor solemne instrumente muzicale, înaltul hieratism al melancoliei(...)

Proza lui ne pune în faţă nu numai un om fără complexitate ideologică şi senzitivă, ci şi lipsit de orice talent narativ şi descriptiv. Totul e convenţional. Minusculul Olt e înfăţişat ca o Niagară în fioros decor himalaian, îndărătul Tismanei vede o stâncă “îngrozitoare”, la Polovraci admiră “poziţia” şi “frumoasa peşteră de stalactiţi”. Olteţul are şi el “urlet sălbatic”. Cât despre Cozia, “aceasta nu diferă întru nimic de cele mai multe” mănăstiri. Crângurile sunt “frumoase”, toate elementele — “cochete” şi “elegante”, cutare mănăstire e “în curăţenia cea mai plăcută“. Ni se dă şi un fragment dintr-o nuvelă, *Călugăriţa*, scrisă, zice Alexandrescu, de un boier bătrân, în realitate de el. Aici se povesteşte cu o stângăcie inimitabilă dragostea dintre “junele amorez” Leurdeanu, om (la leatul 1690 !) cu “sentimente romantice”, şi Elena Corbeanu. Tânărul avea de gând a cere pe fată “formal în căsătorie”. Din păcate, mama ei, bigotă, o făgăduieşte mănăstirii de se va ridica de pe boală, ceea ce se şi întâmplă. Junele pune la cale răpirea fetei şi într-o noapte, pe când stariţa făcea “revizia”, văzu un bărbat însoţit de o jună călugăriţă. Dădu să strige, bărbatul o prinse în braţe şi o trase în luntre, stariţa voi să sară şi se îneca. Alexandrescu, mare cititor al lui Voltaire, respingându-i pretinsul ateism, îi îmbrăţişa atitudinea împotriva intoleranţei, deşi poate fi aici şi un ecou al temei ororii claustrate din Diderot.

George C[linescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent.* Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Ed. Minerva, 1986, p. 156,160-161.

Cel mai vechi dintre călătorii romantici, Grigore Alexandrescu, în paginile consacrate vizitei sale la mănăstirile oltenești (1842), ne oferă ... destul de puțin. Impresiile sale privesc mai degrabă tradițiile istorice ale locurilor pe care le vizitează sau unele particularități ale orânduirii lor actuale. Cadrul natural este abia indicat. Când ajunge la Cozia, o simplă însemnare topografică îi este de ajuns... În fața Mănăstirii Dintr-un Lemn descrierea este ceva mai bogată, dar fără elemente sensibile propriu-zise. Autorul descrie o configurație, nu un peisagiu... Peștera de la Polovraci îl impresionează mai mult, dar spiritul de observație rămâne, chiar în fața acestui spectacol, inferior fanteziei constructive, căreia i se pare a vedea, în grupul stalactitelor, siluete de copii sau de fantasmagorice ființe combinate din oameni și fiare, dacă nu simple chipuri sălbatice "ca doi tâlhari, care, cu armele gata, așteaptă să atace un trecător". Abia ultima pagină a *Memorialului* jertfește esteticii timpului, zugrăvind un motiv tipic — răsărirea lunii deasupra unei păduri ... Pagina merită a fi reținută. Este acea prin care natura, ca obiect al descrierii literare, intră în operele prozatorilor români, sub forma magiei lunare. Scriitorul înțelege ce poate fi dulceag sau convențional în zugrăvirea strălucirii neîntinate a lunii și de aceea întregește tabloul său din contraste punând alături de lumina selenară, răspândită pe ziduri, pe stânci și poteci, masa întunecată a pădurii rămase în umbră.

Răsărirea lunii la Tismana rămâne oricum o excepție în paginile de proză ale lui Grigore Alexandrescu.

Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Chișinău, Casa de editură Litera, 1997, p. 69-70.

Grigore Alexandrescu e el însuși în poezia de conținut etic. Poet al dezinteresării, al altruismului, al binelui public, când se dezbară de suferințele insuficient patetizate, ca și de temele lirice convenite, își regăsește tonul cu adevărat propriu, ca acela din *Rugăciunea*, din *Anul 1840*, din fabule și, mai ales, din epistole și satire.

În aceste proceduri didactice, poetul își învederează o mai statornică afinitate cu clasicismul, decât cu romantismul francez; sau dacă acesta din urmă i-a servit ca model pentru stimularea crizelor sale subiective, în dezolare și imprecație, celălalt i s-a potrivit în structura sa permanentă, de raționalist și de observator. Grigore Alexandrescu nu e un adevărat temperament dual, oscilând între cei doi poli ai axei sale morale; liricul la el e accidental, am spune chiar, nesubstanțial; didacticul, în cea mai înaltă expresie a cuvântului, e permanent și caracterizant.

Poetul nu-şi găseşte nicăieri tonul just, ca în epistole şi satire, unde-i recunoaştem unicitatea, prin judecată, prin bun-simţ, bonomie, îngăduinţă, incisivitate nerăutăcioasă, în numele adevărului, iar nu al patimii.

+erban Cioculescu, *Varietăţi critice,* Chişinău, Casa de editură Litera, 1997, p. 61-62

...*Umbra lui Mircea. La Cozia* dă expresia cea mai desăvârşită a meditaţiei cu subiect naţional în opera lui Alexandrescu. (...)

Poetul admiră trecutul în stil de odă, în timp ce netrebnicia prezentului îl îndeamnă la satiră; condamnă totuşi trecutul, măreţ, dar amarnic şi trist. Prezentul e, în comparaţie cu trecutul, mare pentru progresul său în pace şi arte. Poezia oferă deci un joc pe o gamă variată şi contradictorie de sentimente.

D. Popovici, *Romantismul românesc,* curs ţinut la Universitatea din Cluj în 1951 — 1952, publicat în *Studii literare,* II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974, p. 284.

Clasic, dintre cei fără dispensă şi, netăgăduit, cel mai mare dintre poeţii noştri dinainte de Eminescu, Grigore Alexandrescu este atât de prezent în conştiinţa oricărui cititor de poezie românească, încât evocarea personalităţii şi a operei lui se poate dispensa de incidenţele festive ale calendarului, ca şi de stiharele ceremonialului de circumstanţă. Deoarece nimic din ceea ce a vibrat la timpul său, din poemele lui (...) nu şi-a pierdut nici ingenuul fior intim, nici vastul orizont umanitar, nici finul ascuţiş al ironiei caustice.

Perpessicius, *Cuvânt pentru pomenirea poetului Grigore Alexandrescu*, în volumul *Alte menţiuni de istoriografie şi folclor*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, p. 36.

Predilecţia pentru fabulă a lui Alexandrescu şi a atâtor alţi scriitori ai vremii se explică prin posibilităţile superioare de satiră politică pe care le oferea specia. Sub deghizarea străvezie puteau fi spuse lucruri îndrăzneţe, pe care cenzorii, care vânau până şi titlurile revistelor, nu le-ar fi lăsat astfel să apară, iar dacă ar fi apărut, le-ar fi răsplătit cel puţin cu surghiunul la mănăstire.

Silvian Iosifescu. *Grigore Alexandrescu*, Bucureşti, Editura tineretului, 1965, p. 81.

Mulţi l-au considerat (pe Gr. Alexandrescu) drept un produs de metisaj, un

amestec de romantism şi clasicism. De fapt, el este un romantic printre clasici şi un clasic printre romantici. Cu alte cuvinte, e un scriitor de tranziţie (...).

Nu putem spune că fără el n-ar fi existat Eminescu, dar e probabil că vocea lui Eminescu n-ar fi sunat tot aşa. (...)

Istoriceşte, locul lui e inatacabil, fiind unul dintre poeţii care au descoperit lirismului românesc trei din drumurile desfăşurării sale: în fabulă, epistolă şi meditaţie. El a servit contemporanilor drept termen de emulaţie, iar între 1848 şi 1870 a făcut şcoală.

Paul Cornea, *Grigore Alexandrescu sau lirismul paşoptist ca experienţă interioară,* în volumul *De la Alexandrescu la Eminescu*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966, p. 109-110, 179.

Suprema realizare a lui Grigore Alexandrescu în linie romantică rămâne, negreşit, *Umbra lui Mircea. La Cozia.* În cuprinsul acestei poezii se desfăşoară un spectacol muzical-pantomimic, pus în scenă, ca de obicei, conform unor principii regizorale clasice. (...)

Conţinutul reprezentării, cadenţa versurilor, adecvată acestui conţinut, impun o pauză meditativă, mod al introducerii într-un alt climat, al trecerii din imperiul zilei în acela al nopţii. Se operează, am putea spune, vorbind în termeni de mitologie, o ieşire din timpul şi spaţiul profan sau, mai exact, o invazie în cotidian a neobişnuitului, a fantasticului. Ca într-un ritual magic, poetul pune forţele naturii în mişcare. (...)

Adăpostind asemenea cristale, nu mai încape discuţie nu numai că opera poetică a lui Gr. Alexandrescu nu şi-a pierdut actualitatea, dar are toate şansele de a şi-o păstra cât timp va exista o literatură română.

Dumitru Micu, Postfaţă la: Gr. Alexandrescu, *Poezii*, Bucureşti, Editura Minerva, seria "Arcade", 1970, p. 140.

Prin meditaţia patriotică, prin epistolă, satiră şi fabulă, Grigore Alexandrescu se aliniază încă mai categoric în frontul scriitorilor paşoptişti. Ideologia sa literară, empirică şi enunţată în termeni generali, se acordă perfect cu aceea a lui Bolliac, Bolintineanu, Alecsandri etc. El a teoretizat asupra problemelor literaturii nu sub o formă obişnuită a unor "arte poetice" personale şi nu numai în prefeţe, ci şi în cuprinsul unor poezii diverse, îndeosebi în epistole. (...)

Respectul lui Grigore Alexandrescu faţă de trecutul naţional se orientează spre întemeietorii de cultură, aceasta fiind vrăjmaşa tiraniei. Valorile pe care le preţuieşte poetul sunt cele ce alcătuiau crezul unei epoci luminate şi paşnice: libertatea noroadelor, educaţia cetăţenească, ştiinţa, arta, civilizaţia.

Ion Roman, *Studiu introductiv* la: Grigore Alexandrescu, *Opere*, I, Bucureşti, Editura Minerva, colecţia "Scriitori români", 1972, p. XLVII.

Inspirată din durerea renunţării, din melancolia neîmplinirii şi din conştiinţa tragică a imposibilului, lirica erotică a lui Alexandrescu păstrează în întregime o tonalitate elegiacă, cea mai puternică în literatura noastră înainte de Eminescu.

Mircea Anghelescu, *Introducere în opera lui Gr. Alexandrescu*, Bucureşti, Editura Minerva, 1973, p. 36.

Alexandrescu a ostenit vreme de trei decenii, şi cu strălucire, pe tărâmurile poeziei; el este cronologiceşte primul mare poet al literaturii române care merită titlul de "clasic". Alexandrescu a cântat, într-o epocă de afirmare naţională, trecutul vitejesc al poporului nostru; a dat glas poetic celor mai de seamă evenimente din vremea sa; a vibrat la marile idei ale timpului, militând pentru bine, frumos şi adevăr; a promovat spiritul raţiunii şi încrederea în progresul omenirii; minte ascuţită şi intelegenţă superioară, poetul a satirizat tirania şi nedreptatea, pe impostori şi demagogi. Uneori râzând de nimicnicia oamenilor meschini, după principiul *ridendo castigat mores*, alteori amărât şi îndurerat de nedreptatea umană.

Pompiliu Marcea, *Prefaţă* la Grigore Alexandrescu, *Poezii. Memorial de călătorie,* Bucureşti, Editura Minerva, 1974, colecţia "Biblioteca pentru toţi", p. XX.

Scriitorul se "înfioară" la modul romantic (totuşi după o tehnică a gradaţiei retorice clasice) în faţa unui "măreţ" apus de soare pe Olt sau în faţa unui răsărit de lună la Tismana, caută pulsul istoriei, dar descoperă, totodată, cu un ochi lucid şi cu o expresie incisiv-ironică, mizeria prezentului şi ridicolul etern al umanităţii. Ridicolul se vădeşte mai ales în naiva credinţă tradiţional călugărească în miracole, pe care iluministul o comentează cu delicii (...)

Dincolo de satira iluministă, *Memorialul* lui Alexandrescu este o meditaţie asupra condiţiei umanităţii în timp. Reflexiv, ironic, dar atras deopotrivă de "vocile singurătăţii" şi de glasul istoriei, scriitorul evoluează printre morminte de domnitori

sau ziduri pe jumătate ruinate sub greutatea timpului şi indiferenţa oamenilor, ziduri pe care trecătorii visând eternitatea îşi gravează numele. (...) Ca şi în opera poetică, melancolia şi ironia coexistă în *Memorialul de călătorie* al visătorului lucid care a fost Alexandrescu.

Ioana Em. Petrescu, *Alexandrescu peregrin*, în *Echinox*, an. VIII, nr. 1—2, 1976, p. 6.

Deşi avea simţul dramaticului accentuat, nu ţintea spre teatru, poate şi pentru că, fiind inexistentă o experienţă autonomă în această direcţie, poetul se simţea incomodat în abordarea genului doar după modele străine, mai greu asimilabile; apoi, prudenţa constantă a atitudinii sale, ca şi fascinaţia alegoriei, l-au călăuzit spre un alt fel de *spectacol*, acela al jocului de simboluri din fabule, unde convenţia îi permitea, ca în teatrul de marionete să se ascundă după măştile cutăror animale, chiar dacă sforile rămâneau vizibile, chiar dacă tâlcul era străveziu şi uşor descifrabil pentru toată lumea. De fapt, procedeele artistice din satire rămân proprii fabulelor. Atâta doar că înfăţişarea reală, din viaţa de zi cu zi, a eroilor satirelor este înlocuită aici cu o dublură, la fel de expresivă, împrumutată din lumea animalelor.

Constantin Cuble=an, *Postfaţă* la: Gr. Alexandrescu, *Satire şi fabule,* Bucureşti, Editura Minerva, seria “Arcade”, 1976, p. 171.

Relele întocmiri sociale sunt obiectivul fabulelor din această perioadă în care Alexandrescu îşi exercită spiritul critic din ce în ce mai ascuţit. Evident, el apelează la modelele clasice: La Fontaine *(Toporul şi pădurea, Nebunia şi amorul),* Voltaire *(Lupul moralist),* Krâlov *(Elefantul),*izbutind să fie totuşi şi original într-un gen unde nu se cere decât originalitatea tratării, precum *Oglinzile, Câinele şi căţelul, Vulpea liberală.*

Al. Piru, *Istoria literaturii române de la început până azi,* Bucureşti, Editura Univers, 1981, p. 65.

CUPRINS

POEZII

SUVENIRE ŞI IMPRESII. MEDITAŢIII. ELEGII

EPISTOLE ŞI SATIRE

FABULE

EPIGRAME

POEZII POPULARE

PROZĂ

Grigore Alexandrescu

POEZII ŞI PROZĂ

Apărut: 1998. Format: 70x108 $^{1}/_{32}$

Coli tipar: 12,95. Coli editoriale: 13,84. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova
Operator: *Eşanu Vitalie;*
Tehnoredactor: *Adrian Cozma*
Corector: *Tatiana Vartic-Orlov*
Redactor: *Ion Ciocanu*
Editor: *Anatol Vidraşcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,
Chişinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie şi Comerţul cu Cărţi